

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OLLERUP HØJSKOLE.

ELEVFORENINGENS AARSSKRIFT.

1919.

Statens pædagogiske Studierådning
København

AARSSKRIFT
FOR
OLLERUP HØJSKOLES
ELEVFORENING

1919

ODENSE
ANDELSBOGTRYKKERIEET I ODENSE
1919

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Breve fra Anton Nielsen.

(1868—1874).

Ved *Anders Gommesen.*

Saa tydeligt, som var det i Gaar, ser jeg endnu Anton Nielsen ved sit Skrivebord i den „lille Hytte i Skerlinge By“, den gamle Højskole, systende med sin Digtning eller sin Brevskrivning, skønt jeg maa 50 Aar tilbage i Tiden for at se ham der for første Gang.

Jeg tror næppe, at jeg siger alt for meget, naar jeg paastaar, at han var den flittigste Brevskriver, jeg kan tænke mig. Det hørte med som et fast Led i hans daglige Arbejde gennem Breve at staa i Forbindelse med sine tidligere Elever. Det var nærmest en Hvile eller om man vil: en Vederkvægelse for ham, dette Arbejde, gennem hvilket han paa en Tid, da man ikke kendte Elevforeninger eller Elevmøder, kunde følge sine Elever i deres Glæder og Sorger, deres Planer og daglige Færd. Mange søgte Raad hos ham, og sjældent gik de forgæves. Altid fandt de hos ham et medfølelse Hjertelag, der gennem Alvor og Gammen virkede dulmende og befriende. Jævnt og ligetil kunde han underholde sig med dem; han var den samme i sine Breve som i sin daglige Færd — og naar jeg nu sidder her og ser paa en gulnet Bunke Breve, han har skrevet til mig, og som gemmes som en Helligdom, behøver jeg ikke at være Grafolog for gennem hans snorlige Linier og hans altid ensartede — i mine Øjne sirlige — Bogstaver uden Sving og Kruseduller at finde Manden, som han var! Det var sjældent at han befattede sig med „at sætte Problemer under Debat“, som det saa smukt hedder, og intet laa ham fjernere end Svulst eller højtravende Udgydelser. For Eleverne var det en Begivenhed, naar der kom Brev fra Anton (han nævnedes jo sjældent — eller aldrig — med andet Navn af dem); Hjertelaget,

Vennesindet, der i jævn, god dansk Bondedragt slog dem i Møde, gav dem det, de længe havde godt af.

De, der endnu husker ham, har vel ikke glemt ham ved hans Guitar eller Klaver, og saa husker de maaske, at han ind imellem kunde slaa sig løs med en bellmansk Vise eller Fredmans Epistel, der blev til en Kunstnydelse, naar *han* tog den op. Ogsaa den Tone kunde han slaa an i sine Breve, og han gik heller ikke af Vejen for et holbergsk Udtryk, der ingenlunde behøvede at skurre i Ørene — han var ikke snerpet. Ogsaa der igennem maatte han have Luft, men ogsaa der igennem forstod Venerne Undertonen i hans lille Hjertesuk:

Vel Læben smiler endnu som før,
og Øjet kan næsten funkle,
men alle Roser er visnet hen,
de lyste saa varmt i Haven!
det stakkels Smil er der kun igen,
og det er Kalken paa Graven.

Der staar -- nej, der *stod* — i Rerslev gamle Skolehave et Guldregntræ. Fra Vinduet i Lofts-Gavlværelset, der i Ferierne var hans Sovekammer, og som jeg delte med ham, saa man det lige neden for. En Sommer-Morgenstund engang først i Halvfjerdserne fandt jeg ham tavs og stille som i Tilbedelsens Andagt ved Vinduet med Øjnene heftet ved det fagre Syn af Træets bugnende Gyldenglans. Jeg listede mig stille bort, men op ad Formiddagen rakte han mig Digtet „Guldregntræet“ — det er saa Anton Nielsensk, at jeg maa have det med, saa meget mere som det kun findes i „Spurvekvidder“, der næppe er i alles Eje. Det hedder:

Midt i Somrens første Grøde,
naar af Blomster Haven bugner,
falder du mig først i Øje
fagre Træ, helt skjult af Guld.

Som en rig Kaskade sænker
imod Jorden sine Vande,
dine lange gyldne Klaser
strømmer ned til alle Sider.

Venligt dine Sommergaver
du til alle, alle byder;
ej din Haand sig karrig lukker,
naar en fremmed sig vil nærme.

Men vil ingen Blomsten bryde,
da du drysser den paa Jorden,
at man der saa blødt kan vandre
paa et guldindvirket Tæppe.

Intet vil du selv beholde,
kun den stille, fromme Tanke:
Gud ske Lov for al min Rigdom,
den gør dog saa mange glade!

Se, hvor Herrens rige Hjerter
spejler sig i al hans Skabning!
Regn og Solskin, Gavn og Glæde
han til alle, alle sender.

Lille Træ, jeg vil dig ligne,
at jeg ligne kan vor Fader,
al min Rigdom, al min Glæde
vil jeg dele tro med andre.

Er min Part af Jordens Skatte
ringe eller mægtig vorden,
ligefuldt af Hjertets Varme
kan der springe ud en Guldregn.

Jeg vil række Hjertets Blomster
mildt til alle, som sig nærme,
og saa vidt, som jeg kan spænde,
drysse mine Hjerterblade.

Ej om Takken vil jeg spørge,
fryde skal mig blot den Tanke:
Gud ske Lov for al min Rigdom,
den gør dog saa mange glade!

Ja, det var det, han vilde, ogsaa gennem sine Breve, „drysse sine Hjerterblade“ — her ligger de hos mig som „et guldindvirket Tæppe“, og naar jeg nu breder det ud her i Aarsskriftet, da er det fordi, det er det eneste Sted, jeg kan tænke mig, at man vil træde sagtelig paa det og ikke se paa det som virket af visne Blade eller falmende Traade.

Saa er der endnu et Par Bemærkninger:

Disse Breve giver ikke et Helhedsbillede af Anton Nielsen, dertil er deres Omraade for begrænset. Det er det gamle Hjem i Rerslev, den ny Højskole i Vester-Skerninge og dens Elever, daglige Forhold, hjemlige Forhold, han kredser om. Og Brevene er saa uforbeholdne, som han selv var, saa uforbeholdne, at der vil findes et og andet i dem, som jeg kun har ladet staa, fordi det nu

en Gang hørte med til hans Væsen. Jeg tænker paa de Vennenap, der ikke maa kaldes Domme, der falder af til Venner, som han satte Pris paa. I Stedet for at gaa og trækkes med indkapslet Tavshed, Forstillelse, Mistro el. lign., talte han ud „og så er vi lige gode Venner for det“, og som han talte, saa skrev han. Det samme var Tilfældet med den spøgende, skæmtende Maade, han kunde omtale sine Venner paa — det faldt os aldrig ind at kunne være saarende, hvad det da heller ikke paa nogen Maade skulde være. Ud fra et langt Samliv med ham ved jeg, hvor høj Pris han inderst inde satte paa Mænd som Mads Hansen, Povl Sams, Trier, Brandt o. fl. trods „litet gnab ibland“, som han sagde. Jeg har aldrig hørt ham tale ondt om nogen, men derfor kunde han nok give sine Venner en Rivaf eller sige sin Mening uforbeholdent om dem i givne Tilfælde. I Bund og Grund var han hjerteblød og ømmedes, naar man misforstod ham. En Gang — og aldrig før eller senere — tog jeg fejl af ham og mente at have Grund til at være vred paa ham. Skønt det ligger udenfor disse Breves Tidsramme — det var i 1881 — og uden at have Lyst til nærmere at udrede den Sag, vil jeg dog lade ham udtale derom:

„Det er vel ikke din Mening, at det Venskab, der har været imellem os, skal dø af Sult! Men hvis du endnu er for mig den gamle Anders, saa skriv et langt Brev til mig. Det var ligesom jeg fik en Spand iskoldt Vand over Hovedet, da jeg læste de sidste korte Linjer, du skrev til mig, og det gjorde ikke godt. Maaske den ikke skulde være kold, men saadan følte jeg den. Jeg havde en Del at fortælle, men jeg kan ikke, førend jeg ved, hvordan vi har det sammen. Sig det rent ud, hvis der er noget i Vejen. Hvorledes det nu end staar, saa vil jeg dog ønske *jer* en ret velsignet og glædelig Jul, saa at Juleglæden ikke maa gaa *jer* Dør forbi.

„O ganger dog ej vor Dør forbi
os volder ej den Kvide.“

Jeg venter Svar med Længsel, da jeg er
din tro Ven

Anton Nielsen.“

Vi fik talt ud — og alt jævnedes til gensidig Glæde.

Jeg begynder med Julen 1868. Da var jeg Elev paa Vester-Skerninge Højskole. Anton Nielsen og Povl Sams var rejst hjem til Rerslev i Ferien; de fleste Elever rejste til deres Hjem, vi var en lille Flok tilbage, der saa holdt Jul hos Mads Hansen og gode Venner i Nabolaget. Saa skriver han fra Rerslev:

Kære Anders! Du læser jo godt Skrift, naa, saa skal du faa en god Øvelse i dette Brev, for jeg kan bedst lide at jaske, naar det kan gaa an¹). Vi havde en rigtig morsom Rejse til Slagelse, ja, den første Sorg havde vi i Korsør, da vi maatte sige Farvel til Jørgen²) og lade ham ene tilbage, men jeg har da faaet Brev fra ham, at han er kommen vel hjem, og at han indgyder Samsingerne stor Ærefrygt med min graa Frakke paa, de tager Hatten af for ham alle Vegne, hvor han kommer frem, og det er jo noget, som han „hover saa møj godt“. Jeg har taget saa meget Arbejde med, som jeg skulde have udrettet i Julen, men endnu har jeg ikke faaet begyndt paa det. Du ser, at det gaar ikke mig bedre end dig. Men jeg skal dog se at faa studeret paa det første Foredrag, jeg skal holde, og hvis jeg naar det, saa kommer jeg vist heller ikke videre.

Vi har ellers haft en rar Jul og hørt saa mange smukke Juleprædikener af en Kapellan Thomas Rørdam, som er her i Rerslev.

Du har begyndt med den ny Retskrivning³); ja, det kan være meget godt, men den faar du vist ikke Lov til at praktisere i Rerslev,⁴) den kan vist Fader ikke finde sig i, og den er da ogsaa forbudt, men du behøver jo heller ikke at glemme den gamle derfor. Man kan godt vænne sig til at bruge dem begge lige let og uden at blande dem sammen.

Nu, lille Ven, „nu skrider Dagen under og Mørket vælder ud“, derfor holder jeg op. Povl sidder i Sofaen og gaber, nu skal jeg have øjret ham i Luften, at han kan blive lidt tidig til sin Mad. Vi længes begge to efter

¹) Jeg rødmer ved at sammenligne hans „Jask“ med min egen — og fleres.

²) Jørgen Klejs fra Samsø.

³) Den saakaldte „Rask-Petersenske“.

⁴) Naar Skolen sluttede, skulde jeg til hans Fader i Rerslev for at forberedes til Seminariet.

jer alle, vil du sige dem det allesammen og saa hilse dem
saa venligt fra os. Nu Farvel og Gud være med dig.
Venlig Hilsen fra mine Forældre og

din oprigtige Ven

Anton.

De følgende Breve skrev han til mig under mit Ophold
i Rerslev.

Juni 1869.

Kære lille Ven! Nu kommer endelig Turen til dig; jeg
har i lang Tid ikke svaret paa et eneste Brev, for jeg har
renskrevet min ny Fortælling; og det er saa kedeligt at
blive afbrudt. Det glæder mig, at du finder dig saa godt
hjemme i Rerslev, det er vel nok ikke alle de, der drog
fra Højskolen, der har faaet saa godt et Hjem. Det glæder
mig ogsaa, at du var saa underlig den Gang Povl og jeg
rejste, det var igen en lille Hjerteblomst, en lille Kær-
minde, som skød frem af dit Bryst. Du beder saa sløvt,
skriver du, — ak, ja, det er en almindelig Klage, — men
bliv blot ved, Guds Kraft fuldkommes i Skrøbelighed,
Aanden træder frem for os med udsigelige Sukke, naar
vi ikke selv forstaar at bede, som det sig bør. Jeg skal
nok tage dig med i mine Bønner, Faderen kan jo godt
lide, at det ene Barn beder for det andet, men jeg beder
ogsaa daarligt.

Mads Hansen tillige med en jydsk Poprietarius ligger
inde i min Seng og sover til Eftermiddag. Jeg er ellers
ikke rigtig glad over Mads, for nu vil han ikke bygge
Skole til Vinter, fordi han skal vove nogle hundrede Daler,
han vilde hellere have mig til at vove dem, men jeg har
vovet nok; det er fra min Side ikke rigtig godt imellem
os, men

litet gnab ibland
skater intet grand,
blot man älsker varan.¹⁾

Det klarer sig vel nok! Det gaar ellers godt med Skolen,
Pigerne er rare, og Povl er saa glad over dem. Du kan
tro, han er ikke saadan „i Døf“, som han var i Vinter.
Han gaar nok saa flot ind og holder Foredrag, men han
maa rigtignok bruge al sin Fritid til at forberede sig der-
paa. Paa Lørdag tror jeg, at jeg vil holde det første

¹⁾ varan = hjnanden.

offentlige Foredrag, og det bliver vist om Hagbard og Signe.

Alting gaar i sin gamle Tur her, og der er intet nyt. — Saa kommer du til at nøjes, for nu gider jeg ikke mere. Lev nu vel, Tak for din Kærlighed. Gud bevare dig glad og frisk. Hilsen fra Povl og fra

din oprigtige Ven

Anton.

17. Juni 1869.

Kære Ven! Nu vanker der igen et lille Brev, det er jo kun smaat, men nu skal jeg ogsaa skrive Gnidder, for at der kan staa meget. Jeg har skrevet til Smeden¹⁾ og brugt mine Overtalelsesgaver, som jeg haaber ikke er saa ganske ringe, ja, jeg har endog paa en uhyre fin Maade mindet Smeden om en Smule Tjeneste, som jeg har gjort hans Søn, men jeg er rigtignok bange, at det er gjort saa fint, at Smeden ikke kan forstaa det, da han ikke er inde i det Sprog, som vi Diplomater fører. Jeg har ogsaa skrevet til Frederik for at forsone ham med hans Skæbne, hvis denne skulde vorde saa ublid, at han maa blive i det mælk- og grødædende Sjælland. I Lørdags, den 5., holdt jeg mit første offentlige Møde under aaben Himmel ude paa Græspletten i Haven. Der var ogsaa saa mange Mennesker til Stede, at de ikke kunde have været inde. Det gik godt paa nogle enkelte Afbrydelser nær, som blev foraarsagede af den uopdragne Hundehvalp Plet, som nu er afskediget i Unaade fra sit hidtil hafte Embede som Højskolehund.

Jeg ved intet nyt, ja, vi var i Egense i Søndags Povl og jeg hos Rasmus Eriksen, han skriver nok snart til dig. Bare Rasmus maa holde fast paa, hvad godt han har faaet. Gud være med dig, min kære Ven, jeg er dog saa glad over, at det gaar saa godt med dig og mine Forældre. — Hilsen fra Povl og

din oprigtige Ven

Anton.

Den 1. Juli 1869.

Kære Ven! Du faar snart Brev, som du bad om. I Gaar var vi oppe hos Brandt²⁾ allesammen. Han og hans

¹⁾ om at faa Sønnen paa Højskole.

²⁾ Pastor J. S. Brandt i Ollerup.

Kone udførte „klassisk Musik“, som vi ikke kunde forstaa, saa spiste vi en god Aftensmad, det kunde vi forstaa; saa legede Pigerne Røvere nede i Haven og mange andre Lege, og endelig sang vi og gik hjem. Det var ikke meget morsomt for mig. Ved saadanne Lejligheder skal jeg altid høre til de gamles Selskab, og der passer jeg ikke nær saa godt som blandt de unge. Paa Lørdag og Søndag skal vi saa have den omtalte Langelandstur, som jeg ikke venter mig meget af af den samme Grund. Jeg venter kun at blive uhyre træt og ked af den, og det kan vel nok naa sig.

Hvad anbelanger min Samsø-Rejse, da er den kun løselig bestemt endnu. Først rejser Povl og jeg til Kold, derfra til Jylland til Askov, og hvortlængde det varer, ved vi ikke saa lige, dog venter jeg sidst i August at komme til den grønklædte Ø og til den møgklædte By. Om jeg kan naa at komme til Nordby, det ved jeg ikke, men haaber det. Det bliver nok en skønne Hob Penge, jeg rejser op, men det faar ikke hjælpe. Jeg trænger svært til at ryste mig og er meget mere træt af Pigeskolen end af Karleskolen.

Den 8. Juli skal Mads Hansen giftes; den 6. rejser han, hans Fader, Marie Brandt og hendes Del af Verden : Peder Møller følger med. Vi skal have stort Spræld, naar han kommer igen: Sangforeningen skal synge en af Anton Nielsen forfattet Sang,¹⁾ der skal rejses en Æresport, der skal holdes en Tale, hvilken det vil behage Mads at svare paa med nogle faa velvalgte Ord. Hvorvidt den Alarm vil blive efter Mads Hansens Hoved i det Øjeblik, han kommer fra Rejsen, det ved jeg ikke, jeg tror da ikke, at det vilde glæde mig, men han kan nu ikke blive fri, og det er Kromanden, som Planen er udgaaet fra. Naa, lille Anders, nu begynder det at stoppe for mig med Stoffet. Mine Venner er urimelig dovne med at skrive til mig, men du skal være en hæderlig Undtagelse. Nu Gud være hos dig! Povl er i Skolen, derfor kun en kærlig Hilsen fra
din oprigtige Ven

Anton Nielsen.

¹⁾ „Som blind kan tale om Farvers Pragt“.

Oktober 1869.

— — — Det er kjøvt at være til i Labansalderen,¹⁾ især naar man er sig denne Tilstand bevidst, men naar man ved af det, saa er man ikke Laban mere. Du er det ikke og bliver det ikke, din Spøg ligner mere Barne-
streger end Labanstreger, jeg har aldrig set noget paa dig, der kan kaldes saadan. Du springer lige fra Barn af til en fuldvoksen og fuldmoden Yngling. Men der er alligevel et Misforhold mellem din Højde og din Forstand, som maaske nok kan gøre dig lidt Bryderi; efter din Alder og Forstand er du et voksent Menneske, efter din Højde er du et Barn, men denne lille Knude vil Vorherre nok løse efterhaanden. Han har løst de, som er værre. Det var rart, at du kan komme til Skrøder,²⁾ du har godt af at omgaas med ham.

Det er ikke Jørgen, der har været hos mig, som du mente, det var den ægte Døf, Grundlæggeren til Døffinavnet Jens Ulbølle; det er en dejlig Dreng, sund Natur, men lidt plump. Og jeg er næsten bange, at jeg gaar saa vidt i min Folkelighed, at jeg elsker det plumpe. Nej, det haaber jeg dog ikke. Farvel, Farvel fra

din oprigtige Ven

Anton.

Oktober 1869.

Hør du liden Gomme hin unge, nu skulde jeg tjære lidt op til dig. Det glæder mig, at din Søster vil herover til Sommer. Vi kan nok tage hende for 18 Rdl., og med disse kan vi give Kredit til Mikkelsdag 3: indtil hun kan overkomme at betale dem. Saa meget kan jeg love, mere har jeg ikke Fuldmagt til, Mads kan maaske nok love lidt mere, om han kan tro, vi har Raad dertil, men det gaar vel nok. Vi maa endelig have hende, jeg kan ikke lade dem være, de Samsinger. Gud ved, hvornaar jeg skal komme til Nordby at slaa et Slag mellem de Oddere.

Det var da morsomt, kunde jeg faa hele din Familie

¹⁾ Jeg havde i et Brev til ham klaget over, at jeg i min Labansalder eller Lømmelalder tit teede mig saa overgIVEN lystig, at jeg bagefter kunde blive helt mismodig over dette Forhold.

²⁾ A. Skrøder, senere Præst i Haasum og Ramsing, var paa den Tid Huslærer paa Nørager, han hjalp mig til Rette med Mathematik under min Forberedelse til Seminariet.

herover, det vilde nok drage nogle flere efter sig og sprede lidt Lys i det Skyggeland. — Jeg er meget kaad i Dag og slet ikke skikket til at skrive om alvorlige Ting, det kommer vist af, at Povl har gjort saa voldsom Nar af mig og bragt mig i Vilderede, saa jeg ikke kunde forsvare mig mod hans Bemærkninger. — Du kan gerne faa Sangen, hvis den kan gaa under et Frimærke, ellers ikke: Nu ville vi alle spare.

Farvel min kære Knægt, nu skraaler Povl inde i Skolen og saa ved jeg, at Klokken er slaaet 12.

Din oprigtige Ven

Anton.

21. Oktober 1869.

Kære Ven! Da nu du er saa brevgal, saa skal du faa to for eet. Jeg har nemlig nølle for nølle¹⁾ faaet Brev fra den Kristen, hvis Hjerte du lod til at have taget med Storm, ham fra Kaastrup. Han staar just ikke saa meget højt hos mig, for han er blød som en L . . .; det er kun et stort Stykke Hjertekød uden Ben. Jeg kan nok godt lide ham, men jeg tror ikke det er nogen Personlighed endnu, men det kan jo komme. Jeg staar nu paa 8 Karle, og jeg kan godt lide dem saa nær som to, ja, der er et Par Stykker, som jeg holder meget af, men der er ingen endnu, som har bedaaret mit Hjerte, saadan som der var i Fjor, og det er vist heller ikke godt, for det er ikke godt, naar Kærligheden falder i Plettevis, den maa hellere udbrede sig som et varmt Klæde over dem alle — men det er vel noget, som man kun til en ringe Grad raader for. — Naar du skriver, saa taler du mere aabent om dine Fremtidsplaner, end naar vi taler sammen. Jeg har flere Gange ventet paa Lejlighed til at tale med dig derom, vi har ogsaa faaet begyndt, men a tykkes du er saa underlig forsigtig og ordknap, ligesom du havde ingen ret Tro til mig, eller ligesom du var undselig. I begge Tilfælde er du en stor Tosse, saa lille som du er, men det er maaske ogsaa min Skyld; jeg kan godt selv i saadanne Tilfælde være baade kejtet og undselig og ikke lægge den Varme i mine Ord, som jeg ønskede.

Jeg længes saa efter at høre, hvordan de gamle har det, om det snart er gaaet over med Sygdommen.

¹⁾ Et Samsø-Udtryk „nylig for nylig“.

Jeg længes svært efter de andre Elever, dit Taalmodighedsblad hjalp ikke, der skal vist en hel Plante til.

Pastor Brandt vil holde kristelige Foredrag i Vinter; det passer mig ikke saa godt, men jeg kan jo ikke saadan foreskrive ham, hvad han skal, og jeg vil ikke undvære ham — — jeg tror næsten, at mine kristelige Taler gaar dybere ind her paa Skolen end hans, men jeg er vist for indbildsk ogsaa.

Saadan et Brev kalder jeg langt, lille Anders, og derfor holder jeg op nu. Kunde jeg faa dig paa Højskolen en Gang til, saa vilde det glæde mig rigtig. Hils nu mine Forældre og alle Venner fra

din oprigtige Ven

Anton.

3. December 1869.

Lille Ven! Fru Trier skal nok faa Bogen, men jeg synes ikke, det er en Selvfølge, at de skal have den. Trier er heller ikke til at blive fortrolig med, for han kan aldrig faa Tid at høre, hvad Folk siger, men ellers har han da et kærligt Hjerte. Jeg har andet at bestille end at skrive til en, som ikke svarer mig, men nu har Povl fortalt ham, hvor Personen qvæstionis opholder sig.

Det var jo godt, hvis du er blevet lidt dristig imod mig, og spørg du kun væk, hvad du har Lyst til, jeg skal nok svare saa godt, jeg kan.

I Dag skal jeg holde Foredrag om Holger Danske; det skulde gerne være smukt, om det kan blive det . . .

Nu har jeg faaet Fremmede, hele Stuen er fuld, og saa maa du nøjes med dette.

Din hengivne Ven

Anton Nielsen.

December 1869.

Kære lille Ven! Nu skal du have en lille Lap, og det er da en Trøst, at jeg kan skrive til dig lige saa tosset, som jeg vil, du faar nok læst det. Nu har vi 17 Elever. Lars Peter har aabenbart forbedret sig, men bliver ved at være en Kødklump, som ikke har Lyst til andet end til at æde og gøre Larm, jeg kommer vist aldrig til at lide ham.

Jeg synes næsten, at jeg er bedre til at holde Foredrag i Aar end i Fjor, men det er maaske kun store Indbildninger. Jeg tror jo nok, at jeg altid baade i Veltalighed

og i Skarpsindighed bliver af de smaa, men dersom jeg saa kan udrette noget ved Hjertets Varme, saa vil jeg endda takke Gud, for at han vil bruge mig. Det glæder mig, at du gaar frem i Visdom, det gør ikke noget, at man har travlt, naar bare man er rask og glad. Jeg tror nok ikke Lyngby er det værste Seminarium om end ikke det bedste, du kan komme paa.

Tænk, i dette Øjeblik var jeg ude, saa kommer Præsten fra Egense¹⁾ forbi, en Indre-Missionsmand, og jeg faldt i hans Klør. Han kørte nu til Ulbølle, men kommer tilbage og hører Danmarkshistorie. Jeg skal fortælle om Stærk-odder og havde tænkt paa, at det skulde blive saa morsomt, men nu er jeg vis paa, at det bliver tørt som en Bergfisk, naar jeg skal have en saadan velærværdig Tilhører. Naar bare jeg kunde være i Fred for fremmede o: fine fremmede, saa var det ingen Sag. Det er da ogsaa sært, at alle andre Mennesker maa have Fred til deres Arbejde uden netop Højskolelærerne. Jeg er kev, det er jeg!

Nu faar du Farvel og lev vel og spar paa Cigareerne eller ogsaa stræb at ryge dem, at vi kan faa en frisk Kasse til Jul.

Din oprigtige Ven

Anton.

Den 25. Januar 1870.

Kære Ven! Nu faar du den store uhørte Naade ganske alene at faa et Brev fra mig.²⁾ Men naar man ser nøjere til, da er Naaden ikke saa stor, men maa vel snarere kaldes en Ret, som du for længe siden havde tilgode.

Det nyeste paa Dagsordenen er Skøjtefarten. Tre Dage har vi nu hver Middag løbet paa Kæret her udenfor og moret os dejligt, skønt det bølgede som et Lagen, og der var da ogsaa to, som faldt i, men de gjorde sig ogsaa megen Umage derfor og afgiver derfor et Eksempel til Brug ved Undervisningen paa, at hver ærlig og alvorlig Stræben skal krones med Held.

Min Ven Hans fra Kamstrup, Niels'³⁾ Efterfølger, er kommet i Skjøteløberlære hos mig, men det gaar kun smaat. I Dag har jeg faaet Triers nye Bog „Gave til en

¹⁾ R. Prip, fra 1870 Præst i Svendborg.

²⁾ Ellers var hans Breve til mig som oftest lagt inde i Breve til hans Forældre.

³⁾ Elev fra 1868—69.

dansk Friskole“. Han beder mig om at sælge den, men han har ikke nævnet Prisen, det ligner ham. Hvis du tilfældigt skulde vide Prisen, saa kan du lade mig det vide. Den næste Nyhed er, at mine Brillen endelig er gaaet al Kødets Gang, idet jeg har brækket Indfatningen midt over, og nu maa jeg bruge et Par af Drejerens, som bider i Øjnene som en Ulykke. Han skal nu lempe mine. Nej, det gør alt for ondt, jeg smider det Skidt.

Lars Peter er blevet meget glad over, at det endelig kommer til en Afgørelse, og at han faar sine Penge. Der er for Resten ikke meget ved Fyren at gøre. Han er løs og upaalidelig. Nu er han nok ordentlig i det udvortes, men hans Væsen indgyder ikke nogen Tillid. Han er omtrent af samme Slags som Vilhelm. Det fornemme har ødelagt dem. Jeg har skrevet til Jørgen [Klejs] om at være din Efterfølger, han vilde saa inderlig gerne, men han har ikke endnu spurgt sin Fader derom. Jeg tænker, der staar et Hovedslag i disse Dage ovre i Besser, og dersom Jørgen ikke kan faa hele Huset paa sin Side, saa vinder han ikke og maaske knapt endda, thi Volle Klejs er Mand for at holde Stand imod dem alle, i det mindste for en Tid. Jeg faar ingen Breve i denne Tid og har vist over en Snes tilgode, og jeg synes ordentlig, det er flovt for mig, naar jeg ingen Breve faar. Nu bliver det nok Alvor, at Smedens Hans¹⁾ kommer over til mig, men jeg ved ikke, hvornaar det sker, det bliver da ogsaa kun et kort Besøg. Saa, nu har jeg sludret lidt med dig. Lev nu vel, kære Anders, hils mine Forældre fra

din oprigtige Ven

Anton.

3. Marts 1870.

Kære Ven! Nu har jeg igen en gruelig Hob Breve at svare paa, og nu har jeg lagt dem i den kronologiske Orden, og derefter tilkommer du det første. I Gaar holdt jeg Foredrag om det samsøske Ordsprog at gaa til Tandrup²⁾ og faa sine Øvn flyttet, og det var en stor Glæde for Hans Kristian [Samsingen], der nu begynder at blive sød igen. Han kan somme Tider være saa underlig mut.

¹⁾ fra Munkebjergby, en Broder til den Peter, der er skildret som „Hans der kom paa Højskole“.

²⁾ En Landsby paa Samsø.

Karl Jensen¹⁾ er her i denne Tid, og han har nok i Sinde at skrive et Par Ord til dig, men det bliver nok ikke af de blideste, for du har været en lille Tølper imod ham og ikke svaret paa hans Brev.

Smedens Hans kom altsaa og er her endnu, og jeg ønsker, at Søen maa blive ved at være lukket for ham ca. 3 Uger endnu. Hans er meget lykkelig, men om Smeden er fuldt saa glad, det kan jeg ikke indestaa for. Fem af os var i Haastrup [ved Faaborg] i Fastelavnen og morede os godt, men vi maatte jo næsten æde os fordærvet. Jeg skal hilse dig saa mange Gange fra den store Hans,¹⁾ det er jo bestandig en dejlig, stille Fyr og saa rar, som man kan være uden Overskæg. Jeg længes nu meget efter at se, hvordan Fader ser ud,²⁾ det vil vist blive grinagtigt. Nu kniber det med at skrive Stambogsvers, havde jeg nu bare Samsøs Lys, Stjerne og skønneste Aand, den unge haabefulde Digter, Skjald og Kriger Hr. A. G. herovre, saa skulde han faa noget at fortjene.

Naa, lev nu vel min Ven, jeg begynder nu snart at længes efter jer og kommer jo saa om fire Uger med Guds Hjælp. Hilsen fra

din oprigtige Ven

Anton Nielsen.

20. Marts 1870.

Kære Ven! Nu maa jeg have smurt lidt op til dig med det samme. Du gjorde mig til Vintergæk, men ved du ikke, at der hører et Vers til. Jeg er bange for, at du er bleven kureret alt for grundigt for dit Versmageri, for ved du hvad — det er dog morsomt ved adskillige Lejligheder at rime en Spøg sammen. Vi har i denne Tid haft det saa uhyre morsomt med at læmpe Vers til Stambøger, og du kan tro, vi har store Skjalde i Aar. Severin er ingen Ting imod dem. En af dem maatte jeg i alles Overværelse erklære for et Vaasehoved, det var unnter uns gesagt den lille Friskytte fra Verup. Han saa lidt surt deraf, men saa skrev han for Fremtiden meget fornuftig Prosa. Men ellers de andre er glimrende, som min Stambog nok vil udvise.

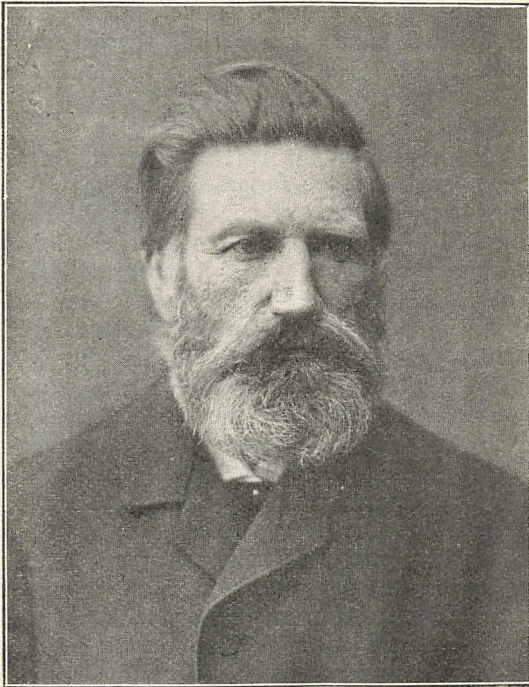
Det nyeste jeg har at fortælle er, at jeg er saa drabelig

¹⁾ Elev fra 1868—69.

²⁾ efter at have lagt sig Fuldskæg til.

sulten, saa jeg tror, jeg kunde spise Ærter med Æbler i, men nu galer Povl hin røde, saa er der da ikke længe til Middag.

Jeg længes nu efter at høre dine Planer for Fremtiden. Og hvis du nu skal være ene igen i den vide Verden og ikke kan vente at faa saadan et Hjem for det første,

Anton Nielsen

saa er det jo godt, at du ligesom Jakob har fundet en Ven og Vejviser, som vil følge med dig overalt, hvor du rejser hen, og ikke forlade dig, indtil han har faaet dig hjem i det forjættede Land, hvorhen alle Guds Børn stunder.

Nu Farvel, kære Ven, jeg skal ikke glemme dig i mit Hjerte eller i mine Bønner. Jeg kan ikke komme til Samsø førend til Høsten, men Povl kommer nok nu i Foraaret. Sig til Fader, at jeg skulde have en Vogn til

Sorø eller Slagelse med Hans den 3. April. Jeg skal nok betale.

Din tro Ven

Anton Nielsen.

Mit Ophold i Rerslev gamle Skole var nu foreløbig til Ende. I Foraaret 1870 rejste jeg hjem til Samsø, hvor den unge Hjælpelærer i Nordby N. Sørensen (senere Lærer i Nisset ved Silkeborg) skulde læse med mig, saa jeg i Juli Maaned kunde optages i II Klasse paa Lyngby Seminarium.

4. Maj 1870.

Kære Ven! Nu kommer jeg endelig med et Par Ord til dig, men hvad skal jeg fortælle? Din Søster¹⁾ har vel nok fortalt alt mærkeligt. Vi bor i vor gamle Knaldhytte endnu, men Pigerne ligger paa den ny Højskole, dog tror jeg, Samsøpigerne ligger her i Kammeret, hvor Karen boede i din Tid. Jeg syntes ikke saa godt om din Søster Abelones Ansigt den første Dag, dog syntes jeg, hun saa god og ærlig ud, men nu synes jeg, hun bliver kønnere for hver Dag, jeg ser hende. Jeg er allermost stolt over Samsøpigerne, fordi det er en Natursjældenhed, som ingen anden Skole kan opvise. Der er ellers en temmelig ubehagelig Rasmuspære der inde i Skolen paa Grund af den hyppige Brug af Pomade, men jeg tør ikke snakke derom endnu. Der er ogsaa megen anden Flitter, som skærer mig i Synet, men jeg maa lade mig nøje med det, til Tiden kommer. Jeg har 20 og venter 4 a 5 til. For Resten er vi noget fremmede for hverandre endnu, men jeg synes, de begynder allerede at kunne „skønne“ i lidt. Samsøpigerne er jeg bedst kendt med. Jeg har faaet Brev fra Hans Hansen, han ved ikke, om han maa være min Ven endnu, for han føler, at han har behandlet mig daarligt. Tænk, han besøgte mig ikke engang paa Højskolen, men jeg holder jo af ham alligevel, det Kadaver. Vi er i stor Knibe for en Lærerinde, jeg havde faaet en rar Pige fra Langeland, men hun sagde Genbud og maatte ikke for sine Plejeforældre, saa nu er jeg raadvild. Jeg hivede ellers 6 Piger ovre paa Langeland, det var ingen daarlig Fangst. Var vi nu bare kommet til Ro i den ny Skole

¹⁾ Elev paa Skolen i Sommeren 1870.

og havde vel overstaet Indvielsen, men det bliver en grimme Dag.

Da jeg kom hjem fra Sjælland, var Severin her, han gik og arbejdede i Skolens ny Have. Han er nu rejst efter at have overvældet mig med Taksigelser, fordi jeg har haft Lejlighed til at gøre ham lidt Tjeneste. Mads Hansens Hans skal nok ikke blive hos ham. Mads vilde gerne have Severin, men han er jo fæstet bort paa et Aar.

Lad mig se at du bearbejder Nordbyerne uophørligt; jeg maa endelig have nogle Karle derfra til Vinter, jeg kan ikke undvære Samsinger mere. Sønderpaa gaar vel nok Strømmen ad Vallekilde til, dog vil jeg ogsaa „probere“ at slaa et Slag der til Efteraaret.

Se, nu har jeg gjort min Skyldighed, nu kan man vel snart høre lidt fra Grevernes Yndling og Højærværdighedernes Kæledægge!

Hils nu bare alle de, som kan lide mig, dine egne og saa hvem flere der er.

Din oprigtige Ven

Anton.

27. Maj 1870.

Kære Ven! Naa, nu fik vi indviet Skolen i Dag for otte Dage siden. Dagen efter flyttede vi hened, og nu har vi det saa frit, saa roligt og saa godt, Nattergalesang saa lang som Dagen er og Natten med og Provstens yndige Bøgetræer lige ud for os. Jeg har faaet nogle ny Møbler og det ser meget fint ud hos os. Løvehovedet¹⁾ er hængt op i Storstuen, alle Gudebillederne²⁾ hænger om Frederik VII, og der ser helt hyggeligt ud alle Vegne. Det er det tredie ny Hus, der er bygget til mig, jeg haaber det bliver det sidste med Undtagelse af en snæver sort Køje.

Det glæder mig, at du bearbejder dine Landsmænd, det kan nok behøves. Jeg faar nok trykket Talerne ved Indvielsen, og saa skal jeg nok sende dig dem; saadan et præntet Ord har vel nogen Magt over Nordbyerne. Det gør mig ondt for Morten Madsen, der ikke maa komme over til mig, jeg er dog ikke meget for at opgive ham. Men det er da godt, jeg har faaet begyndt paa Samsin-

¹⁾ Et Maleri.

²⁾ Olriks Omridstegninger efter Billedhugger Hermann Friends Ragnaroksfriese.

gerne. Abelone er en rigtig rar Pige og den mest alvorlige af Samsingerne, hun har saa tit Taarer i Øjnene, naar jeg taler, men hun kan da nok ogsaa gøre Grin, naar det skal være, dog begynder hun sjældent derpaa. Hvor hun dog taler udmærket Nordbymaal, du er en Sinke imod hende.

Den Jens, jeg har til Lærer nu, er meget god og frejdig, duelig som Lærer, men der er ikke det Liv som i Povl, der jo er og bliver en Fløs, men Fløse det er jo nogle „liffige“ Mennesker. Povls Adresse er Hmd. Peder Sørensen, Sørup. Han kommer her fra Lørdag til Mandag og er saa færdig at øde mig med fysiske og filologiske Foredrag; naar vi ikke vil høre paa ham, saa gaar han ned til Pigerne og kvæler dem med Kvælstof.

Nu skal jeg ind at holde et alvorligt Foredrag om Skøn Freja. Farvel min Ven, hils din Fader og Familie og vore tro Nordbyere fra

din oprigtige Ven

Anton.

18. Juni 1870.

Kære Ven! Nu skal du vel snart paa Flugten, hvis du ikke allerede er stukket af. — — I Gaar var din Søster inde og havde en fortrolig Samtale med mig; hun klagede over, at hun var saa tit bedrøvet, naar hun hørte gudelige Foredrag, og jeg har ogsaa lagt Mærke til, at hun græder straks. Vi talte saa en Del sammen, og det lod til, at det lettede hende. I Gaar røg den sidste Samsø-Lue, nu gaar de alle tre med deres Haar i et Net; det var Marie Klejs, der holdt længst ud, men da den stærke Varme kom, saa maatte hun med, men det klæder dem ellers godt. Jeg har ellers stort Læs med at forstaa din „Sester“, jeg maa passe paa, som om det var en Tysker, der talte, men det kommer jo af, at vi Sjællændere er kommet bort fra det oldnordiske!

I denne Sommer har jeg travlt med Jagtture efter Elever. Jeg har holdt Møde i Sørup og paa Helnæs, og nu skal jeg nok snart til Egebjerg. Der har endnu ikke vist sig videre Udbytte, men det vil nok komme.

Naa, nu maa jeg slutte. Farvel kære Ven og god Lykke til din Tentamen, det er udlagt: Overhørelse. Hils vore tro Nordbyere, især din Familie fra

din oprigtige Ven

Anton.

22. Juli 1870.

Kære Ven! Det glæder mig rigtig, at det er gaaet saa godt med din Eksamen, nu er du jo hyt. Jeg kunde nok have Lyst til at høre de nærmere Omstændigheder, men det faar jo at være, til jeg kommer til Rerslev.

Det bliver med Aftentoget d. 3. August, at jeg kommer til Slagelse, om Gud vil, og saa haaber jeg at træffe Deres Velbyrdighed Hr. Seminarist A. Gommesen ved Bane-
gaarden, alle Hædersbevisninger frabedes, da jeg rejser inkognito. Jeg var saa i Svendborg i Gaar og købte en Klojd paa 2 Aar til 118 Rdl. Det er Duketøj, kan du tro, sikke Ben, Halstøj, Lemmer som støbt i Gibs. Det er en Herre, thi den forstaar hverken at trække Plov eller Vogn, men nu skal den læres til, medens jeg er borte. — Kan du nu hilse Moder og Fader saa mange Gange, at jeg ogsaa længes efter dem. Og sig Marie,¹⁾ at jeg tager en lang ny Historie med, om hun allernaadigst tillader, at jeg læser den op i hendes Nærværelse. Nu intet videre for denne Gang.

Din oprigtige Ven

Anton.

Under mit Seminarieophold skrev han:

29. August 1870.

I Aftes modtog Fader og Moder Brev fra den nybagte Seminarist. Jeg havde jo faaet et i Forvejen, det var ankommet under min Fraværelse — jeg var i København een Dag; næste Dag fulgte Smeden med mig til Højbjerg, Dagen efter rejste jeg alene til Helsingør, hvor jeg havde et Par glade Dage hos Hans Nielsen. Saa igen 2 Dage i København, 1 i Kamstrup, 1 i Frederikssund, 3 i Ods-herred, derfra kørte Anders Madsen mig til Rerslev. Det var en kortfattet Rejsebeskrivelse, men de er jo gerne kedelige, saa maa man gøre Pinen kort. I København besøgte jeg H. C. Andersen, som var meget sød imod mig og forærede mig Blomster, sit Billede og en Bog. Ellers havde jeg en Del Vrøvl med Boghandlerne og med Carl Ploug om vor Almanak²⁾, men den kommer da ud, nu er

¹⁾ Pigen i Huset, der altid var stærkt interesseret i at høre ham læse en af sine ny Historier.

²⁾ „Den ny Almanak“ af Mads Hansen og Anton Nielsen.

de første Ark trykte. Min egen Boghandler var aldeles fra Snøvsen. Han er ulykkeligvis Grundtvigianer, og de duer bestemt ikke til Forretningsfolk. Han havde aldeles tabt Hovedet over Krigens Gang i de Dage og kunde slet ikke tale om den Bog, som er ved at udkomme hos ham. — — Du er nok sterbens forlibt i Lars, kan jeg mærke. ja, jeg holder ogsaa grumme meget af ham. Det er sjeldent at se et stort Menneske være saa barnlig. — Ja, nu faar du se at faa nogle Venner derovre, for dem kan man da slet ikke undvære. Om ogsaa man har sin allerbedste Ven hos sig allevegne, er vi dog saa jordiske, at vi maa have en synlig Genstand at skifte Kærlighed med. Men om du kan finde en Ven, som du kan dele alt med derovre, det er vel meget usikkert. Mange kærlige Hilsener fra os alle.

Din oprigtige Ven

Anton.

16. September 1870.

Moder gjenner paa mig, at jeg skal skrive, ellers havde du maaske ikke faaet Brev endnu. Nu kan jeg nok ikke slippe med at lægge en Lap inden i et andet Brev. Jeg har nu omtrent Has paa mit Ophold i Sælland, da jeg rejser til Samsø den 22. Den 25. agter jeg at holde Foredrag for de vilde Indianerstammer paa Nordkysten, og dersom du har flere Forholdsregler at lære mig, som kunde lette mig Tilnærmelsen til dem, saa er de velkomne. Sproget har jeg sat mig saadan ind i, at jeg nogenlunde kan forstaa dem, det bliver maaske værre for dem at forstaa mig. Jeg vilde dog urimelig gerne have en Elev fra den grønklædte Ø. — — Din Skildring af Seminarielivet er ikke meget tiltalende. Jeg ynker dig mest, fordi du ikke har fundet nogen gode Venner, men det kommer vel. Jeg tror ikke, jeg kunde leve, hvis jeg ikke havde fortrolige Venner dagligt om mig, det er da noget, man trænger svært til. Nu skal vi til at vove et nyt Stormløb mod Volle Klejs om at faa Jørgen herover i dit Sted, men det bliver vel sagtens nok afslaaet. — — Skal jeg ikke se dig inden et Aar, min Dreng, det er rigtignok lovlig længe, men den Dom kan vel nok forandres. Det vilde mine Forældre da ogsaa sørge over. — Det er et godt Indfald med Oasen¹⁾, Navnet er ret vittigt, kan blot

¹⁾ Navnet paa et Blad, som Seminaristerne i Lyngby skrev og som oplæstes én Gang om Ugen ved en Aftensammenkomst.

Indholdet svare dertil. Du maa endelig levere poetiske Bidrag dertil, men jeg ved nu ikke, om du har forsøgt dig i det morsomme Fag. — I Gaar var Mo'r saa morsom. Da jeg gik ud at spadserere om Aftenen, sagde jeg til hende, at det var kedeligt, at jeg ikke havde en Hund til at følge med. „Ja, men kan du ikke faa Fa'r til at følge med“, svarede hun ganske troskyldigt, hun havde vel ikke hørt det. — — Nu længes jeg efter Samsingerne, men jeg er lidt bange for Nordbyturen, dog ved jeg ikke selv af hvad Grund. Hilsen fra de gamle og
din oprigtige Ven

Vesterskerninge Højskole,
24. Oktober 1870.

Anton Nielsen.

Naa, kære Ven, du længes nok efter en Beretning om Samsø-Mødet. Det stod i Skolen og var meget vel besøgt, begge Skolestuer var fulde og flere stod udenfor. Jeg talte om Menneskelighed, Folkelighed og Kristelighed, men det forekom mig, at jeg talte ikke saa godt, som jeg skulde. Præsten¹⁾ var der, jeg havde ventet og ønsket nogle Modbemærkninger fra ham, men der kom ingen. Derimod havde jeg en lille, meget venskabelig Samtale med ham bagefter, men han stod ligesom paa Naale og var aabenbart bange for at komme ind paa vore brændende Spørgsmaal. Da jeg gik derfra, stod der 3 unge Karle, som aabenbart ventede paa mig. De fortalte mig, at de havde stor Lyst til Skolen, men de maatte ikke. Jeg gjorde nu en bedrøvelig Rundrejse omkring hos deres Forældre, der kom ikke andet ud deraf end Kaffe, men jeg sagde til de unge ude paa Gaden: „Lad mig se, I staar paa jer, I er stærkere end de gamle.“ Sønder paa er der heller intet Haab, saa jeg kommer til at se, hvordan jeg bjerger mit Liv denne Vinter uden Samsingere. — — Jeg har nu i 14 Dage maattet gaa og slide i 6 Elever, men nu begynder de snart at strømme til, dog bliver vi vist ikke mere end 16 — 17 til Jul.

Din tro Ven

Anton.

25. November 1870.

Nu har jeg da 20 Elever, og der kommer bestandig nogen drattende, jeg tænker, de bliver ved at dratte, til

¹⁾ Modstander af Højskolen og i det hele taget den grundtvigske Retning.

vi naar 30, der er da Udsigter dertil. De har været lidt urolige ved Sengetid ved det, at der skulde ligge saa mange sammen, og jeg har maattet true og bede, og nu lader det da til, at det har hjulpet. Det er for Resten godmodige Folk allesammen, men de skal jo tæmmes. Jeg har nok stolet for meget paa min egen Kraft, men nu søger jeg til Vorherre om Hjælp, det er nok det bedste. — — Vi har i Gaar begyndt at synge trestemmige Sange allesammen, og det lader til, at de er meget opsat paa det. Mads Hansen har tilbudt os Bajonetfægtning ved en Lærer; jeg har ydmygeligst frabedt mig det, for det første, da de har Bevægelse nok og deres Livlighed intet lader tilbage at ønske. — — Vil du nu skamme Samsingerne tilbørligt ud: æ, æ, æ! peger Arv ud, Børn! (se Julestuen), at de ikke har mere Lyst til Kristal-Himlen ☉: Højskolen. Jo, de unge har saamænd Lyst nok. Jeg taber ikke Modet, men kommer igen ad Aare, om Gud vil. En alvorlig Vilje udretter meget, det har jeg før set. — — Det gaar godt med Almanakken.

Din tro Ven

Anton.

12. Januar 1871.

Jeg gad nok vidst, om du har været hjemme i Julen eller ej, og hvis ikke da hvorledes du har fordrevet Tiden, det har vel gaaet temmelig sørgeligt. Mo'r gik og hylede hver Dag over dig, og jeg sagde, at det gjorde lige meget med den skidt Unge, hvorover hun blev helt skejs. Hun var ellers saa rask, saa det var en Lyst. — — Jeg var 3 Dage om at rejse fra Korsør til Fyn; de to Dage gik hen med mislykkede Forsøg, men 3. Dag kom vi om Bord paa Isbryderen Fyn, og nu sejlede vi den halve Vej paa en Isflade, der var et Kvarter tyk. Isbaadturen var ellers meget morsom, vi var 6 i Følge, men det var meget koldt. Vi har nu 34 Elever her paa Skolen, er det ikke storartet! Ja, Gud ske Lov! Nu er hele den ny Skolestue pakfuld, men der er jo stadig Ebbe i Højskolens Kasse. — Nu har vi solgt 15000 Almanakker, der bliver vel et Par Hundrede Daler til Højskolens Post. — — De har nu faaet en ny Anders i Rerslev, det er en meget rar Fyr, men vist i alle Maader en stor Madstræber. Moder kan ikke lide ham, men Fader finder ham jo saare elskværdig. — — Naa, min Dreng, Gud være med dig i det ny Aar.

Din oprigtige Ven

Anton.

16. Februar 1871.

Kære Anders! Saa du slap dog til Samsø i Julen, det er mig kært at høre, det vilde dog have været alt for tungt at holde Jul derovre paa det tomme Seminarium. — — Jeg er usædvanlig forlæst i Vinter, jeg har nylig haft 37 Elever, nu er der rejst et Par, som ikke maatte tøve længere. Men det er vanskeligt at styre saadan en Flok. For at der kan være lidt roligt paa Skolen, holder jeg hveranden Aften et frivilligt Møde inde i min Stue; der kommer saa Dagdriverne ind, og saa er de da af Vejen. Povl har saa hver anden Aften Landhusholdnings-Selskab derinde. Det meste af Aftenen maa jeg opholde mig i Skolestuen eller i hvert Fald titte derind hvert Øjeblik. Der er mange, som jeg holder meget af, men ingen som jeg kendelig foretrækker — men det er vel godt det samme. — — Vi har sendt Bud til Kaptajn Nielsen¹⁾ i Nyborg om at faa en Salonbøsse, den koster 8 Rdl., og de vil alle skillinge sammen for at betale den. Vi skal saa skyde i Spisestuen, og vi glæder os meget dertil. Kan du ikke faa sat igennem, at I faar købt saadan en, det kunde gøre god Virkning midt i det Seminarieliv, som er saa trælsomt. — — Saa, nu skal det være forbi — det er sandt: vokser du noget? Du har vel nok sørget for at faa skrevet dit Maal paa en Dør ligesom i Rerslev. — Gud være med dig og give dig Taalmodighed og Styrke.

Din tro Ven

Anton.

15. Maj 1871.

Kære Ven! Nu har jeg faaet Brev fra din Søster Abelone, at hun nok vil tage over til mine Forældre. Bare de vilde have hende straks, men det mener vel Fader ikke kan gaa an, for det skal jo gaa efter Snoren. Jeg fik da saa gjort det ud i Ferien, jeg saa jo, at Moder var ved at rende sig ihjel. Marie (den gamle Pige) kunde jo ingen Ting udrette, men var desuagtet bleven næsvis mod Mo'r. Fader var jo meget ude, og Mo'r følte sig meget ensom og forslæbet. Nu fik jeg sat igennem, at Marie skal bort og din Søster træde i hendes Sted; det var et stort Skridt; det er mig en stor Trøst at vide min Moder i saa kærlige Hænder som din Søsters. Bare nu Moder vil lade sig

¹⁾ Skyttesagens varme Forkæmper.

hjælpe og saa ikke være alt for gnaven imod hende. Nu skal jeg have skrevet til Abelone og givet hende de bedste Raad om, hvordan hun skal omgaas de gamle, skrøbelige Mennesker, om Hønsenes Røgt og Pleje, om Agtpaagivenhed for Temperaturen af Kattens Mælk osv.

Det er lidt smaat med Højskolen i Sommer, vi har kun 18 Elever, men vi naar formodentlig nok 21, og saa skal vi jo lade os nøje og takke Gud til. — Det glæder mig at høre om Mødet i Grenaa, at Seminaristerne dog kunde faa et varmt, folkeligt Ord at høre¹⁾ — — —

Din tro Ven
Anton.

8. Juni 1871.

— — Jeg var i Mandags til Grundlovsfest i Ryslinge, hvor jo Birkedal var Dagens Helt. Det er et udmærket Menneske dertil, jeg tror aldrig, jeg kan blive ked af at høre paa ham, jeg, som er saa daarlig til at høre efter, det har meget at sige. Johs. Clausen, som ellers er en god Taler, er kun mager mod ham. Ved Festmaaltidet havde jeg Ordet to Gange og er vel fornøjet med den Lykke, jeg gjorde. — Ved et Møde, jeg holdt paa Langeland i April, kom eders gamle Seminarieforstander, Professor Langhoff ind, da jeg havde begyndt, derefter kom han hen og hilste paa mig og sagde mig et Par smukke Ord. — Jeg har meldt mig som Deltager i Grundtvigianernes Norgesrejse.²⁾

Din tro Ven
Anton.

Rerslev, 29. September 1871.

— — Du har vel nok hørt, at jeg i Norge brækkede mit Ben, den Dag jeg skulde hjem. Jeg rejste 14 Dage efter, men det var en slem Tur fra Trondhjem og til Rerslev, med alle Bugter 279 Mil. Nu kan jeg da gaa ene over Gulvet, men det gør ondt. Det kan nok være, at Moder kæler for mig i denne Tid. Jeg keder mig forfærdeligt, fordi jeg kan ingen Steder komme.

Det er mageløst dejligt at rejse i Norge, baade Naturen og Folket er saa tiltalende. Alle Natursyner imellem

¹⁾ Af Højskoleforstander Jens Nørregaard, Testrup.

²⁾ Om denne Rejse „Færden til Stiklestad“ fortæller Johs. Schrøder i Nordisk Maanedsskrift 1871 II. S. 231. Blandt Deltagerne var Birkedal, Termansen, Peder Larsen Skræppenborg, Johs. Schrøder o. fl.

det mest smilende danske Landskab og det vildeste Bjergparti med den evige Sne har man der næsten Side om Side. Ubegribeligt er det, hvor Folk og Fæ, Blomster og Træer kan leve paa de skaldede Stene. Vi holdt Folkemøder i Omegnen af Trondhjem, og Bønderne var ret kvikke og levende, men hvem der især tiltalte mig var de norske Skolelærere. Herhjemme har jeg ellers den Sygdom ligesom Manden i Andersens Eventyr, at jeg kan ikke lide Degne, men de derovre vandt mit allerhøjeste Bifald. De var næsten alle klædt som Bønder og levede som Bønder, men alle Grundtvigianere og tilhørende det unge Norge. Birkedal holdt nogle glimrende Taler. Jeg har ingen hørt, som saadan kan rive Folk med sig, som han. Termansen¹⁾ kunde Nordmændene bedst forstaa, hvad Udtalen angik, men hans Tankegang var vel nok temmelig høj.

Din oprigtige Ven

Anton.

Vesterskerninge, 16. November 1871.

Nu har jeg da faaet en Samsing herover, Morten Madsen fra Nordby, som jeg en Gang tidligere gerne vilde haft. Endnu gaar han saa underlig ene og er ikke rigtig fortrolig mod mig, men maaske det er en Nordbysk Folkeejendommelighed at være saadan mod Fremmede, jeg haaber det skal gaa hen med Tiden, og han skal se, vi vil ham vel alle; jeg synes da ogsaa, han begynder at skønne lidt, det kommer vel med Guds Hjælp. Nu har jeg 16 Elever og venter flere, men vi naar vist ikke de 37, som vi var sidst, men Guds Vilje ske. Vi lever af hans Naade og den vil vi ogsaa nok nøjes med. — Jeg har det ellers fredeligt og godt her. Vi har jo vor gamle Karen til at holde Hus. Mine Forældre er meget glade ved din Søster, Gud lade det vare ved. Farvel min kære Ven, Gud styrke og hjælpe os alle.

Din tro Ven

Anton.

13. December 1871.

Nu har jeg 25 Elever, jeg venter en Slump til Nytaar, saa vi bliver nok over 30, og saa kan det jo gaa an. — Morten Madsen er umaadelig flittig. Han skriver prægtige

¹⁾ Han talte paa Stiklestad. Talen findes gengivet i Nordisk Maa-
nedsskrift 1871 II S. 193.

Afhandlinger om Ordets Virkning paa Hjertet. — Jeg udvikler en forbavsende Virksomhed i at støve Elever op — skønt jeg holder ikke af den Jagt, der er kun én Jagt, jeg elsker, og det er Kattejagten, at hidse Nap paa en Kat, det er en Fryd for mig. Jeg har søgt Rigsdagen om at oprette 20 Fripladser her paa Skolen, men der er vel ikke stort Haab om at faa det bevilget. Saa spiller jeg i Lotteriet for at vinde de 60.000, saa vilde jeg for Pengene oprette en Højskole med fri Adgang. Det er nu bare Luftkasteller, som jeg byggede, da jeg laa med Benet i Rerslev! Men jeg kommer nok til at lade Vorherre raade. Nu en glædelig Jul, Gud være med dig! — Jens Skytte
 her, Povl paa Askov. Din oprigtige Ven

Anton.

8. Februar 1872.

— — Ja, det er temmelig sikkert, at Lyngby Seminarium dør, der er ikke Haab mere. Det er vel ikke ringere end de andre Seminarier, men nu skal det jo udkaares til det første Slagtefæ. „Den Vej skal vi jo allesammen,“ sagde Manden, da han saa en Tyv blive hængt. Saaledes haaber jeg de andre Seminariers skønne trøsterige Ligtale vil lyde over Lyngbys Baare. De har jo ikke villet tage imod den Medicin, som det fri Skolevæsen har vist, nemlig det mundtlige Ord. Din oprigtige Ven

Anton.

20. Marts 1872.

Mange Tusind Tak, som hun siger, Dorte Marie, for den gamle Bog fra 1654.¹⁾ Jeg blev meget glad over den, det er dog et grinagtigt Sprog. Mærkeligt er det i Lunds Domkirke at se en Lus med et Faar i Munden. Jeg har været i Kirken, men ikke set dette vidunderlige Billede. Pastor Brandt har haft fat i Bogen og moret sig ved den. Morten Madsen og jeg har læst det fra Samsø, det er desværre alt for kort. Nu tager jeg den med til Rerslev, hvor den vist vil gøre Lykke hos Fader og Thomas Rørdam. — Vi har faaet en ny Præst,²⁾ men han kommer først efter Paaske. Han vil nok være gode Venner med os; han er nok ikke Grundtvigianer, snarere Pietist. —

¹⁾ Saavidt jeg husker Jens Lavritsen Wolf „Danmarks Riges Lov“
 3: Pris.

²⁾ Gjellebøl.

Du kan tro, det gaar med at gøre Vers (Stambogsvers) eller som det hedder „at klemme Musen“. En har i et Vers erklæret sig for at være Museklemmer; de kan næsten ikke bestille andet end lave Vers, de forsømmer meget Arbejde ved det, men jeg lader mig nøje med det, det er jo dog en Slags Stiløvelse. — Nu er Morten saa rar og god, nu er rigtig Hjertet vaagnet i ham; han digter ogsaa, det er næsten de bedste, der bliver leveret. Ja, der er stort Haab om Nordbyerne, og der er Kraft i de Karle, naar vi bare kan faa ledet dem i det rette Spor. — Nu Farvel kære Ven. Tak for din Kærlighed.

Din tro Ven

Anton.

10. Maj 1872.

Det er Morgen, jeg skal snart ind at holde Foredrag om Kong Skjold. — Nu har jeg faaet samlet 15 Piger sammen og har 5 tilgode endnu, én har jeg fra Samsø (fra Pilemark). Jeg har haft en god Ferie i Rerslev, og jeg har gjort et Par Historier færdig til Almanakken, som bliver bedre denne Gang end sidst. Jeg har for Resten været noget tung i Sindet i dette Foraar, min Doktor siger, at jeg skal bruge en lille Brøndkur, drikke noget mineralsk Vand, men det gaar nok over imod Vaaren. — Nu har jeg været inde hos vor ny Præst, det er en rar Mand. Hans Tale er varm og hjertelig, og han fylder Kirken. Han er venlig stemt mod Højskolen og vil vist gøre os megen Gavn. Til Vinter vil han komme og holde Foredrag over Kirkehistorien. Det vil ogsaa bidrage til at skaffe Skolen nogen Agtelse i de store Bønders Øjne her i Byen. — — Jeg glæder mig meget til, at jeg skal træffe dig i Rerslev; jeg saa ellers helst, at min Fader gav Kaldet op og flyttede hertil, men det forsoner mig, at det er dig, der skal være hos dem, naar du nu snart er færdig med Seminariet.

Din oprigtige Ven

Anton.

7. August 1872.

Jeg var lige ved at skrive til dig i Eksamenstiden, men saa tænkte jeg, det var ikke værd at forstyrre dig. Nu kommer jeg saa med min Lykønskning. Og den er af et oprigtigt Hjerte. Gud ske Lov, kære Ven, for al hans Naade imod dig, den har været stor, kan jeg forstaa, naar jeg tænker paa, hvordan han har ført saadan et ensomt

Barn. Nu har du jo gjort et stort Fremskridt henimod den timelige Lykke. — — — Nu rejser jeg i Morgen til København, derfra til Bornholm; jeg bliver borte i maaske 3 Uger, saa kommer jeg hjem en Tur og træffer dig saa vel nok i det gamle Hjem hos de gamle Folk i den gamle Skole, hvor du faar alt paa den gamle Fod. Det kan du vel nok finde dig i, min Ven, for hos mine Forældre kan du jo aldrig blive Hr. Seminarist Gommesen, men kun deres kære Dreng Anders, som du har været før. — — Nu kom „Haabet“¹⁾ med 3 Breve — saa Farvel, kære Ven.

Din tro Ven

Anton.

Under mit andet Ophold i Rerslev, som Hjælpelærer hos hans Fader, skrev han:

19. November 1872.

— — Hele Stuen er fuld af Sællændere, som sidder og gør Bemærkninger om min vidunderlige Hurtighed til at skrive, og jo mere de roser mig, des galere gaar det. — — Det glæder mig, at det gaar saa muntert til derhjemme. Jeg er saa glad over, at I to er kommet der, jeg tror, det vil lægge Aar til de gamles Liv. Det er mig kært, at du læser højt for Moder om Aftenen, ja, jeg ved nok, du holder af hende, og jeg holder af dig for det. Du bør da ogsaa holde mere af Moder, end Abelone bør, for Moder kan ikke komme til at være urimelig mod dig. Men Gud ske Lov, at I holder saa meget af hverandre allesammen. Jeg føler mig somme Tider saa ensom herovre, kunde jeg bare faa jer hertil. Men det sker nok aldrig, saa længe Fader lever, dertil holder han for meget af de gamle Kællinger i Rerslev. — Det gaar godt med Skolen, dog ikke usædvanlig glimrende med Antallet. Vi staar endnu paa 23, til December haaber jeg paa 28 og saa videre. — — Du klager over, at du er for barnagtig, synes du ikke, det kan forenes med din ny Værdighed, eller hvad mener du? Du maa være lige saa morsom, som du vil, jo mere jo bedre — —

Din tro Ven

Anton.

16. Maj 1873.

— — Jeg keder mig urimeligt i Sommer og føler mig meget ensom. Maaske det er Rejsenykkerne. I Gaar

¹⁾ Et Rerslevsk Navn for Landposten.

havde vi en Skovtur, Petrine fra Nordby havde aldrig set en Skov før, og hun var det glædeste, jeg endnu har set hende. I Dag fik jeg Brev fra Dønjoski¹⁾, han kommer til Sælland i næste Uge, hvor det bliver, ved jeg ikke, han skal nok fægte, til han faar Arbejde. Hvis han kommer, saa giv ham en Skilling ud i Gangen! Hvor jeg længes efter Niels Kristian (Johansen) og Frederik, som er i den slemme Spændetrøje (som Soldater). De har det ellers ret godt. — — Det er dumt, at jeg skriver Brev i Dag, da jeg er saa gruelig tom. Det kommer vist af, at jeg har digtet Vers til Grundtvigs Billede i Almanakken, de tog paa Kræfterne, men derfor er det ikke sikkert, at de dur. — — Du har vel ikke set nogen Anmeldelse af „Spurvekvidder“²⁾, ellers saa skaf mig den, jeg har ikke set nogen endnu. — — Naa, kære Anders, ja, kunde vi en Gang komme til at bo sammen alle som en Familie, det vilde være frydeligt, skulde man tænke. Du maa ikke ophøre at bearbejde Fader. — — Jeg læser Fransk og ser paa Landkort hver Dag i Anledning af den forestaaende Rejse. — —

Din tro Ven

Anton.

11. Juni 1873.

Ak, du bedrøvelige 11. Juni, er jeg ikke kommet op Kl. 4¹/₄, og jeg er dog saa lykkelig hverken at have Ud- eller Indbetalinger, men det maa være den Uro, der ligger i Luften en Terminsdag, som har drevet mig op. — Saa du har nu første Gang haft det Mareridt, som man kalder Provstevisitats. Jeg haaber, at du tager Sagen med Rolighed, for naar man skal være bange, saa er det en rar Dag at gaa og glæde sig til i Forvejen. Jeg har nu altid været plaget med Feber, i Gaar havde jeg en Anelse deraf, da jeg maatte holde Foredrag for 6 Frøkener fra Præstegaarden. Saa var de inde at se mit gamle Skrammel, som jeg foreviste med et Stykke Fedtebrød i Munden. Det glæder mig, at Dønjoski har været hos jer, nu længes jeg meget efter ham og træffer ham nok paa Banegaarden, naar jeg kommer til Slagelse. Niels Kristian (Johansen) har været hos mig i Pinsen, og der var jo stor Glæde oprejst. Ja, det er nu for galt, saa meget som jeg holder af den Knægt, men det svaler vel lidt. Det er ikke saa

¹⁾ Et Kælenavn for en tidligere Elev.

²⁾ En lille Digtsamling af ham.

heldigt for Karlene at komme lige fra Højskolen og i Soldatertøjet, alligevel tror jeg dog, det er bedre end at lade dem være Soldater først, for saa er de ikke gode at have med at gøre. — — Fra Morten Madsen har jeg nylig haft Brev, og det var et meget smukt Brev. — — Jeg har faaet en Bornholmer hertil, det er en af mine tidligere Elever, han er især kommet hertil for at lære Tysk og „es geht mit Sausen und Brausen.“ Jeg har vel selv godt af at opfriske Sproget, men det er langt fra hyggeligt at have med det at gøre. — Jeg haaber ogsaa, at vi snart faar jer herover allesammen, det bliver da nok Enden paa det. Det bliver jo galt for Fader at undvære Brusen, Siruppen¹⁾ og Haven; hvor skal vi faa noget til ham at bestille? men det naar sig dog kanske nok, naar vi lægger vore Hoveder i Blød. Alligevel tror jeg ikke, han kommer, før vi truer ham paa Livet, f. Eks. med at du vil rejse; de tør vist ikke tage nogen fremmed Hjælpelærer derind, og det vilde nok heller ikke gaa godt. Jeg har allerede begyndt at tænke paa Lejlighed til de gamle, men ikke kunnet se nogen endnu. Vi kan jo bygge til dem om galt skal være. — — Det glæder mig for Resten, at der bliver samlet Penge sammen til Fader til Festdagen²⁾. Dagen efter rejser jeg nok til Hamborg og videre³⁾. Var jeg bare væk, for det vil blive strængt. — — —

Din tro Ven

Anton.

18. November 1873.

I Dag skal I have en Rift allesammen, og du er den sidste, jeg skriver til; det er ikke det bedste Varsel for Brevets Indhold, men saa faar du trøste dig med, at du er den bedste, siden du bliver gemt tilsidst! — — Nu gaar Niels ud at have Gymnastik med Karlene, vi har nu en fast Time dertil om Eftermiddagen, og vi har faaet en Træhest herved, saa det gaar meget lystigt. Men naar de saa kommer ind at sidde, saa er Lystigheden forbi, og saa kommer der gerne lidt Søvnighed, naar der skal tændes Lys og holdes Foredrag. Maaske ogsaa Luften er tung i disse mørke Dage. Jeg begynder snart at længes

¹⁾ En af Stamgæsterne i den gamle Skole.

²⁾ Hans 50 Aars Jubilæum som Lærer.

³⁾ For det Ankerske Legat, der var ham tilstaaet. Rejsen gjaldt Svejts og Italien; tidligere havde han kun været i Norge.

efter Julen, det er noget tidligt, ja, tænk, jeg længes allerede efter Rerslev! — — — Din oprigtige Ven

Anton.

12. December 1873.

Du skulde vel have Brev inden Jul, for at dit „Ansigt kan være hvidt“ imod mig, naar jeg kommer. — — — Har du læst om Studenterforeningens Grin med Rigsdagsmændene. Jeg har næsten let mig fordærvet, fordi I. A. Hansen er kaldt en Ildgerningsmand paa Grund af sin Brandkasse. Fyns Avis er meget vred over det, men det er alt for morsomt til, at jeg kan blive vred over det, skønt det gaar ud over mit dyrebare Venstre. — Jeg har nu sat i Dansk Folketidende en Opfordring til Folk om at sende mig Breve fra Højskole-Elever. Maaske jeg ingen faar, maaske jeg faar saa mange, saa jeg drukner i dem. Jeg har ikke Tro til, at der vil blive gaaet en passende Middelvej, men jeg maa være betænkt paa alle Tilfælde. Jeg venter vel ikke saa stor Afsætning af Bogen, men jeg venter, at den skal gøre noget Gavn for de fornemme, at de skal faa nogle bedre Tanker om Bønderne og om Højskolerne. Ja, du har vel nok hørt før om min Plan, nu skal vi se, hvad der bliver deraf¹⁾. Din tro Ven

Anton.

10. Marts 1874.

— — — Jeg dyrker daglig Fransk med stor Iver, men det er dog et nederdrægtigt Sprog, men for mig, som formodentlig nu herefter alle mine Dage bliver en Trækfugl, er det vigtigt at lære Trækfuglesproget, som jeg har savnet svært. Det er nemlig min Bestemmelse at se Italien endnu en Gang, inden jeg dør, dersom ellers Gud vil. Nu har jeg da jo rigtignok faaet en Rede, hvor jeg fremdeles vil klække Unger ud, men naar Træktiden kommer, saa bliver jeg næppe hjemme derfor. Ja, nu er det blevet Alvor med, at jeg har købt Højskolen, og du kan tro, jeg er ordentlig glad over den. Det er dog saa rart at have en lille Plet, som man kan kalde sin egen. Havde jeg nu bare Raad til det, saa skulde der rigtig blive fikst alle Vegne, men det kommer nok efterhaanden. Jeg har haft en haard Dyst med Mads Hansen, da jeg vilde have 200 Rdl. i Afslag — det endte med, at jeg fik Renterne af 200,

¹⁾ Planen strandede, den mødte Modstand fra andre Højskolemænd.

og det kan jo være mig ligegyldigt. Nu er Mads og jeg ligesaa gode Venner, som vi altid har været. Til 1. Maj skal vi have vore Papirer i Orden. Din tro Ven

Anton.

14. Juli 1874.

I Gaar rejste mine Forældre, men det gik os saa uheldigt, at vi kom først, da Dampskibet sejlede ud af Havnen. Saa maatte de spadsere i Svendborg til Kl. 1 og kom ikke til Birkende før 8^{1/2}. De har ellers haft det godt her, men ingen Steder været. Moder har dog alligevel en slem Hoste, og den bliver hun vistnok aldrig fri for. Jeg har nu en stærk Formodning om, at naar du rejser i Militærtjenesten til næste Foraar, rejser de gamle fra Rerslev, og saa kommer jeg til at bygge lidt til dem op til Højskolen. De skal saa være hos os og ikke have Husholdning selv, hvis jeg maa raade. Dersom Fader nu opgiver sit Bo i Rerslev, da er det kun fordi du og din Søster rejser jer Vej. Men jeg har ikke andet dertil at sige, end at jeg er jer begge meget taknemlig, fordi I har været saadan et Par tro og gode Børn imod de gamle, fordi I har holdt saa godt ud og baaret saa godt over med dem. Det er Skade, at det smukke gamle Hjem nu skal ophæves, men „en Gang maa det jo være forbi“, som de sagde Skjorterne, da de var slidt op. Jeg har det ellers temmelig trist i Sommer, siden Lejrtiden begyndte; jeg har nu saadan vænnet mig til de to Knægte, at det er mig et stort Savn, naar de er borte. Her kommer da ellers jævnligen nogen og ser til mig, især Lørdag og Søndag. Jens Phillip er den, som kommer tiest; i denne Tid bygger han paa „Tankernes Slot“ 3: Dyrslæge Skovs Gaard, se Mads Hansens Digt 2. Samling S. 77! — Jeg har ingen Nyheder, som er værd at skrive om, er her nogen, saa er de gamle rejst med dem. — — Saa vil jeg slutte min ringe Skrivelse med en kærlig Hilsen til dig og din Søster og det dejlige Rerslev, det vil ordentlig gøre mig ondt, naar jeg ikke skal kalde det mit Hjem mere. Hvis mine Forældre er kommet, naar du faar dette Brev, da hils dem, at jeg har det godt, men de maa endelig sende mig et Par Ord med første Post, at jeg kan vide, hvordan det er gaaet dem. — Kærlig Hilsen fra mig, som er

din oprigtige Ven

Anton Nielsen.

Om Thorvaldsen og hans Kunst.

Straks efter Thorvaldsens Død den 24. Marts 1844 skrev Grundtvig sit store Mindekvad om ham. Det indledes med Verset:

Tidsaldrene har og en Nyaarsdag,
Naar Solhvervsaander svæver over Jorden,
Da sidst de svæved under Tordenbrag,
Sig vendte Solen morgenrød mod Norden,
Og aarle vaagned' da et Kæmpekuld
Med Kronehjælme af det røde Guld.

Derefter sætter han den hensovede Kunstner i Høj-sædet blandt de store Aander, der gør Begyndelsen af 1800-Aarene saa mærkelig i vort Fædrelands Historie:

Du var den første, Torvalds prude Søn!
Du blev den største i din Kreds paa Tuen.

Men han værger sig mod overdreven Ophøjelse af ham med Ordene:

Et Menneske du var og ingen Gud,
Din Herlighed stod under Blomstens Love.

Efter at Skjalden har taget dette Forbehold, viger han ikke tilbage for at nævne Thorvaldsen med det største borgerlige Hædersnavn gennem Aartusinder: *Kongenavnet*.

En Konge var du, under Alberts Navn,
Skønt uden Sværd og perlestukket Trone,
Dit Septer vakte Fryd og virked' Gavn,
Mens barnemild du leged' med din Krone;
En Konge var du paa din Blomsterø,
Som faa kun fødes, og som færre dø.

Og han giver ham det Lov, at

— mer alvorlig stræbte ingen Drot
At vise: kongeligt er altid godt!

At Grundtvig kaldte Thorvaldsen med Kongenavnet, kunde ikke virke paa Samtidens Danmark som en Overdrivelse. Allerede længe før 1844 havde forskellige fremragende danske Mænd, tilsidst mange, skønnet, at der tilkom ham en høj Hædersplads i Kunstens Rige.

1818 fremsatte den bekendte Kritiker Peder Hjort, som i Rom havde set en Del af Thorvaldsens Værker, offentlig et Forslag om at samle Afstøbninger af alle hans Værker i København.

Foreløbig var dog Thorvaldsen bunden til Rom med saa stærke Baand, at han 1827 tænkte paa at købe et gammelt Palæ der som Samlingssted for alle sine Kunstgenstande af forskellig Art. Købet kom ikke i Stand, og Nordmanden Jørgen Knudtzon fra Trondhjem forestillede da Kunstneren, som stærkt nærmede sig de tres, at Museet burde have Plads i København, og at han skulde fastslaa dette i sit Testamente. Grev Rantzau Breitenburg, som ved den Tid var paa Rejse med Prins Frederik (senere Frederik VII), styrkede Thorvaldsen i denne Tanke, og han fik Anmodning fra ham om at meddele Frederik VI, at han vilde skænke København alle sine Arbejder i Gips eller Marmor og alle sine Samlinger paa den Betingelse, bl. a., at Regeringen sørgede for et passende Opbevaringssted. Ved en kongelig Skrivelse af 11. Februar 1834 fik Thorvaldsen Tilsagn om, at der i København skulde indrettes et Museum for hans Samlinger, som skulde bære hans Navn.

I flere Aar i Trediverne blev der sendt en Krigsfregat paa Togt til Middelhavet, og den havde tillige det Hverv at hjembringe forskellige af hans Værker. 1857 indbød Konferensraad *Jonas Collin*, Professorerne *J. F. Schouw*, *H. N. Clausen*, *Høyen* og *H. Freund* til Indsamling af et Fond til et *Thorvaldsens Museum*. Trods nogen Modstand, som Thorvaldsen dog ikke hørte noget om, indkom der i Løbet af nogle Maaneder 61000 Rigsdaler — blandt Bidragyderne var der 1300 Bønder.

Mesteren gav Tilsagn om, at *alle hans Kunstsager* skulde tilhøre Museet, og 1838 gjorde han Alvor af sin Hjemrejse, som længe havde været ønsket af mange. I Livorno gik han i August om Bord paa Fregatten „Rota“, der i Forvejen havde indlastet 62 Kasser med hans Samlinger og Sager.

Om den kongelige Modtagelse, hans Fødeby gav ham, har *Martin Hammerich* i sin Folkebog om ham og hans Kunst og *M. Galschiøt* i sit billedrige Skrift „Thorvaldsens Museum“ fortalt saaledes:

En Septemberaften 1838 var Fregatten i Sigte Nord for Kronborg, men Modstrøm og Modvind nødte den til at kaste Anker. Næste Dag var en Søndag; der kom et Dampskib ud med danske fra Helsingør og deres Genboer, svenske fra Helsingborg, med festlig Musik og under begge Landes Flag; det lagde til paa Siden af Fregatten, og her fik Thorvaldsen, i Sang og Tale, den første Velkomst paa Nordens Grund; naar han lod, som om hele Stadsen skyldtes „Rota“s Hjemkomst, kan man komme til at mindes Grundtvigs Ord om ham: „barnemild du leged med din Krone“. Søndag Aften laa Skibet endnu for Anker; det var disig Luft og mørkt. Thorvaldsen stod længe lænet til Rælingen og saa ud over den rullende Sø. I Nord stod der prægtige Nordlys, som lysnede op, stærkere og svagere, og spejlede sig i Havets mørke Flade. Det er ikke nogen digterisk Udsmykning: det var virkelige, rosenrøde, glimtende Nordlys, de prægtigste, man havde set. Digtene og gamle Folk sagde, at det var Himlens Hilsen til Danmarks hjemvendte store Søn.

I København var der paa Nikolaj Vagttaarn rejst en høj Flagstang, og hele Søndagen havde der staaet en Mand paa Udkig længst ude ved Havnen for at give Tegn, naar Flaget kunde hejses; Folk saa derop: der var ikke andet end Stangen at se. Mandagen — *den 17. September* — faldt det paa med tæt Taage, og gennem den gled Fregatten ned ad Sundet, bugseret af en Damper. Paa begge Sider fulgte Baade med Musik og Sangere, og fra de halvt usynlige Kor i Taagen lød der nu dansk Sang ved Styrbord, nu en svensk ved Bagbord. Lidt op paa Eftermiddagen opløste Taagen sig i en Støvregn; — Flaget steg til Vejrs: Fregatten var under Opsejling tæt udenfor.

Pludselig var Gaderne myldrende fulde af Mennesker, som strømmede ud mod Toldboden; de, der skulde tage mod Hædersgæsten paa Rheden, ilede til Baadene. Af dem laa der en Mængde, som var festligt smykkede med Blomsterkæder og Flag, og som skulde føre de Mænd og Kvinder, der var særlig udsete til at møde „Rota“ i Havnen. I *Kunstnernes Baad* sad saadanne Folk som

Malerne Lundbye, Skovgaard, Købke og Constantin Hansen. Flaget, der vajede over dem, var prydet med Billeder af Thorvaldsenske Værker. I *Digterbaaden* var bl. a. H. C. Andersen, Grundtvig, Johan Ludvig Heiberg, Christian Winther og Oehlenschläger. I *Borgerrepræsentanternes Baad* stod L. N. Hvidt og Orla Lehmann i Forstavnen. I Baaden næstefter saa man Fru Heiberg; hun er barhovedet, bærer et gult Sjal og har en Buket i Haanden. Saa fulgte *Studenterbaaden*. Her stod Svend Grundtvig, som da han kun var 14 Aar, velsagtens er kommen med som sin store Faders Søn. Andre Baade førte Haandværkere, Læger og Passagerer af forskellige Livsstillinger. I en Baad var der en gemytlig Ulk, som tømte sin Flaske paa „Konferensraad Tordenskjolds“ Velgaaende.

Under klingende Spil gled Baadene ud af Havnen, saa delte de sig i Rækker og lagde sig i to Halvkredse rundt om Fregatten. I det samme brød Solen gennem Skyerne, og en Regnbue spændte sin straalende Æresport over Skibet, hvor Thorvaldsen stod paa Skansens Dæk ved Rælingen. Saa istemte Sangerne en Velkomstsang af Heiberg. Første Vers lød saaledes:

Paa Dankses Vej til Ros og Magt
vi hilse dig, hvis Hæder
har Fædrelandets Hæder bragt
til Verdens fjerne Stæder.
Da Hjertet under Nordens Pol
dig sendte Længsels-Sukke,
da drog du fra din varme Sol
hid til din kolde Vugge.

De fire sidste Linjer er disse:

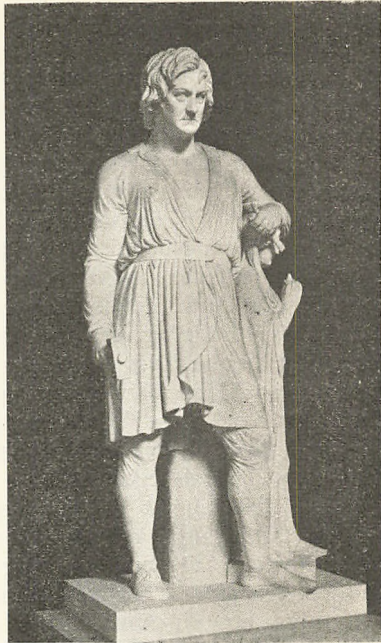
Og Dankses Vej til Ros og Magt
nu fører Dankses Vrimmel
mod ham, som Danmarks Navn har bragt
til Glans paa Kunstens Himmel.

Da Sangen tav, lød der et: Leve Thorvaldsen! og rungende Hurra'er i Kor fra Baadene; saa lød det, og saa genlød det i de mange Tusinde Stemmers Kor, fra Toldboden, Strandbredden, Fæstningsvolden, fra Skibe langs op ad Masterne, fra Træer, fra Vinduer og fra Tage.

Fra Toldboden til hans gamle Værksted og Lejlighed i Kunstscolen paa Charlottenborg blev han kørt. Ungdommen havde spændt Hestene fra og trak hans Vogn lige ind i

Gaarden. Denne Hyldest var slet ikke efter hans Sind. Han maatte frem paa Altanen for at vise sig for Mængden, der fyldte Torvet, og modtage et vældigt Leveraab. Der fortælles, at da han kom til Altandøren og saa ud over Menneskehavet, søgte han at skjule sin Undseelse under den Skæmt, at det var jo ligesom paa Peterspladsen i Rom, „naar Paven skal uddele Velsignelsen“.

En Mængde Træk fra Hjemkomstdagen er fremstillede af Maleren Sonne i den Frise, hvormed han prydede Sidefaçader og Bagside paa Thorvaldsens Museum. Har man ikke bedre Tanker at sysle med, naar man ser denne Billedrække, kan man jo gerne more sig over, at Fru Heibergs Sjal, Orla Lehmanns Bukser og Collins Frakke synes at være skaarne af det samme Stykke okker-gule Tøj. Men man kan tilbringe en festlig Time sammen med Sonnes Frise, hvis man har Sindet

Thorvaldsen

stemt til at dele et varmt dansk Kunstnerhjertes Glæde over en af Danmarks skønneste Festdage.

Blev Thorvaldsen modtaget som en Konge, da han vendte hjem fra et mere end 40 Aar langt Ophold i Rom, saa er han ogsaa bleven stedt til Hvile paa kongelig Maade. Under stor Højtidelighed blev hans Lig bisat i vor Frue Kirke, og derfra blev det 6½ Aar senere overført til hans Museum, som da stod fuldt færdigt. 1. September 1848 blev hans Støv sænket ned i et Gravkammer i Museumsgaarden. Her hviler han, omgivet af det Skønhedsrige, han selv har skabt.

Vi danske kan og skal ikke prale med, at Thorvaldsen er Verdens største Billedhuger. Det vilde ikke være i hans Aand. Han selv vidste ikke alene, hvad han var; han kendte ogsaa sine Grænser og vidste, hvad han ikke var. Da han engang længe havde fordybet sig i Synet af et ungdommeligt Hoved i græsk Arbejde, gik han bort med de Ord: „*Det kan vi dog ikke.*“

Derimod har vi Ret til at sige, at Thorvaldsens Museum er enestaaende i Kunstens Historie. Saa mange og saa værdifulde Værker, som her er samlede paa eet Sted, har en enkelt Kunstner ingen Sinde frembragt.

Det er et talrigt Folk, der fylder de større og mindre Landsdele i Thorvaldsens Kongerige: 80 Statuer, Menneskiskikkelser frit henstillede i Rummet, saa de kan ses fra alle Sider, desuden 120 Udkast til Statuer, 130 Buster eller Brystbilleder og 330 Relieffer („ophøjet Arbejde,“ hvis Figurer kun delvis hæver sig frem fra Bagfladen). 3 af disse Relieffer er mægtige Friser, hvis Skikkelser forestiller henholdsvis Alexander den Stores Indtog i Babylon, Jesu Gang til Golgata og Jesu Indtog i Jerusalem. Den første af disse Friser har en Længde paa 55 Alen. I alt rummer Thorvaldsens Museum henved 650 Værker med flere Tusinde Skikkelser.

Alene som Udtryk for en mægtig Arbejdsevne er Thorvaldsens Museum værd at se, men det egentlige værdifulde kommer vi først til, naar vi dér inde søger Svar paa Spørgsmaalet: Hvilken Aand raader her? Og sand Oplysning om en Aand har vi kun, naar vi ved, hvad den *forsager* og hvad den *tror paa*, eller med andre Ord: hvad den føler sig i fjendtlig Modsætning til, og hvad den drages til med Kærlighedens Glæde.

Hvad forsagede Thorvaldsen i sin Kunst? Al *Unatur*, alt *Skaberi*. En Række Smaatræk fortæller os, at saadan var hans Sjæl stemt.

Da en Dame, sammen med hvem han iagttog en smuk Solnedgang, priste dens Skønhed i skabagtigt højstemte Ord, sagde han ganske tørt: „Aa ja, det er jo meget pænt arrangeret af Vor Herre!“ Forhaabentlig har hun forstaaet, at Brodden i denne Ytring ikke var rettet mod Himlen, men mod hende.

Medens han efter Naturen modelerede et Brystbillede af den engelske Digter Byron, havde han vanskeligt ved

at faa ham til at sidde roligt og med et naturligt Udtryk. „De maa ikke gøre de Miner!“ sagde han. „Det er mit Udtryk,“ svarede Byron. „Saa?“ sagde Thorvaldsen, og saa gjorde han Brystbilledet. Alle sagde, det lignede, men Byron mente: „Det ligner slet ikke! Jeg ser mere ulykkelig ud!“ — „Han skulde nu altid,“ har Thorvaldsen sagt, „være saa ulykkelig.“

1828 fik Frederik VII som Prins sit Brystbillede modeleret af Thorvaldsen i Rom. Den 20-aarige Prins, som havde begyndt at faa Skæg, var bange for, at det ikke kunde komme med paa Billedet. Kunstneren stod med en stor Bøtte Ler ved Siden, saa med de klare Øjne og formede med Fingre og Spaan. Da Prinsen gentagende ytrede Ønsker om Overskæg, saa Thorvaldsen hen til ham med et Glimt af Skælmeri i sit alvorlige Ansigt og slog ud med Armene over Bøtten: „Ja, men jeg har jo ikke Ler nok!“ sagde han.

Det Indtryk, vi faar af Thorvaldsen gennem disse tre Træk, kan det være godt at have i Minde, naar man giver sig paa Vandring omkring i hans Kongerige.

Vi kommer der i Selskab med en Mængde Børn i forskellige Aldre og med mange unge Kvinder. Den paa-tagne „Sødhed“ er banlyst her; en naturlig Ynde i Stilling og Miner lyser os i Møde paa dem alle. For Børnenes Vedkommende kan der henvises til: Marie med Jesusbarnet og Johannes; Kristus velsigner Børnene; Den kristelige Kærlighed; Barnets Skytsengel; Homer, der synger for Folket. Og yndefulde unge Kvinder er: Fyrstinde Bariatinski; Haabet; Psyke, i forskellige Billeder; de to Kvinder til højre i Kærlighedens Aldre; Gratiernerne, ogsaa i flere Relieffer.

Lad os se lidt paa Mandssiden i Thorvaldsens Kunst. Mest af alt syslede han med det græske Gude- og Helte-liv. Naar vi kortest muligt skal udtrykke paa Nutidsdansk, hvad der udmærker Helten, maa vi sige: Helten er en virkelig Mand. Jeg mindes fra min Barndoms nærmeste Landsby en Bonde, om hvem der tit blev sagt: han er en bestemt Mand. Han gjorde ingen store Fagter og brugte aldrig voldsomme Ord, men han tænkte sig godt om, og hans faa Ord var mange Gange af stor Virkning; han ejede megen Styrke under en rolig og behersket Form. Naar jeg ser paa Thorvaldsens Helte, maa jeg

mindes Kristen Jepsen, saadan hed denne Bonde. Som typisk for Thorvaldsens Helte kan vi tage *Jason*. Han var en græsk Kongesøn, som for at vinde sin Faders Trone tilbage maatte udføre den Bedrift at hente et gyl-
dent Væderskind, som hang i en Lund paa Østkysten af

Jason

det sorte Hav. Skindet, der blev vogtet af en Drage, havde den Evne at bringe Lykke og Frugtbarhed til det Land, hvor det fandtes. Jason drog til det fjerne Land, fældede Dragen og tog den sjældne Skat. Thorvaldsen har fremstillet Helten umiddelbart efter, at Uhyret er dræbt. Han er paa Vej tilbage til sit Skib; Væderskindet har han kastet over venstre Arm, og det Spyd, hvormed han fældede Dragen, ligger over højre Skulder; han ser sig tilbage efter den fældede Fjende med en stolt, sejrbevidst, næsten overmodig Mine; stærk Selvfølelse gennemstrømmede den kraftigt byggede Skikkelse; men der er ingen unaturlig eller uskøn Voldsomhed i hans Bevægelser eller hans Ansigtstræk.

Som allerede nævnt maa vi dernæst i Thorvaldsens Kunst søge Svar paa Spørgsmaalet: Hvad *troede* han paa? Der sigtes her ligesom med Ordet *forsage* til en rent menneskelig Betydning af Udtrykket og ikke til en særlig kristelig. Den Trosbekendelse, der taler ud af hans Værker, kan formes i den korte Sætning: »*Stærkest er allid det milde.*«

Saa helt og saa ensidigt er han Fredens Mand, at hans Kunst kun forherliger Fredens Sysler og de milde Magter.

Skønt en Del af hans bedste Arbejder gengiver Oltids-helte, og det største af dem alle: Aleksander-Frisen, skulde hædre Samtidens vældigste Kriger: Napoleon den Store, har han aldrig vist os Guder eller Mennesker i standende Strid. Han kan fremstille dem, idet de staa beredte til Kamp eller efter endt Kamp, men aldrig i Kampen selv. Mærk som Argusbane er i Færd med at drage Sværdet for at dræbe Uhyret Argus, der havde hele sit Legeme dækket af Øjne, saa han stadig kunde holde nogle aabne, mens han sov med de andre. Ikke engang det fuldt dragne Sværd faar vi at se, langt mindre det dræbende Slag. Og det er allerede sagt, at Thorvaldsens „Jason“ er Helten *efter* og ikke under Kampen. Thorvaldsens Billeder af Herakles, den store Udøver af Heltebedrifter, viser os aldrig Helten paa hans blodige Sejrsbane. Meget betegnende for ham er det, at han ikke afbildede den blodige Krigsgud Mars som „Militarist“, men i fredeligt Selskab med Kærlighedsguden Amor og Kærlighedsgudinden Venus, ja, endog som „Fredsbringer“ med et omvendt Spyd i den ene Haand og Fredstegnet, en Slangestav, i den anden. — Og ikke mindre betegnende er Indholdet af Aleksander-Frisen. Det skønneste i dette store Arbejde er ikke Krigerskikkelserne, men de mange hyggelige Optrin af fredeligt Menneskeliv blandt Hyrder, Fiskere, Købmænd, Børn og Kvinder.

Til denne Paavisning af, hvorledes Thorvaldsens Forsagelse og Tro præger hans kunstneriske Virksomhed, har jeg Lyst til at føje den Paastand, at Helheden i alle hans mangfoldige Værker ogsaa lader sig sige med et eneste Ord, et græsk eller et dansk, om man vil.

Det græske er *Idyl*. Derved betegner man, siger Claudius Wilkens, den digteriske Fremstilling af jævne, naturlige, fredelige Livstilstande, der viser os den fulde Lykke under begrænsede Forhold. „Idyl, Idyl, du mine Fædres beskedne, trofaste Poesi. Hvorfor vil man haane dig? Du sørger ikke, du er ærlig og trofast . . . Du er Livets Poesi for et stille, tro Folk, der har Hjerte for det smaa mer end Sind til det store, der har liden Hu og meget Gemyt. Du er Glæde over Danmark!“ (Vilh. Andersen).

Den idylliske Skønhed er Sjælen i Thorvaldsens Kunst. Men lad os tale Dansk! Idyl er Hygge. Og hvad er saa *Hygge*, som alle ægte danske Mennesker holder saa meget

af? Det er en tvestrænget Snor. Til Hygge hører der *Renhed* og *Fred*. Vi ved alle, at saaledes er det i rent ydre Henseende; et snavset Hjem er uhyggeligt, og hvor Freden savnes, er der heller ingen Hygge, f. Eks. ikke dér, hvor Grunden rökkes af Jordskælv, eller Lynene knitrer over Huset. Men hvor grimme Ord eller hadefulde Sind er til Huse, finder man lige saa lidt Hyggen. Gaa med opladte Øjne gennem Thorvaldsens Museum! Her er der intet, der fremkalder urene Tanker eller Følelser, og her er der intet, der vækker Menneskers Lyst til at slaas eller til at færdes paa støjende Maade. Der blev sagt af en Moder om en dansk Politiker: „Jeg holder ikke af at lade mine Børn være sammen med ham; han faar dem altid i Haarene paa hverandre.“ Her har vi en Modsætning til Thorvaldsen; ham kunde man utvivlsomt nok have overladt en Flok Børn uden Fare for, at de saa kom op at slaas efter Tilskyndelse af ham.

I ham og hans Kunst spejler sig en Ejendommelighed, som vejer stærkt til i dansk Folkenatur. Vi bør vedkende os den; men vi maa aldrig glemme, at den kun er én Side af det, der med Rette kaldes det danske, og at den kan rumme en stor Fare for Udviklingen af Folkets Kraft.

Faren ligger i Ensidigheden, og er Thorvaldsens Kunst et Folkespejl, hvori vi med Tak og Glæde genfinder det bedste af os selv, er den ogsaa et Spejl, der viser os Træk, vi skal vare os for at udvikle.

Det er meget priseligt, at vi „elsker den livsalige Fred;“ men Fredskærligheden kan udarte til en umandig Lede ved og Holden sig tilbage fra „Striden for Freden.“ I den Grad var Thorvaldsen ensidigt fredselskende, at han veg tilbage for Virkelighedens Tale om, at Livet lægger saa tunge Kors paa de ædleste Menneskers Skuldre, saa de tynges til Jorden under dem, og de nødes til at vride og vaande sig af Smerte. Livet byder Menneskene andre Lejligheder end dem, da de kan udfolde Kræfterne i harmonisk Skønhed. Naar han stod overfor noget af den Art, gik han udenom det eller digtede sig fra det.

Et Eksempel derpaa er fortalt i M. Galschiøts Bog: „Thorvaldsens Museum“ i Omtalen af Rytterstatuen *Poniatovski*. „Fyrst Josef Poniatovski kæmpede for Polens Frihed og Selvstændighed sammen med Kosciuszko inden Polens 3. Deling 1793; efter Napoleons Genoprettelse af

Riget, under Navn af Hertugdømmet Warschau, blev han dettes Krigsminister. Han førte den polske Hjælpehær i Napoleons Krige 1809 mod Østerrig og 1812 mod Rusland, gjorde Tilbagetog med efter Moskovs Brand, udmærkede sig i Slaget ved Leipzig d. 16. Oktober 1813 og fik det Hverv at dække den franske Hærs videre Tilbagetog efter dette Slag. Da Hæren havde passeret Floden Elster, sprængte han Broen over den og søgte derefter at redde sig ved at springe med sin Hest i Floden, men druknede. Polakkerne, der atter kom under Ruslands Herredømme, betragtede Poniatovski som deres Nationalhelt og vilde rejse ham et Mindesmærke.“ 1817 bestilte en Komité hos Thorvaldsen en Rytterstatue af ham. Det syntes at være Komitéen mest magtpaaliggende, at Helten fremstilledes som en udmærket Rytter paa en ædel Hest, men iøvrigt overlod den det til Kunstneren at gøre Statuen, som han selv vilde. Hans første Plan var at fremstille Poniatovski som polsk General i Øjeblikket, forinden han sporer sin stejle Hest til Springet ud i Floden, men han valgte til sidst en Stilling, der ikke fører Tankerne hen paa en vældig Beslutning eller en voldsom Handling. „Helten — der i Virkeligheden hverken var ung eller smuk — sidder iført romersk Feltherredragt (Brystpanser, kort Underklædning, Kappe, nøgne Arme og Ben) paa sin skønne, rask travende Hingst, og kun den polske Ørn paa Brystpanseret minder sammen med Ansigtstrækkene om hans polske Herkomst. En stille, noget sørgmodig Højhed præger den ungdommelige Skikkelse, der ikke har meget af Krigeren over sig; end ikke det udstrakte Sværd i Heltens højre Haand synes rettet mod nogen Fjende.“ — Statuen er intet mindre end vidunderlig skøn, men den er en Digtning hinsides den barske Virkelighed.

Gaar vi nu til det største Emne for Thorvaldsens Kunst, den evangeliske Historie, vil vi se, at han forholder sig til dette paa lignende Maade. Derom har vor aandfulde Kunsthistoriker *Julius Lange* skrevet saa smukt og sandt og dygtigt som ingen anden, nemlig saaledes:

„Han har kun givet én Statue af *Kristus* — Forarbejderne til denne Statue fraregnede — men han har fremstillet hans Figur paa et ikke lidet Antal Relieffer, saaledes at man faar et bredere Grundlag til hans Opfattelse af ham. Ved denne er der først og fremmest det mærke-

lige, at hele den egentlige Lidelse falder bort, hvilket især viser en diametral Modsætning til det 17. Aarhundredes Kunst. At Thorvaldsen aldrig har fremstillet Kristus paa Korset, har han tilfælles med Rafael, der kun i et Maleri fra sin Ungdoms- og Umyndighedsperiode har fremstillet den korsfæstede. Men Thorvaldsen gaar i sin Sky for Lidelsen endnu meget videre end Rafael. Jeg mindes ikke, at nogen anden end han paa et Billede af Gangen til Golgata ej lader Kristus synke under Korset, idet Simon af Cyrene løfter det fra hans Skuldre; dette er i hvert Fald et Træk, som strider langt mere imod al Tradition, end at Kristus ingen Tornekrone bærer. Kristus staar her fast paa sine Ben og er Herre over Sagen.“ -- Det kunde synes, som om Thorvaldsen helt har glemt, at Verdens Frelser har oplevet en Time, da han maatte raabe: „Min Gud, min Gud! hvorfor har du forladt mig?“

*

*

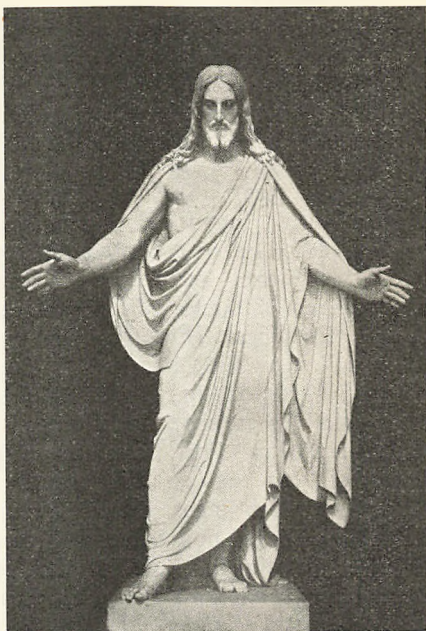
*

Thorvaldsens „Kristus“.

Med dette Værk naaede Thorvaldsen Højdepunktet i sit Kunstnerliv, da han var blevet 50 Aar gammel. Af de mange Udtalelser, det har fremkaldt, turde det være rimeligt at fremdrage følgende:

M. Galschiøt skriver 1895: „Da Thorvaldsen under sit Besøg i København 1819—20 overtog den store Bestilling paa Arbejder til Udsmykning af Frue Kirke, var hans Forhold til Kristendommen næppe synderlig dybt.“ En halv Snes Aar før kunde man læse i Julius Langes Bog om Sergel og Thorvaldsen: „Det er vitterligt, at Thorvaldsen overtog denne Opgave uden forud givne Sympathier og uden at vide, hvad han skulde gøre af den. Dette kan man dadle. Men i et vidunderlig lyst Øjeblik fandt han ved at sysle med denne Opgave en Løsning af den, som netop stemmede med hans eget inderste menneskelige Væsen. Resultatet, som tilfredsstillede ham selv mere end noget andet af hans Værker, blev et af Menneskehedens allerbetydeligste Kunstværker, maaske ligefrem enestaende i Henseende til dyb og universelt omfattende Tanke, udtrykt gennem de største og simpleste plastiske Midler.“ I samme Skrift siger Lange endvidere: „De antike Guder er kun noget for sig selv; Thorvaldsens Kristus er helt

bestemt ved et *Forhold* til andre, til os. Dette giver Figuren uendelig mere at tale om, og den udtaler det i Sandhed. Heller ikke kan Rafaels, Michel Angelos eller nogen af de andre store Kunstneres Kristusfigurer, til Trods for deres Overlegenhed i andre Retninger, maale sig med denne i Henseende til universel og storartet Tanke.“ — Lange vil ikke blande sig i Forhandlingen om, hvorvidt Thorvaldsen var Kristen eller ej; for ham er Hovedsagen den at prøve, at hvad enten denne vor store Kunstner gav sig af med hedenske eller med kristelige Emner, var han personlig sand. Han slutter dog Afsnittet om „Den store Kristus-Statue“ med nogle Ord, der bør mindes af dem, der vover at mene, at i Grunden var Thorvaldsen blottet for Kristendom. De lyder saaledes: „Ved sit senere Livs store kristelige Produktion vendte

Kristus

han tilbage til sin Barndoms og Ungdoms Traditioner; thi ved sin Fødsel tilhørte han jo Kristendommen. Et historisk Tryk af 18 Aarhundreder, som Slægt efter Slægt har paavirket Livsanskuelserne og behersket Tankegangen, sættes ikke ud af Kraft derved, at et Slægtled nok saa meget stræber at frigøre sig for Trykket. Den helt til Bunds gaende Kritik, som opløser Dogmerne, bliver aldrig den naive Kunstnersjæls Sag. I den bliver der en Disposition tilbage, som paa Opfordring ganske naturlig vil lede Tanken paa ny ind i Kristendommens Spor og forbeholde den de alvorligste og dybeste Bekendelser. Man behøver altsaa ikke

at forklare Sagen saaledes, at han som Pavlus paa Vejen til Damaskus skulde have haft en Aabenbaring, eller saaledes, at han skulde være en overfladisk Vejrhone, der drejede sig efter, fra hvilken Kant Bestillingen kom. Han tænkte til syvende og sidst vel mere som en Kristen end som en Græker.“

Den finske Kunstkender Dr. Estlander har fortalt, at da Thorvaldsen havde paataget sig at danne den store Række af Figurer til Frue Kirke, var der nogen, der spurgte ham, hvordan han kunde inlade sig paa at fremstille, hvad han ikke troede paa. Han skal da have svaret: „Jeg har jo haft Held med de græske Guder, og dem troede jeg jo heller ikke paa.“ Denne Historie bør ikke tillægges ret megen Værdi. Ingen véd, hvem der skal have stillet Thorvaldsen dette næsvise Spørgsmaal, og ingen kender, i hvilken Tone Svaret lød. Der er langt mere Grund til at agte paa en Udtalelse af Thorvaldsen selv til Malmstøber *Jørgen Balthasar Dalhoff*. Den gaar ud paa, at Thorvaldsen i den Tid, han var i Færd med at udarbejde „Jason“, hengav sig til en aldeles uforsvarlig Brug af Snustobak for at pirre sine Nerver. En udmærket Kvinde, Hollænderinden Fru Schubart, gift med en danskfødt Diplomat, tog sig en Tid meget af den unge danske Kunstner. Han siger derom: „Hun lærte mig at lægge Tobakken af, ja, hun lærte mig mere — *hun lærte mig Kristendom*, og fra den Tid var hele min Id den store, store Kærlighed i Kristo. Fra den Tid kan ingen vise mig et eneste af mine Arbejder, hvor jeg har søgt at vise mig. Jeg arbejdede kun for at øve mig selv i denne Tanke, og maaske med det Haab, at maaske engang én eller anden kunde faa Lyst at gaa samme Vej. — — Jeg véd vel, at naar jeg er død, vil man sige om mine kristelige Figurer, at de er græske — og man har Ret; thi uden den græske Skole kan man ikke arbejde ret og forstaaeligt. Og om mine græske Figurer vil man sige, at de er kristelige, og man har Ret; thi jeg kunde umuligt bekvemme mig til under Arbejdet at nære andre Tanker end dem, min hele Bestræbelse gaar ud paa. Uden disse Grundsætninger vilde jeg aldrig have kunnet gøre mine Apostle eller min Kristus.“

Thorvaldsen famlede længe, inden han fandt den endelige Løsning paa Opgaven: at fremstille Kristusskikkelsen.

Han gjorde mange Udkast og Skitser, ikke færre end fem i Ler. I disse Tilløb forekom Frelseren i meget forskellige Stillinger: velsignende, bedende, formanende. Th. ledte med Flid i Evangelierne for at finde Ord, der kunde udtrykke det inderste og største i Kristi Personlighed. Og han fandt dette, forekom det ham, i Matthæus 11, 28—29: „Kommer til mig, alle, som arbejder og er besværede, jeg vil give eder Hvile. Tager mit Aag paa eder og lærer af mig; thi jeg er sagtmødig og ydmyg af Hjertet.“

Om, hvorledes det lykkedes Thorvaldsen at faa dette til at lyse frem af sit Værk, har man to smaa Fortællinger:

Han stod en Dag i sit Værksted og havde formet sig en Skitse i vaadt Ler, samlet, som Billedhuggere jo bruger det, om et Staaltraadsskelet i Menneskeskikkelse. Skitsen forestillede Kristus bedende med oprakte Arme. Da kom hans Ven *Freund* for at hente ham til et Selskab. Thorvaldsen viste ham mismødig sit sidste Udkast og klagede sin Nød, da et henkastet Spørgsmaal af *Freund* bragte ham til med et Greb i Leret med begge sine Hænder at bøje de oprakte Hænder nedad: „Saa, nu har jeg det!“ sagde han, „saadan skal det være!“

For en anden Ven udtalte han sig senere saaledes: „Simpel maa en saadan Skikkelse være, fordi Kristus staar over Aartusinder; dette her er Menneskeskikkelsen lige op og ned.“ Han stillede sig oprejst, med nedhængende Arme, uden al Bevægelse eller Udtryk; saa sænkede han Hovedet og løftede sagte Armene og de aabne Hænder ud fra Legemet, med svagt bøjede Albuer: „Kan nogen Bevægelse være simplere end min her? men saa udtrykker den, at han elsker, omfavner Menneskene, og det har jeg tænkt mig maa være Grundpræget i Kristus.“ Det skal saa tilføjes, at det bøjede Hoved og det nedslaaede Blik viser os det ydmyge Sind. Man har sagt, at Naglegabene i Thorvaldsens Kristus har saa lidt med Skikkelsens Helhedspræg at gøre, at de godt kunde undværes. Herimod bør der indvendes, at selv om det er saaledes, behøver de ikke at være betydningsløse for Beskuerne.

At Thorvaldsen har arbejdet af yderste Evne for at kunne fremstille Kristus saa sandt og skønt, som det var muligt for ham med *sin* Natur og *sin* Udvikling, er uden for al Tvivl. Vi, der har det store Kunstværk at se paa, har som vor Opgave at søge Klarhed over, hvorledes vi skal

stille os for at faa det dybeste Indtryk deraf. Et Vink derom til sidst:

Der er fortalt, at for en Del Aar siden kom et Selskab af Tyskere til København for at se denne Bys Seværdigheder og da særlig Thorvaldsens Museum og hans Værker i Frue Kirke. De vilde slutte med Kristusskikkelsen. De saa den først nede fra Pladsen mellem Apostelrækkerne, derefter fra højre Side i Koret og til sidst fra venstre Side dér, og den mest talende af dem sagde da til en københavnsk Ven, som var med Selskabet: „Jeg maa sige, at jeg er meget skuffet; Deres Landsmand Julius Lange har skrevet, at denne Kristus-Statue maaske er ligefrem enstaaende i Henseende til dyb og omfattende Tanke; men nu, da jeg har set den, finder jeg denne Dom overdrevent rosende.“ „Ja, men de har heller ikke set den, som den bør ses. Prøv at se den fra knælende Stilling foran den, oppe fra Knæfaldet.“ Tyskerne fulgte Vinket én for én, og den mest talende ytrede saa: „Jeg siger Dem Tak! Nu kom Skikkelsen til sin Ret. Julius Langes Dom er rigtig. En saadan Magt, en saadan Mildhed og en saadan Ydmyghed har ingen anden Kristus-Skikkelse i Kunstens Verden.“

Man har sikkert Lov til at gaa ud fra, at Thorvaldsen med sin ualmindelige Sans for Form og Gruppering og Opstilling har tænkt nøje over, hvorledes hans Alterbillede vilde vise sig for de knælende Altergæster.

Vilhelm Beck tilraabte engang under et Møde i København de theologiske Professorer: „Paa Knæ for Bibelen!“

Paa en meget stilfærdig Maade siger Thorvaldsens ypperste Værk: „Vil I vide, hvem Kristus var og er, skal I knæle ned for ham.“

*

*

*

Hensigten med denne Afhandling er at give Læsere af „Ollerup Højskole“ en Vejledning, der kan være dem til Hjælp ved Besøg paa Thorvaldsens Museum eller give dem Lyst til at købe nedennævnte „Thorvaldsens Værker“. Blandt de halvandet Hundrede Afbildninger her, alle smukt udførte, kan der gøres et Udvalg til Pryd for Hjemmets Stuer, og hele Samlingen, løse Tavler i stærkt og kønt Omslag, er værd at eje.

Mine Kilder har været:

Martin Hammerich: Thorvaldsen og hans Kunst. Udvalget for Folkeoplysningens Fremme. 1870.

Julius Lange: Sergel og Thorvaldsen. 1886.

Samme. Thorvaldsens Fremstilling af Kristus. „Kristelig Kalender“ for 1871.

Thorvaldsens Værker. Halvandet Hundrede Afbildninger. Med en Indledning og Forklaringer af *Emil Hannover*. 1907.

N. Dalhoff: Thorvaldsen og hans Kristus. Diakonissestiftelsens Almanak for 1907.

Bricka: Dansk biografisk Leksikon.

J. P. Kristensen-Randers.

Kristian Lohmann.

Deltagerne i Jubilæumsfesten i 1918 vil huske Kr. Lohmanns Foredrag, og andre vil måske have lagt Mærke til Gengivelsen i Aarsskriftet fra i Fjor.

Trods det, at Lohmann ved Festen syntes at være rask og frisk, afgik han dog ved Døden den 2. Januar paa sin Gaard i Aasum ved Odense.

Lohmann blev i sin Ungdom stærkt grebet af det grundtvigske Aandsliv, saadan som det har faaet Udtryk i Højskolebevægelsen; og han søgte gennem et langt Liv at virkeliggøre det Ideal af et Menneskeliv, som lyste frem gennem Tale og Sang paa Højskolen. Derfor er det for Folkehøjskolens Venner lærerigt at se lidt om, hvorledes dette Liv lykkedes. De Taler, der blev holdt ved hans Jordefærd, er af hans Venner udgivet i et lille Hefte. Til disse Taler har en af Lohmanns nære Venner, *Provst Vilh. Hansen, Nykøbing Mors*, skrevet et Forord, som jeg har faaet Lov til at gengive her. Det bedes udtrykkelig bemærket, at Artiklen er lagt til Rette som et *Forord* og ikke som en selvstændig Skildring. Nogle Sætninger, der hentydede hertil, er udeladt i Begyndelsen.

Kr. Lohmann blev født i Aasum den 22. April 1852 og var Søn af Gaardmand Rasmus Hansen og Hustru Maren Kirstine Andersdatter.

L. B.

Mennesker, som saa ham (Lohmann) mere paa Afstand og med Tilbøjelighed til Kritik, kunde vel klarere end hans Venner se hans Begrænsning, men deres Ord er dog altid prægede af dyb Agtelse for en Mand, som nok kunde se og gribe fejl, men hos hvem der aldrig viste sig noget delt i Tale eller Færd.

Da jeg vistnok, naar hans Søkende fraregnes, er den, der har kendt ham længst, og da jeg har staaet ham meget

nær og holdt saa meget af ham, er det blevet mig betroet at fortælle lidt om hans Barndom og Ungdom, og jeg har ikke kunnet afvise Opfordringen. Men Vanskeligheden føler jeg godt, og kun med nogen Ængstelighed tør jeg gøre et Forsøg og maa bede det opfattet velvilligt.

Det er vist sjældent, at et Menneske har haft den Lykkesomkr. Lohmann at faa sit Livsmaal bestemt anvist fra tidlig Færd ved det, der var givet i hans egen Natur, ved hans Opdragelse fra Barndommen og ved alt det, han i sin Ungdom mødtes med. Til hans Fædrene- og Mødrene arv hørte en stærk Slægtsfølelse og en dyb

Hjemstavnskærlighed. At være af gammel Bondeæt og at høre hjemme i Aasum paa Slægtens gamle Grund var hans Stolthed, og det at blive Bonde i Ordets ædleste og rigeste Betyd-

ning var det Ønske, der dæmrede for ham som Barn og klareredes mere og mere. Ikke det at udrette noget stort eller at naa nogetsomhelst fagligt var hans Maal, men at leve et Menneskeliv under Tilegnelse af alt kønt og godt og under Udfoldelse af alle Evner og Kræfter og det paa den

Lohmann ved Jubilæumsfesten i Ollerup

hjemlige Bund og i den Skikkelse, det kunde faa hos en dansk Bonde i vore Dage.

Hans Fader, Rasmus Hansen, havde under sin Tids Forhold haft den samme Følelse; det er ret betegnende, at han nok satte sin ældste Søn, Hans Kristian Rasmussen, i Skole i Odense, for at han kunde lære noget mere, end Landsbyskolen gav, men bestemt afviste alle Forestillinger om at lade Drengen studere, hvad han havde ypperlige Anlæg for. Sønnen skulde være Bonde i allerbedste Forstand og ikke andet, og han blev Bonde med fast Grund i Virkeligheden men med vid Synskreds; efter Faderens tidlige Død styrede han i adskillige Aar Gaarden for sin Moder, indtil han selv overtog den. Hans Indflydelse paa den yngre Broder har været meget stor.

Naar man saa Lohmann — det var den Gang hans Fornavn — mellem andre Drengene, var det kendeligt, at han var Gaardmandssønnen og følte sig som saadan, fri og kæk. Hans ypperlige Evner gjorde ham alt Arbejde let baade i Skolen og udenfor; Kræfterne var gode, og hans Hænder vendte ualmindelig vel paa ham. For ham som for alle Aasumdrengene den Gang spillede den Bæk, der løber gennem Byen, en stor Rolle; men naar de andre mest var optagne af Hundestejlerne i Bækken eller af Buskene ved Bredden, syslede han tidlig ogsaa med Vandmøller, som han byggede med stor Snildhed og med noget af den Formsans, der siden blev saa fremtrædende hos ham. Det var ikke til at tage fejl af, at han var anlagt til noget udover det almindelige, noget af Føreren.

I disse egentlige Drengaar var han maaske snarest lidt højrøstet, men i Overgangsalderen blev han mærkeligt stille og sad gerne lyttende og spændt opmærksom, naar hans ældste Broder og hans Venner talte om det, der optog dem. Forestillingerne begyndte at danne sig, og han følte dybt, men var snarest lidt sky for at udtale sig. Hørte han om noget, der kunde læses i en Bog, skulde han nok finde det, og i den Tid grundlagdes hans Kærlighed til Bogverdenen, mens han dog i det daglige Arbejde fyldte sin Plads.

Efter et Ophold paa Vesterskerninge Folkehøjskole kom han hjem som en frejdig, ung Karl, hvem det stod klart, at han var og vilde være Bonde som sin Broder, dog ikke som en Gentagelse, men som en Fortsættelse i endnu

rigere Former, og at Ungdomsaarene skulde bruges til at samle ind af Tilværelsens Rigdom saa meget, han havde Brug for og kunde rumme.

Der blev arbejdet flittigt og dygtigt i Gaarden, og han tog sin Del i alt, lærte at kende Arbejdets Glæde, men ogsaa dets Krav, altid lys og glad. I Høsten 1871 sad han en Dag paa et Kornlæs og sang: „Hil dig vor Fane“, saa det lød ud over hele Byen; der var dem, der tog det som et Varsel om et virksomt Menneskeliv paa det jævne, men med Aandsglans over sig, og som maatte tænke paa, at det var Markens gule Neg, der blev Holger Danskes Pude.

I det hele blev der i de Aar i mange Egne paa Fyn levet et kønt Ungdomsliv; da tog Skytteforeningsbevægelsen Fart og vandt særlig Tilslutning i Aasum. Der er ingen Tvivl om, at Lohmann gav sit gode Bidrag til, at der blev taget alvorligt paa det, det var for ham mere end Leg; og det var stemmende med hele hans Synsmaade, selv om han maaske ikke var Foregangsmanden, at Skytterne fra Aasum klædte sig i en ensartet Dragt med mørke Bukser og lyseblaa Trøjer; det var tækkelig uden Pral og blev i flere Aar en Slags Nationaldragt ogsaa for de ældre Mænd! — Ved en Skyttefest i Odense, hvor der bl. a. ogsaa blev prøvet et Kapløb over en lang Afstand, blev der lagt Mærke til, at de tre første var fra Aasum, og Lohmann den ene; og de var efter Løbet ikke mere medtagne, end at de straks kvægede sig med en Gang Øl, mens de andre Deltagere aandeløse kastede sig paa Jorden. Overalt, hvor der var noget godt at høre, var de unge med, og Lohmann lyttede med hele sin Sjæl. Ved en stor Folkefest i Ryslinge med mange Taler maatte de fleste give Afkald paa at faa alting med, men om Lohmann blev der fortalt, at han under et kort Ophold styrtede ind i et Telt, kastede en Toskilling paa Bordet som Betaling for en Snaps og straks forsvandt igen, han trængte til en Opfriskning men vilde ikke miste et eneste Ord eller Tone. Intet menneskeligt kønt maatte blive ham fremmed — Violinspil maatte han dog opgive som haabløst — og af alt sugede han Næring og voksede ved det. I det redelige og alvorlige Hjem var der altid god, aandelig Luft; i det føltes, hvad et Gudsforhold er værd, og i Ungdomsaarene klarede ogsaa det for Lohmann, særlig nok ved det, han

hørte af Pastor Strøm i Marslev Kirke. — Da Sangforeningen i Aasum blev dannet i Begyndelsen af Halvfjerdserne, var det en Selvfølge, at han med sin rige Udrustning ikke blot blev en ivrig Deltager, men ogsaa snart fik en ledende Stilling blandt de unge, om sin Glæde over alt dette har han udtalt sig meget stærkt.

For at faa sin Viden og hele Livsopfattelse udvidet og sikret, opholdt han sig siden i flere Aar paa Skovgaard Højskole og fandt, hvad han ønskede; paa flere Omraader samlede han ny Kundskaber, og særlig vakte der den dybe Kærlighed til og Sans for Kunst, som siden var saa fremtrædende hos ham og skaffede ham megen Glæde; Mindet om Skovgaard og Lærerne der gemte han trofast.

I det hele har næppe mange levet saa rigt et Ungdomsliv som han og under saa gode indre og ydre Vilkaar. Skulde der indvendes noget, maatte det være, at de ydre Kaar snarest var lidt for gode. Vist havde han lært at arbejde, ogsaa at arbejde sig træt, men der blev dog næppe nogensinde regnet anderledes med ham, end at han selv i en travl Tid kunde blive fri, hvis han endelig vilde; han lærte ikke helt, hvad det vil sige „at skulle“ ogsaa der, hvor man nødtigt vil. Heller ikke var det ubetinget heldigt, at Hjemmets Velstand var saa stor, at han aldrig behøvede at spørge, hvad noget kostede, hvis det blot var godt. Der blev i dette en Fristelse til at udstrække det fri Ungdomsliv noget længere, end det helt var heldigt. Saa længe samlede han ind, at det i Stedet for at være et Middel truede med at blive selve Maalet, og der kom nogen Usikkerhed over ham. Det, som sad dybest i ham, at være Bonde, mødtes med et Spørgsmaal, om det ikke var bedre at blive Ungdomslærer, hvortil Vejen laa ham aaben, og han var i lidt Vilderede med sig selv. Men i den Nød blev han hjulpen ved, at hans Broder, som nu efter Moderens Død havde overtaget Gaarden, og som forstod, hvad der kæmpede i ham, tilbød at dele Gaarden med ham paa særlig gode Vilkaar. Det var mere end broderlig gjort og lod sig ikke afvise, og dermed var Afgørelsen truffen, saa han kunde føle sig tryk og fri og glad. Det, som i den Tid var gaaet igennem ham, gav sig Udtryk i, at han kaldte sin ny, skønne Gaard „Hlidarende“, „opkaldt efter Gunnars Gaard paa Island.“ Det har en Gang imellem faaet Folk til at smile og fore-

komme dem lidt kunstlet, og der kom en Tid, hvor Lohmann selv blev lidt betænkelig og spurgte, om han dog ikke havde været lidt for højstemt; men der var god Mening i det, han havde gennem sine Oplevelser lært at forstaa, hvorledes det i det afgørende Øjeblik var Gunnar umuligt at forlade sin Gaard, Liden var altfor fager, og han kunde ikke drage bort, selv om det skulde koste Livet at blive hjemme. Længe havde Lohmann færdedes i de store Udsigters Land, men følte tilsidst, at „eget Bo er bedst, er end det liuet.“

Tidt maa vel Mennesker fortryde det Valg, de træffer; men naar de vælger under Forhold, hvor de i Grunden intet Valg har, bliver der ikke noget at angre, og saaledes var det gaaet Lohmann. I mange Maader maatte han føle, at Snorene var faldne for ham paa liflige Steder, og at han havde uendelig meget at sige Tak for. I Aasum, paa sin Gaard, hos sin Hustru og sine Børn var han hjemme og følte, at der var godt at være, og hans Taknemlighed for Hjemmets Velsignelse kunde til Tider give sig rørende, stilfærdige, men stærke Udtryk.

Her kunde jeg slutte og burde maaske gøre det; men jeg har en Følelse af, at en og anden af en yngre Slægt maaske vil spørge, hvordan det siden gik, og om Lohmann da ogsaa naaede det, han havde stilet efter, og det Spørgsmaal kræver et ærligt Svar.

Det kunde gives ved at vise hen til, hvad der blev sagt om ham ved hans Begravelse; den Mand, om hvem der med Sandhed kunde tales saaledes, maa have naaet mere end de allerfleste, og hvad skulde der være mere? Men dog maa det i Sandhedens Navn siges, at der var det, som Lohmann ikke naaede, og at han selv følte det. Der var i de senere Aar et stærkt Præg af Vemod over ham. Noget hang det vel sammen med, at et Anlæg til Tung-sind, som han altid havde haft, men som i hans unge Aar var holdt nede af hans Livsmod, med Alderen gjorde sig en Del gældende, og legemlig Skrøbelighed kunde gøre ham stærkt modtagelig for Indtryk af Tidens Elendighed. Men den egentlige Forklaring er dog sikkert den, at noget var glippet for ham; han havde ikke naaet sit høje Maal, det ideale Bondeliv. I visse Henseender faldt det ham ikke svært at slaa af paa Fordringerne; naar han f. Eks. en Gang havde drømt om at indrette sit Hjem saaledes,

at Dagens Hovedmaaltid altid skulde være en Fest, hvor alle i Huset skulde samles efter endt Arbejde, var det let at lære, at det vilde falde udenfor Virkeligheden og heller ikke behøvedes; og i det hele forstod han nok, hvad hans Broder havde ment med at kalde Tilværelsen en stor „Lempelsesanstalt“. Men naar han en Gang for Alvor klagede over, at Sognepræsten ved en Søndagsgudstjeneste havde ladet synge Salmen: „Det lufter midt i Høst fra Velsignelsernes Hjem,“ og spurgte, hvad den tungt rullende Høstvogn skulde i Kirken, saa er det aabenbart i Strid med det, der fyldte ham, da han sang paa Kornlæsset. Der er kommet en Splid mellem to Verdener, Enheden er bleven uopnaelig, og Bonden har tabt. Saa længe og stærkt havde han øst af rige Kilder, at det ikke kunde rummes indenfor Bondelivets Rammer; han havde lært mere, end der i det jævne Liv var Brug for, og tyngedes af Overskudet.

Hvis han kunde have holdt sig fri for Virksomhed udenfor Hjemstavnen, vilde han vel kunne have naaet mere af Enhed og Harmoni, men der blev kaldt paa ham fra mange Sider, og det fandt Genklang hos noget i ham selv. Han blev Rigsdagsmand og har sikkert ogsaa i den Stilling baade gjort sit bedste og haft sin Betydning som et redeligt og fint Menneske, men han var ikke den jævne Bonde. Han maatte tale ved Møder og i Foreninger og gjorde det altid alvorligt og godt, men det var ikke paa Bondemaal. Ved alt dette blev han alt for meget draget bort fra de jævne, virkelig Forhold, sin egentlige Stavn.

Vistnok holdt han altid sin Bedrift i god Skik, og endnu i sit sidste Leveaar kunde han glæde sig over, at det var lykkedes ham at udrede alt det Korn, der var paa-lignet ham, og saaledes gøre sin Pligt som god Borger og ærlig Bonde, men hans dybeste Interesse havde det ikke.

I nogen Maade var han da lidt fremmed for den Virkelighed, han færdedes i, og følte det selv. Med sin store Trang til Kærlighed havde han ogsaa Kærlighed til Mennesker, var glad ved alt godt og havde fin Sans for de smaa Skrøbeligheder, man smiler ved; men han maatte tit føle sig lidt ensom i Forhold til Omgivelserne og trøste sig med, at der i Hjemmet altid var trygt og godt at være.

Gælder det da om ham som om de bedste i hans Slægt-

led, at de ikke helt naaede det, de stiledede imod, saa lad den yngre Slægt prøve, hvad den kan naa. En Kongesøn skal en Gang have klaget over, at hans Fader udførte saa store Bedrifter, at der intet blev for ham at gøre. Den Klage er altid urimelig, og i alt Fald behøver de unge i vore Dage ikke at være urolige i den Henseende. At forme det ædle Menneskeliv i hele dets Rigdom i Bondeskikkelse ligger endnu foran, og det er Fremtiden forbeholdt at vise, om det kan lykkes, og hvordan det da vil se ud. Men Ære være dem, der har stillet Maalet og redeligt stræbt at naa det. Er de end faldne sejrsløse, saa har de dog ikke levet forgæves.

Nykøbing M., i Marts 1919.

Vilh. Hansen.

Sigrid Sterregaard.

Eleverne fra i Sommer vil huske, at de var med til at følge hendes Lig paa Vej til Hundstrup Kirkegaard. Naar vi ønskede, at de skulde gøre det, og naar jeg nu sætter hendes Billede her, da er det ikke alene, fordi hun er Mads Hansens Datter, men ogsaa fordi vi har meget at takke hende selv for.

Sigrid blev født i Mads Hansens smukke Hjem i Hundstrup. Hun blev født i Maj 1879. Tidligt mistede hun Fader og Moder; og selv om gode og kærlige Mennesker tog sig af hendes Opdragelse, saa er der dog vist næppe Tvivl om, at meget kunde have formet sig anderledes for hende, dersom hun i sin Opvækst havde mødt en stærk faderlig Myndighed. Vi, der var omtrent jevnaldrende med hende, lærte hende at kende som en varmhjertet, til Tider begejstret, og velbegavet Pige; men vi maatte ogsaa se, at der var noget underligt spredt og stødvis over hendes Færd, der gjorde, at hun ikke kom til at faa den Indflydelse, som hendes varme Hjerte og hendes Begavelse kunde give hende Adkomst til. Og man kommer til at tænke paa, at dersom hun i sin Barndom havde været under Tugt, havde lært at føle sig dybt forpligtet overfor en anden Vilje, saa kunde de stridende Kræfter i hendes Sind været bragt i Harmoni, og hun kunde blevet en stærk og sluttet Personlighed. Nu gik det ikke saaledes; og hun havde heller ikke den Lykke i sin Ungdom at møde en Personlighed, som hun helt kunde give sig hen til, og som kunde tage imod hende, saa hun i Hengivelsen og under Indflydelse af den Forpligtelse, et Kærlighedsforhold giver, kunde faa helt Samling paa sig selv.

I 1897 var hun Elev paa Frederiksborg Højskole; og i 1904 overtog hun sit Hjem, Sterregaarden, som Ejen-dom; her boede hun nu i en Række Aar.

I 1915 blev hun Elev paa Delingsførerskolen her; og hun blev stærkt optaget af Niels Bukhs Gymnastik. En Tid drømte hun vel om at faa en Gerning i samme Retning; men hendes uligevægtige Sind vilde vel have vanskeliggjort Arbejdet, om hun alvorligt havde forsøgt paa at tage en Lærergerning op. Det var ikke Begejstringen, Selvopofrelsen, Kærligheden, der manglede; det saa man af hendes storslaaede Gave til Niels Bukhs Gymnastikhøjskole. Kunde hun ikke selv faa en Gerning der, saa vilde hun være med paa anden Maade; og da hun samme Aar solgte Fædrengaarden, skænkede hun af sin lille Formue 10,000 Kr. til Niels Bukhs Skole. Hun skænkede Pengene uden Betingelser af nogen Art. Hun krævede intet for sig selv, blot hun maatte være med.

Mens hun boede paa Sterregaarden, havde hun som saa mange andre et Par Feriebørn fra København; men for hende var det ikke nok at have dem i Ferien. Hun bad, om hun maatte beholde dem

som sine egne; hun fik Lov dertil og sørgede godt for dem. Ogsaa andre kan tale med om hendes Trang til at skabe Glæde ved kærlige Gaver.

Da hun havde solgt Gaarden, opholdt hun sig en Tid som Porcelænsmalerske i København; men her blev hun syg. Det var Lungetuberkulose; og hun kom paa Nakkebølle Sanatorium, og her gik det — omend langsomt — efter Lægens Udsagn sikkert mod Døden.

Her mødte hun da den store Tugtemester, der fik hende til at samle Kræfterne. Overfor Menneskers Bud fandt hun altid paa Udveje og Omveje. Selv om hun laa med

Sigrid Sterregaard

Feber og „strengt Sengeleje“, kunde det falde hende ind at staa op og gaa ud paa Gangen for gennem det aabne Vindue at indaande Duften og drømme sig ind i Stemningen af den lyse Sommernat der udenfor. Hun kunde unnlade at tage Medicin og kunde spise forbudne Sager; alt dette lod sig gøre. Døden lod sig ikke omgaa; og da hun havde set ind i dens haarde Ansigt, kastede hun sig med sin stærke Hengivelsestrang ind i Guds Faderfavn og fandt Fred der. „Jeg er ikke bange for at dø,“ kunde hun sige. „Jeg har gjort op med Verden. Jeg vil gerne leve, men skal jeg dø, er jeg rede dertil.“

Hun blev flyttet til Øresundshospitalet i Hellerup, hvor hun haabede at blive helbredet ved Lysbehandling; her døde hun Dagen efter sin 40aarige Fødselsdag.

Mens hun laa syg paa Nakkebølle, var hun en Tid utaalmodig; men hun lærte at blive stille for Gud; hun oplevede Sandheden i Jakob Knudsens Ord:

at al Mørkhed svinder og Sjælevé,
blot jeg trygt vil sige: Din Vilje ske!

Saa har vi da ikke alene Grund til at sige hende Tak for hendes gavmilde Sind og varme Venskab; men vi vil ogsaa takke hende for det Vidnesbyrd, hun gennem sin sidste Levetid aflagde om vor Kristentros Bæreevne, selv ind i Døden.

Lars Bækhøj.

Brudstykke af en Grundlovstale 5. Juni 1919.

Af J. P. Kristensen-Randers.

Ved Fr. d. 7.s Tronbestigelse blev der sunget for ham af den jyske Kvinde *Povline Worm*:

To store Ønsker Danmarks Hjerter rummer,
og kun for dem det ofre vil sit Blod;
for Frihed og for Danskhed vil det stride.

Friheden og Danskheden var nøje sammenknyttede i det første Grundlovsarbejde. Udkastet til Junigrundloven hed: „Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig.“

I dette Navn er der en ulykkelig Uklarhed. *Danmark* betyder her et Land, der ikke omfatter det danske Sønderjylland, og *Slesvig* betyder et Hertugdømme, hvoraf en stor Del var tysktalende og tysksindet.

Fra denne Uklarhed stammer en 70-aarig Ulykke for de „to store Ønsker.“

Slesvig kom aldrig ind under „Danmarks Riges Grundlov,“ som blev Navnet paa 5. Juni Grundloven, men kom jo under Fremmed-Herredømme 1864. Og Friheden blev indskrænket flere Gange i Løbet af 17 Aar, mest og værst 28. Juli 1866.

Dette er i mange Henseender en sørgelig Historie. Men alligevel er der sket en glædelig Udvikling i de 70 Aar.

For at udrede, hvad dette glædelige er, maa jeg minde om Urmagerens Fremgangsmaade, naar han skal rense et Ur. Han skiller det ad, han renser de enkelte Dele, og saa sætter han dem sammen.

Ved den gennemsete Grundlov af 28. Juli 1866 var det danske Folk bleven skilt fra sit Frihedsbrev af 5. Juni 1849. Denne Skilsmisse gav Folket en større Kærlighed til sin Frihed, end det før havde haft. Under Estrupdagene kom vi af med megen politisk Ligegyldighed. Christen

Berg talte paa manges, ja paa Flertallets Vegne, naar han dybt grebet brugte Digterens Ord: „Mit gamle, kære, *frie* Land! Jeg kan dig ikke miste!“ Og Grundloven af 5. Juni 1915, vedtaget i Folketinget med 111 Stemmer mod 1 og i Landstinget med 51 mod 12, betyder en Fjernelse af Urenhed i Grundlovsværket, f. Eks. den Plet, at Kvinder og Tyende ikke havde Valgret og Valgbarhed. Dette er eet glædeligt Led i Udviklingen fra 1849 til 1919. Men et andet vel endda glædeligere er den Kendsgerning, at Samhørigheden imellem Kongeriget og det danske Sønderjylland har klaret sig i disse Aar, særlig fra 1864 af. Derom har den navnkundige Bibeloversætter *Jac. Chr. Lindbergs* Datter, Elise Lindberg, fortalt saaledes:

„Medens jeg holdt Børneskole i *Hvidding*, var jeg en Dag sammen med den Familie, hvis Børn jeg underviste, i Besøg hos Sognefogeden, hvor fem Gæster var samlede. Talen faldt, som saa ofte der nede, paa Krigsaarene, og det var netop 48, der taltes om.

„Ja,“ sagde Sognefogeden, „før den Tid kaldte vi os altid Holstenere -- eller danske Holstenere. Jeg og en af mine Kammerater var dengang Kniplingskræmmere og gik hvert Aar ad Danmark til med vore Kniplinger; vi havde et godt Tilhold i Nærheden af Roskilde, dér havde vi altid Natteløgis og blev venligt modtagne. Vi kom til den Gaard, hvor vi plejede at søge Nattekvarter, hen ad Aften en Dag i Marts Maaned 48. Oprøret var da brudt ud; men vi vidste intet derom. Da vi kom ind i Gaarden, og Folkene saa os, raabte de: „Vil I se til at komme ud, I Oprørere, som er Skyld i, at vi faar Krig og skal slaas med Tyskerne.“

Vi blev jo helt altererede og sagde, vi var lige saa gode danske som de selv, og at vi havde da ikke gjort Oprør. Men de raabte, at alle vore Ulykker var Holstenernes Skyld, og vi skulde se at skrubbe af i en Fart, os vilde ingen have med at gøre. Vi gik da meget forknytte hen til en anden Gaard og bad, om vi maatte blive der om Natten; men de var endnu værre end de andre, thi de pudsede deres Hund paa os og kaldte os Forrædere, som skulde jages ud af Landet snarest muligt. Saa gik vi da, og da vi hørte, at de Rendsborg Fanger var slupne løs, og at Tysken skændte og brændte i hele Egnen mellem Tønder og Ribe, saa skyndte vi os hjem alt, hvad vi

kunde, og frygtede jo, at hele Hvidding var brændt. — Da vi kom hjem, var der nu ikke sket noget af den Slags, men min gamle Fader sagde til mig:

„Medens I har været borte, har vi faaet et nyt Navn. Vi maa ikke længere kalde os Holstenere, men *Slesvigere*.“

Det var nu ogsaa kun, fordi vi havde kaldt os Holstenere, at Folkene der ovre paa Sjælland var saa haanske imod os, saa det, kunde vi forstaa, var godt at slippe det Navn. — Saadan blev vi nu ved at hedde Slesvigere lige til 64, men siden den Tid er det ikke godt nok, thi nu er vi bleven *Sønderjyder*.“

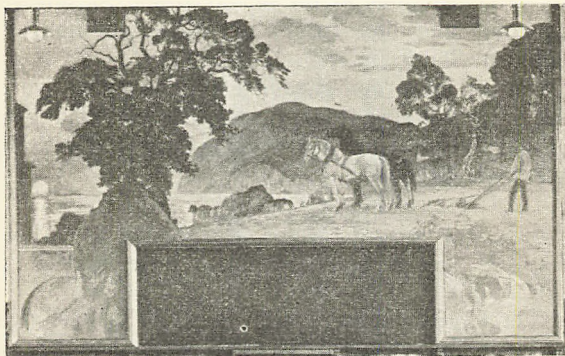
Nu staar vi foran den glædeligste Begivenhed, vort Folk har haft i mange Hundrede Aar. Om kort Tid gaar det Haab i Opfyldelse, som den fynske Sanger Mads Hansen udtrykte med Ordene:

— — Danmarks Lande
til Tungemaalets Skel skal stande
som Grænse for et enigt Nord.

Med det Ønske, at et samlet dansk Folk i alle de kommende Tider maa leve under frie Kaar, beder jeg Dem raabe et tredobbelt Hurra for Danmarks Riges Grundlov.

Længe leve hele det danske Folks Grundlov! Hurra!

Morgensang.

1.

De tider i dansk åndsliv, hvor folket og skjaldene under vandrigen fremad mod store maal og høje idealer har sunget samling „til dansk og stor og til herlig id,“ har morgensangen tonet hen over de grønne agre og de lyse bøgeskove, strømmet med sommervinden ud over de blaa fjorde og givet haabfyldt genklang fra de gule brinker. — Sådanne tider er modets tider, handlingens og fællesskabets tider, store tider i Danmark.

Morgensang betyder lovsang, skabningens lovsang til skaberen og hans værk:

Op ald den Ting, som Gud har gjort,
Hans Herlighed at prise,
Det Mindste, han har skabt, er stort
Og kand hans Magt bevise.

Derfor er de stærke lovsangstoner, som gaar gennem sangene: Til himlene rækker din miskundhed, Gud! Lovsynger Herren, min mund og mit indre! Giv mig, Gud, en salmetunge, — og mange flere, grunden til, at de er

blandt vore kæreste morgensange; thi i ingen anden dagtime føler vi så stærkt, at „sjælen af by over stjernerne foer,“ som i den stille, friske, solfyldte sommermorgenstund.

Og morgensang betyder takkesang til Gud

for dagen, han os oprinde lod,
for livet, han gav af døde.

for hans varetægt i den mørke nat, i afmagtstimerne.

Morgensangen er også udtryk for andet: en naturglæde, en livsglæde, der baade kan udsynges af dem, der tror på Gud, og af dem, som ikke tror på ham, om end på magter stærkere og bedre end menneskets: kærlighed, fællesfølelse. — Men også glæden, længslen efter dagværket kan lægge morgensang på mænds læber. Thi:

Dag og daad er kæmperim!

de kosteligste ord i et villende menneskes mund, to ting, der uadskilligt hører sammen.

2.

Morgenstunden er dagens hellige time, fødselsstunden for dagens daad, ja en digter siger: en verdens skabelsestime. Sindet er friskt, glædefyldt, ubundet af jordlænker, stemt til bön; det er bönnens stund, takkens og taknemlighedens time.

Aftenstunden har sin sang, præget af stilhed, andagt, fred, trang til beskyttelse. Har hverdagen lovsang, hører den til under morgenens sol.

3.

En sådan lovsang synger Thomas Kingo i:

Dend Siette Morgen Sang¹⁾.

Nu rinder Solen op
Af Øster-lide /
Forgylder Klippens Top
Og Biergets side /
Vær glad / min Siæl / og lad din Stemme klinge
Stig op fra Jordens Bo /
Og med din Tak og Tro
Til Himlen svinge.

¹⁾ 1., 2., 4., 6., 7., 8., 9. og 15. strofe (senere 16.).

Utallig saasom Sand /
 Og uden maade /
 Som Haffsens dybe Vand
 Er HERRens Naade /
 Som hand mit Hoved daglig overgyder:
 Hver Morgen i min Skaal
 En Naade uden Maal
 Til mig nedflyder.

Hand har i denne Nat
 Med Engle-Skare
 Mit Huus og Hiem omsat /
 At ingen Fare
 Har rammet mig og min' i nogen maade:
 Men jeg er frelst og frj
 Fra Dødsens mørke Stj
 Og Siæle-vaade.

Min Siæl / vær frisk og glad /
 Lad Sorgen fare /
 Dit Legems Blomster-Blad
 Skal GUD bevare:
 Hand skal i Dag mig give Kraft og Størcke
 Jeg i mit Kald og Stand
 Min GUD og Fader kand
 Tilbørlig dørke:

GUD legge Haand i Haand
 Med mig / og give
 Sin gode hellig Aand
 Mit Kald at drive
 Velsigne mig / O GUD udaf det Høye!
 Gid jeg hver Dav og Tid
 I GUD og i min Flid
 Mig lader nøye.

Lad Synden mig i Dag
 Ey slet forblinde /
 At jeg min GUDs Behag
 Kand ræt besinde:
 Men om min Fod gaar vild og sig mon støde
 Da vend O GUD / mig om /
 Og gak ey strax til Dom
 For Svagheds Brøde.

Du best min Tarv og Trang
 O HERRe kiender /
 Til med er Lykkens Gang
 I dine Hænder /
 Og hvad mig tiener best i alle maade
 Du det tilforne seer!
 Min Siæl hvad vilt du meer?
 Lad GUD kun raade.

Lad Landet deylig staa
 Af Frugt og Grøde /
 Lad Sandhed Fremgang faa
 Og Rættten møde:
 GUd give mig min Deel med alle andre /
 Indtil jeg hos min Grav
 Nedlegge skal min Stav
 Og heden vandre.

Kingo begynder sin lovsang med et solopgangsbillede, og det er uden tvivl rigtigt, at han har kunnet see det könne i daggryets frembrud. Men i sangen betyder solopgangen ikke andet for Kingo, end at det nu er tid til bön og tak. Daggryet spejler sig ikke i hans lovsang, det følger ikke med ham, da det har endt sin opgave: nu er det tid at sige: „Nat, sövn og slum og seng, farvel!“ det bliver ikke til NOGET for ham, ikke til „bud fra engle-hjem.“ Dette har ikke sin grund i, at Kingos solopgangs-billede ikke er dansk, men „almeent“ (er det mon ikke Jødelands bjerge, han tænker paa?), at der, som dr. Brix mener, skal kunne findes „skotske klange“ i det første vers, eller at de, som von Holstein Rathlou påstaar, ikke findes, og at det kun er tilfældigt, naar verset:

Vågn op, min sjæl! og med Guds sol
 begynd nu pligtfyldt dagens dont;
 ryst af dig dørskhed, — paa din gang
 bring Gud en morgen-takkesang!¹⁾

minder om Kingos, — thi Ingemann har også bjergland-skabet i sin sang: I østen stiger solen op —, men det har sin grund i, at daggryet kun er et klokkeslæt for Kingo. Forskellen mellem Kingo og Ingemann er tydelig nok: Solen er for Sorø-skjalden noget personligt, en budbringer fra „den favre kyst, hvor paradiset laa.“

¹⁾ Awake, my soul! and with the sun,
 Thy daily stage to duty run;
 Shake off dull sloth, and joyful rise,
 To pay thy morning sacrifice.

Thomas Ken.

Vågn op, min sjæl! og med Solen
 din daglige dont i pligt begynde;
 ryst af dig sløv dørskhed, og glædefyldt stå op
 at bringe dit morgenoffer.

Skar man det første vers af Kingos sang, vilde morgensangen være en lovsang. Netop så lidt betyder selve solopgangen for dette Kingos digt. Men naar den er bleven en kær morgensang, skyldes det dens stærke lovsangstoner, dens inderlige tak for Guds rige naade, dens magtfulde vidnesbyrd om en from kristens tro paa sin frelser, der toner som en sejrjubel gennem den sidste strofe:

Saa skal jeg god Nat
 Med Glæde sige /
 Min GUD mig tager fat /
 Naar jeg skal stige
 Ned udi Dødsens Dal og Gravens Giemme
 Da faar jeg Trøst oc Raad:
 Da endis Suk og Graad
 Med Engle Stemme.

Der er i Kingos bön i denne sang en viss barnlig grundighed som den, vor kirke er så rig paa, siden den ikke kan nøjes med, hvad der bedes om i Fadervor og bekendes i vor trosbekendelse, der jo dog siger alt. Det enkelte menneske er da ogsaa naaet langt i dette fra Kingo til Jakob Knudsen. Mens Kingo først takker Gud for hans rige naade, for hans varetægt og for god helse og trøsten ved, at „Gud lever jo endnu,“ naar han kommer i angst for „brød og lykke“ til „mine börn og sæd,“ — fordi Gud vil følge ham i arbejde, paa „vilden strand“ og i kamp for „Gud og brød,“ — og beder om at måtte „i dyd opstige,“ og at hans hu må vende sig fra verden og i „knæfalds ydmyg buk“ løfte sig mod Gud; mens han beder for kirken, for Antikrists og „hans skinhellig pak“s undergang, og for kongens hus, — veed Jakob Knudsen:

at al Mørkhed svinder og Sjælevé,
 blot jeg trygt vil sige: Din Vilje ské!

Naar Kingos morgensang alligevel synges idag, ligger det ikke i dens literære kunst eller i et „fremskredent“ udtryk som: mit legems blomsterblad vil Gud bevare, som man dengang faldt i forundring (eller halvt i forargelse) over formedelst dets letfærdighed. Kingo veed godt, at

Deyligste Roser har stindeste Toorne /
 Skiønneste Blomster sin tærende Gift /
 Under en Rosenkind Hiertet kand foorne¹⁾ /
 For dog at Skiæbnen saa sælsom er skift!

¹⁾ svækkes, visne.

I Vaade-Vand
 Flyder vort Land /
 Himlen har ene Lyksaligheds Stand.

Men i den sjette morgensang farer Kingos ånd af by over stjernerne, det kan vi føle idag, og vor egen kan drages med, om vort sind er opladt. Den kraft, der bar de lovsangstener igennem århundrederne, så kristne synger dem med rigt sjælsudbytte i vor tid, er for mig det bedste vidnesbyrd om Kingos dybe, stærke tro og dens ægthed.

4.

Sommernatten er på hæld. Henover engene lyser de hvide taager; fredskovens nattergale tier, og på markerne sover dyrene i det friske, duggede græs. Det er timen før morgen, døgnets mest stille stund.

Lidt senere: Skybankerne ovre i øst farves svagt røde, en lille fugl pipper sagte, men ryster sig atter til ro. —

Morgenrødens skær stiger højere og højere på østhimlen; en mild, svag morgenvind stryger taagerne bort, og fuglesangen strømmer ud af krat og skov, luften dirrer af lærkesang; dyrene på marken vaagner. Nu står solen op! Nu:

Lysets Engel gaaer med Glands
 Gjennem Himmelporte
 For Guds Engels Straalekrands
 Flygter alle Nattens Skygger sorte.

Sol gaaer over Verden ud
 Med Guds Lys i Øie:
 See! Vor Herres Sendebud
 Gaaer paa gyldne Skyer i det Høie.

Englen spreder over Jord
 Glandsen fra Guds Himmel;
 I sin Kaabes Straaleflor
 Favner han Alverdens glade Vrimmel.

Sol seer ind i Slot og Vraa,
 Seer til Drot og Tigger,
 Seer til Store, seer til Smaa,
 Kysser Barnet, som i Vuggen ligger.

Os han ogsaa favne vil
 Englen i det Høie;
 Os han ogsaa smiler til
 Englen med Guds Himmelglands i Øje.

Os har og Vor Herre kjær:
 Ingen Sjæl han glemmer;
 I hvert Solglimt Gud er nær
 Og vor glade Morgensang fornemmer.

Det samme gentager sig altid for mig, når jeg synger eller læser denne straalende morgensang: Jeg rives så fuldstændig med, lukkes ind i en helt ny verden med sol, sommer og glæde, ja med tak, med fællesskabets følelse, for jeg er jo selv med blandt de sjæle, Vorherre ikke glemmer. Så er der dog noget godt til i verden endnu.

Det kan til tider være sådan, at jeg synes, Den signede dag — er for stor til en hverdag, ligesom for vidt-favnende til den lille kreds, vi til daglig færdes i; men den kan ikke undværes ved en fest. Lysets engel — kan synges paa alle hverdage hjemme, og vi burde nok meget tiere, end vi gör, lukke dens jubel ind i vort sind, dens sol over vort hjertes ager, flytte med for minutter ind i det lysets kongerige, den vidt aabner portene til. — Og vi kan alle gaa med, baade enfoldige og viise; thi den viise higer tit mest efter det, han ikke er: oprindelig. Og er der et træk, der er stærkt i denne morgensang, er det oprindelighed. — Den er kunst, men den er ikke kunstig. Vi ejer morgensange og lovsange, der toner dybere og længere; men ingen, hvor solenglen tager alle med som i denne:

I sin Kaabes Straaleflor
 Favner han Alverdens glade Vrimmel.

Heri ligger vejen fra himmel til jord aaben, vejen til Gudfader, der vaager „ved skabningens store vugge“ og er hos den lille fugl og hos dem, „som har slet ingen ven;“ et gudsbegreb uden vidtløftig dogmatik, en frydefuld, tryk, frugtbar selvfølgelighed.

Og solen, der i Guldhornenes billedsprog som „Skinfaxe traver i straalende lue paa himlens bue,“ er her bleven lysets engel, en skikkelse, Guds sendebud, som smiler ind i hjertet til os alle:

See! Vor Herres Sendebud
 Gaaer paa gyldne Skyer i det Høie.

Jo det seer vi. Hans himmelglans straalere over hvert vers i sangen.

Vi trænger til at synge den morgen-jubelsang, Weyse har givet den lydelige lovsangstone; vi trænger til dens sol for at kunne sprede lys i vor dag.

5.

Johannes Jørgensen har engang skrevet en lille fin historie: Traaden ovenfra, hvori han fortæller om en lille edderkop, der firede sig ned fra toppen af et træ til tjørnehækken underneden, hvor den gav sig i lag med at spinde et fangenet, den lille verden, den skulde virke i. Den blev til „en stor, svær, velstaaende Edderkop og havde det største Net langs hele Hækken.“

En dag — gnaven var den — traskede den rundt i nettet for at se efter, om det trængte til at bødes. Da opdagede den en traad, som gik lige op i luften, op i skyerne så det ud til. — Den havde glemt den lykkelige septemberdag, da den, lille og livsglad, firede sig ned netop ad den traad for at tage fat på sit arbejde. — Edderkoppen blev mer og mer gnaven over traaden og bed den over. „I det samme gav Vævet efter — hele det kunstfærdige Netværk styrtede sammen — og da Edderkoppen kom til sig selv, laa den mellem Tjørnebladene med Nettet som en lille vaad Klud over Hovedet. I et eneste Øjeblik havde den tilintetgjort hele sit Værk — fordi den ikke forstod Nyttens af Traaden ovenfra.“

Det havde Johannes Jørgensen oplevet, han forstod nytten af traaden ovenfra og fik den knyttet igen. —

I J. P. Jacobsen: Niels Lyhne staar der:

„ — — den Dag, Menneskeheden fri kan juble: der er ingen Gud! den Dag skabes der som med et Trylleslag ny Himmel og ny Jord. Først da bliver Himlen det fri, uendelige Rum, i Stedet for et truende Spejderøje. Først da bliver Jorden vor, og vi Jordens, naar hin dunkle Saligheds- og Fordømmelses-Verden derude er bristet som en Boble. Jorden bliver vort rette Fædreland, vort Hjertes Hjem, hvor vi ikke er som fremmede Gæster en stakket Tid, men al vor Tid. Og hvilken Itensitet vil det ikke give Livet, naar Alt skal rummes i det, og Intet er lagt hen udenfor. Den uhyre Kærlighedsstrøm, der nu stiger op mod den Gud, der tros, naar Himlen er tom, da vil den bøje sig henover Jorden med elskende Gang imod

alle de skønne, menneskelige Egenskaber og Evner, som vi har potenseret og smykket Guddommen med, for at gøre den vor Kærlighed værd.“

Ikke uden bitterhed siger Niels Lyhne lige før dette: „Der er ingen Gud til, og Mennesket er hans Profet.“ —

Dette var naturalismens og realismens dröm; teori var det, virkeligheden, den dødsenstunge og triste, ligger gemt i J. P. Jacobsens digt: „Omkring mit Billed — .“

Liglagner i Festons omkring mit Billed
 Og mørk Cypres og Pil, men ingen Palmer;
 En Haandfuld Liljer slidt af deres Stængel
 Med graalig Aske paa de hvide Blade;
 Og knuste Urner, nedadvendte Fakler,
 Kridhvide Dødningben og sorte Faner;
 Men ingen Hænder slutted' i hinanden
 Og ingen Sommerfugl i Flugt mod Himlen!

Dette digt er måske skrevet som en protest mod Grundtvigs salme: Tæg det sorte kors fra graven —; protest var også deres åndsindhold, mere måske end et åndsliv, voxet frem af grunden i deres sjæleliv. — De satte også ordet: l'art pour l'art (kunsten for dens egen skyld) ind i dansk debat, og dens parallel: livet for livets egen skyld, uden maal og stræben opad. — Det kaldte Ludvig Feilberg kredsning, og det vil sige: stilstand, „og [evig] stilstand er død.“

Hvor himmelhøjt staar ikke Kristi offer over det: Han led og døde — ikke for at frelse sig selv — men for at blive vor frelser. — Det er drift opad, ud over sig selv, ligeløbets skønneste og højeste eksempel. Og det sjælelige udbytte af forsøg på et ligeløb i hans ånd er ligeså stort, som den kredsning, Djævelen søgte at friste Jesus til, er livsdræbende. Og fordi naturalismen og realismen valgte kredsning, fik de dødsmærket på deres tanker. Den drømte kærlighedens nedbøjen over jorden, blev i deres sjæle røgen, der slog ned fra Kains brændoffer; og som han dræbte de deres broder, deres evighedslængsel, guds-billedet; de klippede traaden ovenfra over.

6.

Den tidsånd fødte ingen morgensange.

Jeg skal citere et digt af Helge Rode: Morgen; men det er uden lovsang, uden pust af evighed. Og når han

siger: jeg rejser mig op og ler, så lyder den latter for-
tvivlet i mine øren, og jeg kan kun se det som tegn på
angst fattigdom, at han tror at være sin verdens skaber.
Han farver sit himmelhvælv blå, det er altså ikke blå,
og den „straalende“ sol kan han tænde ved at dreje på
sin elektriske knap:

Jeg aabner mit friske Øje blidt,
min Sjæl er ej længer blind
og i et Nu er Alverdens Lys
med Jubelmagt vældet derind.

Jeg skuer ud i den klare Dag.
Jeg rejser mig op og ler,
som Barnet, der slaar sine Øjne op
og frydes ved, hvad det ser.

Der sitrer Lykke, der svulmer Magt
igennem det lystige Blod.
Jeg glædes som Herren den syvende Dag:
Min Verden er skøn og god!

Atter en Dag i min Skabermagt,
jeg formed min frodige Jord
med Have og Floder, med Blomster og Trær
og alt hvad der bygger og bor.

Mit Himmelhvælv har jeg farvet blaåt.
Den straalende Sol har jeg tændt.
Af Lys og Luft har jeg Vinger skabt
og til mine Tanker spændt.

O jublende Tanke! Mit Liv, Mit Liv!
O Lykke, som blev mig forundt!
Seks Dage Gud Herren med Verden stred.
Jeg skaber den i et Sekund.

Hvor er troen på livets sejr, og evighedshaabet i dette
digt?

7.

Og selv om Stuckenberg er naaet til en bekendelse:

Jeg tror paa, at der findes
en Gud etsteds — i dig, i mig
maaske bag Stjernerne, maaske
i Støvet paa hver Alfarvej,

— — — —

en Gud, hvis Blik bestandig
ser paa dig, om du vandrer rank
trods dybe Stik, trods ondest Kval,
hvad eller om dit Hoved sank,

en Gud, som ikke skænker
den mindste Hjælp dig i din Nød,
men vil, at du skal bøde selv,
hvad selv du i din Færd forbrød . . . ,

så er det en taaget ubestemmelighed, som ikke kan ånde evighed ind i digtet: Morgen, der da også kun er maleri, uden lovsang, uden sommerfugleflugt opad, uden noget personligt. Og for ikke at lave taabelige gisninger, fortæller han, at kilden er muldfødt, den higer ikke mod „livsstrømmens ocean“; og den trøstige fugletriller fløjter kun resignation, ikke om en lysets sejr:

En stille Morgenstund, en Foraarsdag
en solgul Skorsten paa et tjæret Tag,
en blaalig Røg, der gennemsigtig rinder
langs Foraarsskovens brune Bryn,
fra Hegnets Dug et Væld af hvide Lyn,
en Vej, der blank i Morgensolen skinner,
en Himmel som et køligt, lysfyldt Vand,
og ud fra Skovens grenespundne Rand
et dugfrisk Fuglefløjt, en trøstig Trille,
der bliver ved og bliver ved
og stiger som den køle, sprøde Fred,
der aander fra en muldfødt, sølvklar Kilde.

8.

Heller ikke i Johannes Jørgensens morgendigt: Daging — kan vi tale om lysets sejr. — En solopgang over en jord, taarevædet i den lange, angstfyldte nat, der truede med at ville blive ved. Men til sidst kom gryet, en yngling, ridende på sin solskinsdryppende skimmel. Der var kamp i den nat, vældig kamp: blodet staar, hvor hestehoven slog; men mørket måtte vige, og lyset blev frelst af vaade:

Nu rider det unge Gry over Land
paa solskinsdryppende Skimmel —
der staar Blod, hvor Haven slog
ud over den grønne Himmel.

Og Dagen skinner som majlyst Løv
op over skysorte Mure —
der glipper en Stjerne mod Solluftens Baal
fra Nattens synkende Kure.

De Haner gælder fra Hald til Hald,
og Spurven pipper ved Tage —
saa stryger en Bris med det sidste Spor
af Natregnens dryppende Klage.

Saa drukner Mulmet i Morgenens Flom;
 Lyset er frelst af Vaade.
 Solen kommer for fulden Bør
 at høste, hvor Regnen saaede.

9.

Men immer det dages dog på ny,
 hvor hjerterne morgen vente.

Den danske bonde blev den, der skulde bane vejen, for en ny dansk morgenrøde. Hans haab og længsel og glæde over livet lægger ham morgensang på læben, og med ham faar den kingoske og ingemannske lovsang sin renaissance.

10.

Skjoldborg møder morgenen som en ung, livsglad og rank yngling med høvdingemærket på sin pande. Han er solens barn med varme og glæde og sejrsmelding i sit smil. Dag og daad er atter kæmperim; jubelen og haabet straalere atter i hans morgensang:

Hvem er det, der bryder Nattemørkets Dvalering?
 Dagens Yngling er det, Luften hvidner vidt omkring.
 Se, han kommer, Kornet duver, Duggen svinder hen,
 Kløverbladet staar som nyt, saa grønt og rent igen.

Om hans Læbe Smilet hviler som et Sejrsbud.
 Gyldent lyser langt hans muskelspændte brune Hud.
 Morgenrødens Farveskær har lagt sig paa hans Kind.
 Øjet skinner stort og blankt i Morgnens friske Vind.

Frem han skrider, Solens Barn, med Straaler i sit Haar.
 Høvdingemærket paa hans klare Pande skrevet staar.
 Ud af Nattens Tavshed frem i Dagens Lyd og Larm
 bærer højt han Lysets Fakkelt i sin stærke Arm.

Alle Stemmer tav i Nat, de sank i Drøm og Blund.
 Dagens Tunger taler nu i Morgnens glade Stund.
 Maanen er et blegt Metal, men Solen er af Guld.
 Tavshed er en Skygge kun, men Talen underfuld.

Natten er en Dødsens Sti, men Dagen Livets Port.
 Natten spørger intet om, men Dag: Hvad har du gjort?
 Livet kalder paa vort Mod og paa vort Hjertes Slag,
 derfor er det dig, jeg elsker, unge stolte Dag.

Jeg finder især udtryk for haab, og sjælelig forbindelse mellem naturens sol, befrieren fra „nattemørkets dvalering“, og digteren her; det er ikke længer en for-

skrevet, der taler, men en befriet, fra „dødsens sti“, — der synger af hjærtet. —

Over Aakjærs morgensang hviler betagelsen og andagten; den rene samvittighed, der siger til lyset: kom kun, jeg venter dig glad. Morgenen er dagens hellige time, dagværkets stund, hvori manddomsgerningen fødes. Trækfuglene — længslernes tegn — og „taagen i drift mod sit hav“, drager tanken med til fjerne zoner. Vejen til himlen, til „alnaturen“, staar atter aaben:

Morgenens vældige Sol,
løft kun din Kugle med Funklen blandt Banker i Østen!
Gjøgen bag Lyngstakke gol,
tusinde sangkjære Lærker faar Jubel i Røsten;
Brokken gaar krum mod sin Grav,
Taagen i Drift mod sit Hav,
Trækfuglesværme bag Højene larmer mod Høsten.

Bankerne drømmer i Dis,
Gravhøjens Skygge sig ræd under Lyngskrænten fjæler.
Edderkopspind i hvert Ris.
Lysende Verd'ner af Ild i hver Dugdraabe dvæler.
Nu er det Dagværkets Stund,
Skytten gaar ud med sin Hund.
Hellige Time, da Himlen paa Jorden nedknæler!

11.

Fra dansk åndslivs guldalder gaar der over den grundtvigske skole en ubrudt linje fra hin tid til nutiden. Og den del af vort folk, der hentede næring fra det åndsliv, og som blev den muld, hvori det groede, var bonden.

Derfor blev det Jeppe Aakjær, Johan Skjoldborg og Jakob Knudsen, der fornyede den danske digtning efter 1870, mest Jakob Knudsen, fordi han ikke lod sig indfange af de udanske tanker; han blev fri for at vandre den örkenvej, de to andre måtte tilbagelægge for at nå hjem. Den vandring blev den fortid, som tvang dem til forsigtighed i bekendelsen af deres guldalderpræg, der baade omfatter det danske, idealet, troen på livet, og det religiøse.

Jakob Knudsens vedkenden af dette er absolut; han er rodfæstet i den danske muld, og dens frændes tænkesæt er hans, så hans digtning blev om ikke romantik så dog idealisme, romantiken i nutidens dragt.

Hans morgensang blev derfor ikke af triviell ydre

lighed med Ingemanns, men nutidens romantiske morgensang, atter en lovsang og en takkesang:

Se, nu stiger Solen af Havets Skjød,
Luft og Bølge blusser i Brand, i Glød;
hvilken salig Jubel, skjønt alt er tyst,
medens Lyset lander paa Verdens Kyst.

Jeg vil aande Luften i fulde Drag,
syngte Gud en Sang for den lyse Dag,
takke ham, at Morgnen mig end er sød,
at mig Dagen fryder, trods Synd og Død.

Takke ham, som gav mig, naar Sol staar op,
selv at føle Morgen i Sjæl og Krop,
at al Mørkhed svinder og Sjælevé,
blot jeg trygt vil sige: Din Vilje ské!

O, at jeg tør favne dig, skære Dag,
kalde dig med Navne. min Sjæls Behag,
alle gode Navne, som bedst jeg véd:
Moder, Søster, Elskte: min Kjærlighed!

Lysvæld bag ved Lysvæld i Himlen ind,
did, hvorfra den kommer nu Morgnens Vind,
ret som om det aanded' af Lyset ud — —
o, du milde Fader, min Skaber, Gud!

Lad mig nu kun drage ad natmørkt Hav,
lad mig ikkun stævne imod min Grav;
Livets Gud mig skjærmer, jeg er hans Barn,
ud hans Haand mig river af Dødens Garn.

Se, da stiger Solen af Hav paany,
alle Dødens Skygger for evig fly,
o, for Sejrs-Jubel, for salig Lyst:
Lyset stander stille paa Livets Kyst.

I Ingemanns morgensang var det ikke solen, som stod op, men lysets engel, der gik gennem himmelporten.

I Jakob Knudsens morgensang begynder det med tingen selv: solen står op, luft og bølge blusser i glødende farver. — Men hvad er det for löjrlig snak, har jeg hørt sige:

hvilken salig Jubel, skjønt alt er tyst,

her er digteren da kommen for höjt op? Nej! Den er saare fattig, der aldrig har lyttet til stjernernes sang, eller

hørt naturens åndedrag i den stille vinternat over sne-dækte vidder, eller oplevet den tavse jubel i dagens hel-lige time. Alt dette er virkelighed, i hvert fald åndsvirke-lighed, uden bestemte åndelige forudsætninger. Men tingen selv: solopgangen bliver hos Jakob Knudsen midlet til NOGET, han kan komme i sjælelig forbindelse med, og det vilde ikke skee for den, hvor

Engen er kun Blegeplads,
og Skoven er kun Brænde.

I een af Jakob Knudsens fortællinger: Bortliciteret — er nøglen til forstaaelse af dette.

Han ligger en aprildag ved bredden af en sø og varmer sig i solen. Han seer ud over søen. „Bølgerne er ganske unge, som nyfødte efter den lange Vinterdvale under Isen. Og i Blæsten, som gjør dem toppede, skyder de Tusinder af parallelle Lyn op i den blaa Luft . . . „Se, derude over Søens Bølger, dér bliver det næsten hvidt paa Grund af Vandets Blankhed; det er jo stumt, Lyset, det er jo kun skabt for Øjet, og dog er det, som om det hviskede ud derfra: Guds Godhed! Guds Velsignelse! Det er det samme Lys, som strømmede fra de gule Liljer i min Faders Have, naar Paaskesolen skinnede paa dem, det er det Lys, hvori Jesus opstod af Graven.“ —

Her gaar vejen over tingen: solopgangen, over det mere levende og afgrænsede: den lyse dag, til den skønne skikkelse, der bærer navnet: skære dag, og det billede er dannet af det største i hans kærlighed: moder, søster, elskte. Og ved mødet med den lysskikkelse aabnes hans øjne; hans blik bæres på lysvæld bagved lysvæld i himlen ind, til møde med skaberen. Og dette sidste møde giver ham kraft til trygt at sige: Lad mig nu kun drage ad natmørkt hav, jeg er i Guds varetægt, jeg er Guds barn, frelst fra døden. Dette må vi forstaa for at kunne fatte, hvad Jakob Knudsen lægger i ordet: tak, til ham, skaberen; det er ikke ord, de mange tings nævnelse som hos Kingo, det er een stor følelse, rig og strømmende, alt-beherskende hos ham.

Og det land, hvori solen stiger af hav påny og jager alle dødens skygger paa flugt, bringer sejrjubel og salig lyst, — det er det:

Livsallige land,
hvor glasset ej rinder med graad eller sand,
hvor blomsten ej visner, hvor fuglen ej dør,
hvor lykken er skinnende klar, men ej skør,
hvor dyrt ikke købes til krone på baar —,
de snehvide haar.

Det er livets kyst, paradiset's Strande.

Den marts morgen gav ikke alene Jakob Knudsen en
morgensang til at begynde hans og vor dag med; men
han oplevede evigheden, her på jorden.

Ejnar Skovrup.

Gymnastikhøjskolen.

Planen om at gøre Delingsførerskolen til en selvstændig Gymnastikhøjskole er nu ved at blive virkeliggjort.

At dette kan ske, skyldes især, at Rigsdagen paa Finansloven for 1919—20 bevilgede 2000 Kr. direkte til Skolen og 6750 Kr. til Understøttelse til dens trængende Elever og gav mig grundet Haab om et betydeligt større Tilskud ad Aare.

Der blev saa taget fat paa Byggeriet nu i Foraaret. Om Sagens Udvikling fortæller Redaktør Egebjerg i sit Referat i „Svendborg Amtstidende“ fra Grundstensnedlæggelsen saa godt, at jeg nu giver Ordet til ham:

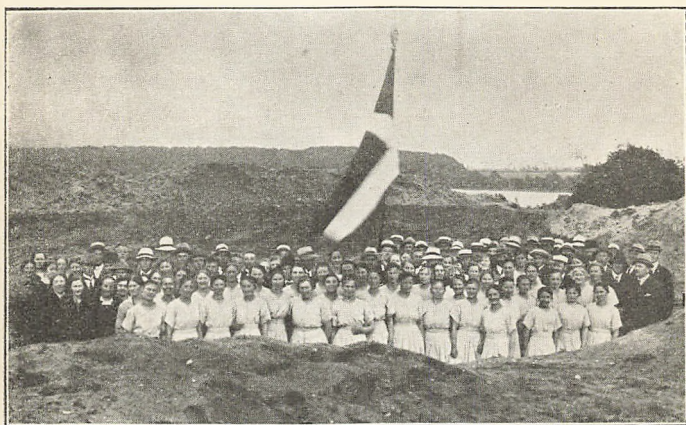
„Grundstensnedlæggelsen til den nye, storstilede Gymnastikhøjskole, som Forstander Niels Bukh i Sommer lader opføre ved Siden af Ollerup Højskole, fandt Sted i Gaar Eftermiddags ved en Fest, der havde samlet over 1000 Mennesker. Gymnastikhøjskolen, hvis Tilblivelseshistorie fremgaar af nedenstaaende Dokument, opføres paa Toppen af Bakken lige ved Forstander Kristensen-Randers' Villa, og bliver en i høj Grad imponerende Bygning, naar den til næste Aar bliver færdig, og især naar de Idrætspladser og Anlæg, der skal omgive den, er i Stand. Det bliver ogsaa et kostbart Foretagende, idet den med Bygninger, Areal osv. bliver paa op imod en halv Mill. Kr. Men Niels Bukh og hans primitive Gymnastik har med Rette vundet en saadan Anerkendelse, at det sikkert vil gaa. Hvis Skolen havde været færdig til Efteraaret, vilde den allerede nu have alle sine 120 Pladser optaget.

Selve Bygningen bliver trefløjet, 2 Etages med Kælder- og Tagetage. I Kælderen installeres, Køkken, Centralvarmeapparat, Brændsels- og Vaskerum m. m. samt den mægtige Gymnastiksal, 21×10 Meter, der naar op gennem Stueetagen. I denne skal tillige være Foredragssal, Skole-

stuer og Forstanderens Lejlighed. Første Sal og Tagetagen optages af de mange Elevværelser, Gæsteværelser m. m. Selve Skolen faar Plads til 90 Elever, foruden de 30 der er Plads til paa „Borgen“.

Grunden er allerede lagt, og Muren til Kælderetagen opført. Omegnens Beboere har her velvilligt medvirket med Kørsel m. v.

Festen begyndte i Gaar Eftermiddags Kl. 4 med en Opvisning af Delingsførerskolens Elever paa en aaben Estrade, der var udlagt tæt ud imod Landevejen. Med den smukke

I Udgravningen til den nye Gymnastiksal (Elevmødet).

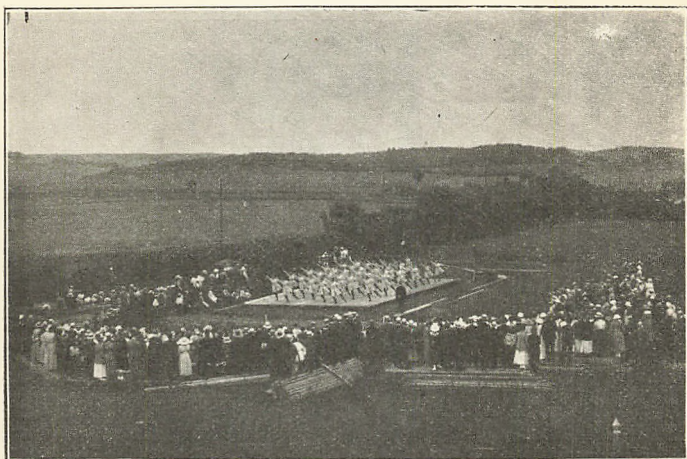
Silkefane, der var prydet med den Sølvmedalje, som Delingsførerskolen forrige Fredag fik tildelt ved Svendborg Amtsskytteforenings Jubilæumsfest i Nyborg, kom de 37 unge Piger marscherende ind i deres meget klædelige Gymnastikdragter: lyseblaa, kort Kjole, sorte Strømper og Sko og alle med ensartet sort Haarnæt. Under Niels Bukhs elektriserende Kommando udførte de derefter en Række yderst sammensatte fritstaaende Øvelser, Spring m. m. — alt saa fuldkomment og harmonisk, at det umuligt kunde gøres bedre. Hele Fremstillingen, der lønnedes med meget stærkt Bifald, var en Skønhedsaabenbaring af højeste Rang.

Efter at Pigerne var marcheret ud, rykkede Forsamlingen hen til Byggegrunden. Man sang Hostrups Gymna-

stiksang: „Vi fik ej under Tidernes Tryk.“ Derpaa traadte *Niels Bukh* frem, bød Velkommen og oplæste nedenstaaende Dokument, der tillige med forskellige Mønter, Ernæringskort m. m. fra indeværende Aar blev nedlagt i en Blykapsel, som tilloddedes og indmuredes i Grunden.

Gymnastikhøjskolen.

Den 27. Juli 1919, i Kong Christian den Tiendes syvende Regeringsaar, i det Aar, da Freden blev sluttet efter Ver-

Delingsførerelevernes Opvisning.

denskrigen, da Folkenes Forbund blev dannet, og da det danske Sønderjylland efter 55 Aars Adskillelse igen bliver knyttet til Kongeriet, nedlægges Grundstenen til Gymnastikhøjskolen i Ollerup.

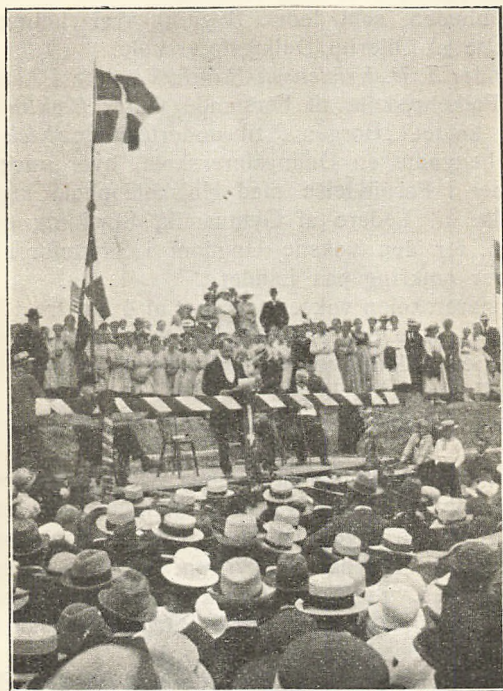
Grunden, hvorpaa Skolen bygges, er købt af Gaardejer Ditlev Rasmussen, Ollerup, og udgør 24 Tdr. Land.

Tegninger, Planer og Betingelser, hvorefter Bygningen opføres, er udarbejdet af Arkitekt *Ejnar Mindedal Rasmussen*, Søn af Ollerup Haandværkerskoles Forstander, Arkitekt Daniel Rasmussen.

Byggearbejdet er bortakkorderet til Tømrermestrene *R. J. Rasmussen*, Ollerup, og *N. P. Nielsen*, Egense, for den

Sum 220,854 Kr. med Leverance af alle Materialerne undtagen Mursten, Tagsten, Kampesten og Grus.

Murerarbejdet udføres af Murermestrene *P. Nielsen*, Ollerup, *Dines Jensen*, Hundstrup, og *M. Petersen*, Egense; Snedkerarbejdet af Snedkermester *R. Hansen*, Ollerup;

Dokumentet oplæses.

Malerarbejdet af Malermester *P. Hansen*, Vesterskerninge, og Blikkenslagerarbejdet af Blikkenslager *Rostgaard*, Svendborg.

Idrætsbanerne og Haveanlægget, som skal omgive Skolen, er der udarbejdet Planer og Tegninger til af Havearkitekt *G. Brandt*, Charlottenlund. Mursten og Tagsten leveres ved Direktør *L. Laursen* fra Stenstrup Teglværker.

Udgravnings- og Planeringsarbejdet foretages af Ejeren med *Peder Larsen*, Højby, som Arbejdsleder og med fri Kørsel som en værdifuld Hjælp af Omegnens Mænd.

Pengene til at opføre denne Skole for rejses ved Smaa-laan af gamle Elever og Venner af Arbejdet og ved Partialobligationslaan à 500 Kr. af interesserede Mænd og Kvinder. Endvidere af et første Prioritetslaan og ved Ejerens egne Midler. Som Sagfører yder cand. jur. *Aage Kristensen-Randers* et godt Arbejde.

Virksomheden, som denne Bygning skal rumme, er en Fortsættelse af Ollerup Delingsførerskole.

Forstander *J. P. Kristensen-Randers* solgte i Aaret 1914 Ollerup Folkehøjskole til Forstander *Lars Bækhøj* og en Bygning, kaldet „Borgen“, til undertegnede *Niels Bukh*, der her begyndte en Delingsførerskole, hvor unge Mænd og Kvinder i Forbindelse med Højskoleophold kunde faa Uddannelse til Ledere af Gymnastik, Skydning og Boldspil m. m. for den voksne Ungdom i Skytteforeningerne o. l. Steder omkring paa Landet.

Delingsførerskolen voksede i Løbet af 4 Aar fra 12 Elever og op til at have 54, saa det viste sig upraktisk at fortsætte som en Afdeling under Højskolen og umuligt længere at være til Huse i „Borgen“.

Aarsagen til denne hurtige Vækst er »*Primitiv Gymnastik*«

Princippet i denne Arbejdsmetode er først og fremmest at bortarbejde de Holdningsfejl og Mangler, som er fremherskende hos de unge. Disse er, især for den arbejdende Landbougdom: Stivhed i Ryggen, korte Brystmuskler, slap og uarbejdsdygtig Forsidemuskulatur og for korte Husemuskler i Forbindelse med ufrie Bevægelser; alt en naturlig Følge af ensidigt, haardt Arbejde.

De nævnte Fejl modarbejdes dels ved passive Øvelser, hvor Eleverne arbejder to og to sammen frit paa Gulvet eller ved Ribben, og dels ved rytmiske Armsving og Armslag, Kropvridninger og Kropbøjninger m. m. m. Ved at arbejde energisk i 2—3 Maaneder med saadanne Øvelser kan det almindeligvis naas at bringe Eleverne i legemlig normal Tilstand.

Naar dette Maal er naaet, tages fat paa at give de unges Legemer det størst mulige Maal af Styrke, Smidighed og Snildhed, eller give dem mest muligt af den Legemskultur, som den gode Holdning er Udtryk for.

Denne Arbejdsmaade tager grundigere fat paa at kultivere det menneskelige Legeme, end der hidtil har været

gjort. Det er denne intensive Opdyrkning af de unges Evner, der har været Grunden til den stigende Tilgang af Elever; og det er den Opmærksomhed og Anerkendelse, dette Arbejde har vakt, der har gjort det muligt at rejse denne Gymnastikhøjskole nu.

Blandt de Mænd, der har ydet virksom Hjælp til, at Skolen kunde rejses, skal især nævnes: Gymnastikinspektør *K. A. Knudsen*, Overretssagfører *J. L. Nathansen* (Formand for Dansk Idrætsforbund), fhv. Indenrigsminister, Folketingsmand *Sigurd Berg* og Formand for Folketingets Finansudvalg *K. M. Klausen*.

Ved Grundstenens Nedlæggelse taler fhv. Konsejlspræsident, Folketingsmand *Klaus Berntsen*, Gymnastikinspektør *K. A. Knudsen*, fhv. Højskoleforstander *J. P. Kristensen-Randers* og Forstander *Lars Bækhøj*.

Det er mit Haab, at denne Skole maa medvirke til at skabe en sund, arbejdsdygtig og offervillig dansk Ungdom. Og det er min Tro, at dette kan ske, saa længe de Mænd og Kvinder, der skal arbejde her, vil modtage deres Evner og Kræfter som en Gave fra Gud og i ydmyg Taknemlighed lade sig bruge i hans Tjeneste.

Derfor beder jeg Gud om, at dette maa ske, og at Gymnastikhøjskolen i Ollerup maa komme til at udføre en trofast Tjenergerning i mit Folk.

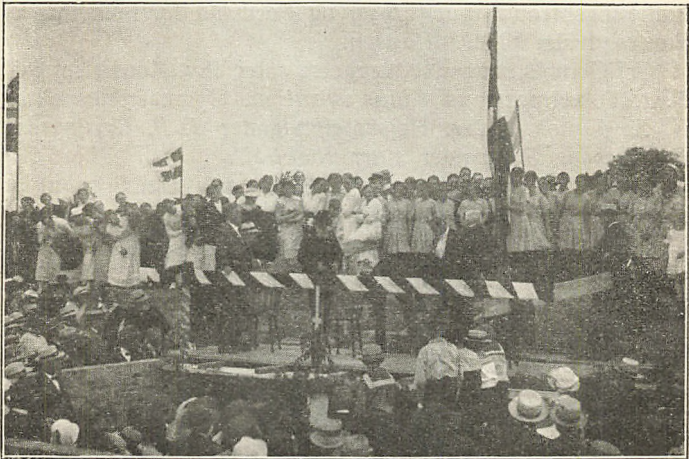
Niels Bukh.

— Derefter talte Gymnastikinspektør *K. A. Knudsen*, der gik ud fra det Ord, der tillægges Hedens Opdyrker, Dalgas. Hvad udad tabtes, skal indad vindes. Dalgas fik opdyrket saa meget af Jyllands Heder, at det svarer til Sønderjyllands Størrelse, saa naar vi nu faar Sønderjylland tilbage, har vi vundet dobbelt Areal. Og endnu større Vinding fik det danske Folk gennem Dalgas' Virksomhed for at rejse dets Tro og dets Mod.

Andre tog fat paa at opdyrke de aandelige Hedeegne i vort Folk. Højskolen opdyrkede Hjertermuldet og tog samtidig den legemlige Opdragelse med. Saa vel Landbo som Bybo trængte til at faa Trællemærket bort. Det var derfor en Lykke, at Højskolen tog Arbejdet op for at faa det fjernet, hvilket er lykkedes i højere Grad end i noget andet Folk i Verden. „Aand og Legem er et Spand, som skal begge dygtigt øves,“ sang Chr. Richardt. Men Ung-

dommen har et Overmaal af Kraft, som maa tages i Brug i gode Idrætters Tjeneste, hvis den ikke skal udarte. Og det har Højskolen naaet i stor Udstrækning. Hvad vi har set i Dag, er et mægtigt Vidnesbyrd herom.

Det er Sommer i Danmark som aldrig før i vor Levetid. Gid vi da maa faa Lyst og Evne til at faa den rige Høst i Hus. Og et Led i Arbejdet herfor er det Hus, som rejses her. Med Ønsket om, at dette Arbejde her altid maa ske

Gymnastikinspektøren murer.

i den rette ydmyge Aand og faa Velsignelse fra oven, nedlægger jeg den første Sten.

Kl. Berntsen: I dette Øjeblik, da Verdenskrigens Sejrherre kalder paa de nordiske Folk som paa andre til at indtræde i Folkenes Forbund, er det værd at mindes, at samlet er de nordiske Folk en Magt. Ved Tvang kan man afrette et Folk, men opdrages kan det kun i Frihed. Gid Nordens Folk ikke alene maa være et Frihedens Hjem, men et Sangens Bo, en Haabets Borg og en Kæmpehal. Det er Tid til Stigen eller Fald, nu da vi sammen med de genvundne Sønderjyder skal tage et Arbejde op for vort Folks Fremtid. Vi staar over for vanskelige økonomiske Forhold. Kun hvis vi anspænder alle Evner og Kræfter, kan vi se fremad med Haab. Selv om vi ikke har Revo-

lution her til Lands, er der en Opløsningstilstand, som maner til Alvor — en Tilstand, hvor der er Tilbøjelighed til, at hver enkelt Klasse kun tænker paa sig selv og glemmer det fælles. Vi trænger til, at der lyder Ord, som er Daad.

Her er begyndt et godt Arbejde, som, hvis det fortsættes i samme Aand, vil blive til den største Velsignelse for den danske Ungdom. Som Formand for de danske Skytteforeninger hilser jeg dette Arbejde med stor Glæde. Med Ønsket om, at de unge Mænd og Kvinder, som udgaar herfra maa kunne faa en Udvikling til Gavn og Glæde for det danske Folk, nedlægger jeg paa de danske Skytte- og Gymnastikforeningers Vegne den anden Sten.

Kristensen-Randers: En forstandig Mand bygger sit Hus paa sund og solid Grund, ved farbar Vej, med Adgang til godt og rigeligt Vand, med Adgang for Sollyset og med en skøn Udsigt. Alt dette er samlet her. Men de nævnte Ting peger videre. Hvis Herren ikke bygger Huset, bygger Bygmesteren forgæves, siger Salomon. Og denne store Bygning rejses i Tro paa, at Gud vil holde sin Haand over den. Det er jo en Skole for Legemskultur, der her rejses — d. v. s. det mest haandgribelige, det rent menneskelige. Det er et godt Tidens Krav, at Arbejdet skal holdes i Ære, og de, der kommer til at bruge deres Legemer her, vil forhaabentlig føle Trang til at danne en Arbejdets Adel.

Den, der skal føre an i noget nyt og stort, maa have Tro, Haab og Kærlighed. Og det har Niels Bukh. Derfor bygger han sit store Værk paa sikker Grund.

Ogsaa Vejevæsenet er her fra gammel Tid i god Orden. Her er ogsaa god Vej til de Mænd, der staar i Spidsen for Gymnastikbevægelsen her i Landet. Forhaabentlig vil man ogsaa i Udlandet faa Øje for, at vi her i Danmark har rejst den første Skole for Legemskultur.

Den kristelig-folkelige Oplysning, som den danske Højskole meddeler, er baade Kildespringet og Sollyset i al Ungdomsvirksomhed og vil blive det ogsaa her. Og denne Gymnastikhøjskole er rejst i Danmarks skønneste Egn, det dejlige Sydbyn. Gid de unge, der kommer her, ogsaa maa faa Øjet opladt for al den Skønhed, der er i Menneskelivet og i Aandens Verden.

Guds Velsignelse hvile over den Skole, der rejses her,

saa at den i en lang Fremtid maa virke til Gavn og Glæde for vort Folk. Med dette Ønske nedlægger jeg den tredie Sten.

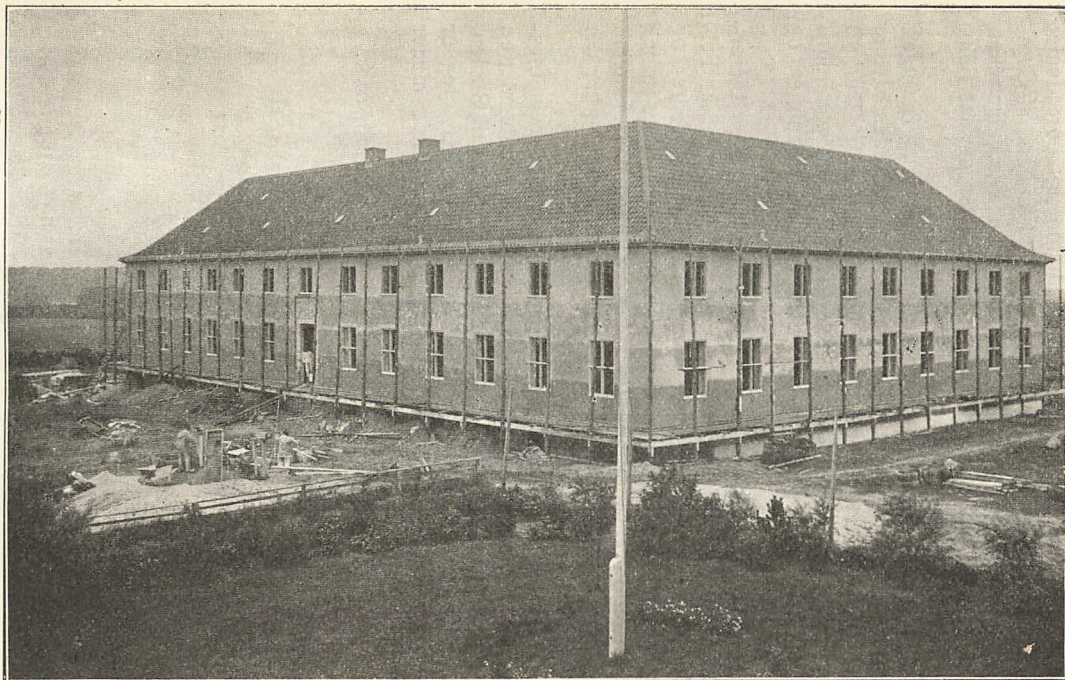
Forstander *Bækhøj* havde allerede for tyve Aar siden den Glæde at arbejde sammen med Niels Bukh i Gymnastik paa Vallekilde Højskole og havde følt Lykken ved det Lingske System, der har hjulpet til at leve Livet bedre og frugtbarere, end det ellers kunde ske. Det er Højskolens Mænd, der først har set, hvad dette System betød i Opdragelsens Tjeneste — Mænd som Ernst, Trier, Poul la Cour o. a. Det var ogsaa Højskolen, som uddannede Delingslingsførere i den nye Gymnastik. Men denne Virksomhed er nu vokset sig saa stor og stærk, at den maa lægge ud paa selvstændig Grund — som det er sket med Landbrugsskolen. Den nye Gymnastikhøjskole vil dog ligesom Højskolen bygge paa Troens og Folkelivets Grund. En Tak til alle, der har hjulpet til, at denne Bygning rejses — først og fremmest til Gymnastikinspektør Knudsen, der hele Tiden med største Opmærksomhed har fulgt Niels Bukhs Virksomhed, og til Rigsdagen, som beredvilligt har givet et betydeligt Tilskud.

Gid der altid maa være et godt Forhold mellem den gamle Højskole og den nye Gymnastikhøjskole. Vi nærer ingen Misstemning mod denne, fordi den bliver mere storlaaet og kan ses videre ud over Landet end den gamle Højskole. Med Ønsket om, at der altid maa være et godt Samarbejde mellem Ollerup Folkehøjskole og Gymnastikhøjskole, nedlægger jeg den fjerde Sten i Grunden.

Niels Bukhs gamle Fader, fhv. Lærer *Bukh*, udtalte til sidst i jævne, gribende Ord Haabet om, at man her maatte kunne bidrage til at gøre Folk gode ved gennem Gymnastikken at gøre dem glade. Der er meget nærmere Forbindelse mellem Aand og Legeme, end vi før har tænkt. Det er jeg nu kommet til at se, og derfor er jeg glad ved, at min Søn er kommen ind i denne Virksomhed. Hjertelig til Lykke med den, min kære Dreng.

— Under Hurraraab fra Forsamlingen murede den gamle Hædersmand endnu en Sten i Grunden. Og den stemningsfulde Højtidelighed sluttede derpaa med Sangen „Det, som lysner over Vangen“.

Nu er Bygningen allerede under Tag, og til 1. Maj 1920 skal den være færdig og tages i Brug.

Skolebygningerne under Opførelse, Efteraar 1919 (set fra Nordvest).

Gymnastikhøjskolens Maal ligger i Fortsættelse af Delingsførerskolens: at samle unge Mænd og Kvinder fra Land og By for i Forbindelse med almindelig eller udvidet Højskoleundervisning at uddanne dem til Ledere af Gymnastik og fri Idræt med Legemskultur for Øje. Den kan modtage 120 Elever, der bespises paa Skolen og faar Bolig paa Tomandsværelser med Centralvarme.

Eleverne deles i Hold paa indtil 30 i hvert. Delingen foretages efter Elevernes Forkundskaber, saaledes at alle kan faa det mest mulige ud af Undervisningen. Der vil stadig blive Delingsføreruddannelse for et Hold paa indtil 30 af Ollerup Folkehøjskoles Elever baade Sommer og Vinter.

Der skal knyttes to eller tre faste Lærere og en Lærerinde til Gymnastikhøjskolen, og det er Meningen, at Folkehøjskolens Forstander og Lærere skal holde Foredrag og virke som Timelærere paa Gymnastikhøjskolen, ligesom jeg ogsaa venter at vedblive med at have Timer paa Højskolen.

Jeg er glad ved, at vi er naaet saa vidt, og jeg har det bedste Haab for Skolens Fremtid.

Paa Finanslovforslaget for 1920—21 har Undervisningsministeriet efter Ansøgning fra mig opført og anbefalet en Forhøjelse paa 10,650 Kr. af det aarlige Tilskud til Skolen, saa at Statens samlede Tilskud bliver 19,400 Kr. Jeg er taknemlig for, at Virksomheden ogsaa fra den Side møder stor Velvilje.

Niels Bukh.

Elevmødet 28. og 29. juni 1919.

Ved *Ejnar Skovrup*.

Når der skal være gilde i gaarde, er der uro i luften. Sådan er det også her op til elevmødet.

I køkkenet er alle pigerne ildende røde i hovedet af varme og iver, hver gør sin pligt og lidt til; nyslagtningen skal være i orden, og hvad der kan tilberedes forud, skal være færdigt, så dagen ikke bliver bare asende slid. Og husk så paa, at de alligevel har 175 til bords hver dag.

Men også for eleverne er der forberedelser. Skal man holde sommerfest, maa der blomster til, mange blomster. Og fredag aften stiller flertallet af Baks, Bækhøjs og Skovrups danskhold til en nyttig skovtur, mens resten går i jordbærrene — helst der, skönt de naturligvis ingen spiser — og andre steder i have og stuer for at være med til at forberede festen.

Vi, der drager til skovs — og marks — for at hente grene og blomster, bliver foreviget — under stort besvær fra fotografens side og megen munterhed fra vor — og her er vi så.

Vi havde vel egentlig ventet et lille elevmøde iaar; vi blev glædelig skuffet! Skönt det regnede og var koldt, kom der 160 fra fjernere egne om lørdagen; saa mange „fremmede“ var der ialtfald til aftensmad, fortalte de i køkkenet; og gymnastiksalen var fuld om aftenen til oplæsning, sang og musik. — Bækhøj læste Johannes V. Jensens historie: Trolde, og fremsagde Jeppe Aakjærs: Hjem fræ Plowgild'. Lærer Andersen fra Svendborg, fru Kristensen-Randers og lærer Fr. Laursen spillede klassisk musik (2 violiner og klaver) og Hans og Ejnar Skovrup sang „Gløntar“.

Saa gik karlene i høet, og pigerne laa og snakkede hele natten i sengene, to og to — det fortalte man da.

Søndagen begyndte med elevforeningens generalforsamling i foredragssalen kl. 9¹/₂. Den fik oprejsning fra ifjor, der var mødt 180.

Formanden bød velkommen og meddelte følgende:

Bestyrelsen har besluttet at få medlemslisten omordnet tidssvarende og praktisk. Forsamlingen gav sin tilslutning stiltiende.

Der foreligger anmodning fra Svendborg bibliotek om at faa tilstillet et exemplar af elevforeningens aarsskrifter:

bestyrelsen har vedtaget at sende det et pænt indbundet exemplar.

Bestyrelsen foreslaar kontingentet forhøjet til 2 kr. forudbetalt og 2,25 kr. opkrævet; det synes nødvendigt, da aarsskriftet er meget dyrere at fremstille, portoer er steget, og kravene om rigeligere understøttelse voxet. — Forhøjelsen vedtoges, kun anbefalet og eenstemmigt.

Derefter oplæste forretningsføreren regnskabet; det godkendes eenstemmigt.

Formanden fortsatte: I 1912 vedtog generalforsamlingen at antage en lønnet forretningsfører. Denne post har været besat siden da, men ikke med udgift for elevforeningen. Bestyrelsen foreslaar, at foreningen fremtidigt yder den nuværende forretningsfører en højere løn, end den oprindeligt fastsatte: 100 kr. — Da forsamlingen intet bestemt

forslag stillede, fik bestyrelsen bemyndigelse til at fastsætte forretningsførerens løn.

Formanden oplyste, at tilgangen i sidste aar var 254 medlemmer: udmeldelser: 64, „overskud“: 191. — Han mindedes de medlemmer, som sidste aars spanske syge bortrev. Forsamlingen rejste sig.

Endelig henstiller bestyrelsen, at man fremtidigt opgiver sit hjems adresse, om muligt, da det sparer foreningen for en del ulejlighed og udgift.

To medlemmer af bestyrelsen: Kr. Hansen, Hjelm, og Kirstine Rasmussen, Svendborg sygehus, afgang efter tur. De genvalgte begge. Den afgangende revisor, Axel Larsen, genvalgte også.

Generalforsamlingen sluttede kl. 10¹/₄.

Efter morgenandagten, kl. 10¹/₂, talte

LARS BÆKHØJ:

Thi fra Hjertet udgaar Livet.

Man kan i disse Tider fristes til at anvende Hamlets Ord i Shakespeares Skuespil:

„Tiden er gaaet af Led. O, Helveds Gave,
at jeg blev født at bringe den i Lave.“

Og der gives mange Raad for, hvordan Tiden skal bringes i Lave. Andre Regeringsformer, sociale Omdannelser, Ungdomsskoler, social-politisk Oplysning o. s. v. Og det kan altsammen have sin Betydning, ligesom det kan være af stor Betydning for et sygt Menneske at blive vendt om paa den anden Side, naar Legemet's Livsvirksomhed hæmmes af den Stilling, det indtager, skønt enhver jo ved, at det helbreder ikke Sygdommen.

I Salomons Ordsprog hedder det: „Bevar dit Hjerte fremfor alt; thi fra Hjertet udgaar Livet.“ Og ser vi hen til, hvordan Jesus stillede sig til disse Ting, saa vil vi finde, at han bespiste sultne og helbredte syge; men han regnede det kun for noget midlertidigt og overfladisk. „Thi hvad gavner det et Menneske, om han vinder den hele Verden men maa bøde med sin Sjæl.“ Hjertets Forandring er det eneste, der virkelig betyder noget.

Og hvorledes faar man et andet Hjerte? Jesus siger: „Uden mig kan I slet intet gøre!“ „Jeg er Vintræet, I er Grenene!“ „Faderen er i mig og jeg i ham!“ Vi skal have Livsforbindelse med Gud Fader gennem Jesus Kristus. Den stiftes i Daaben og vedligeholdes i Bønnen og i Nadveren. Og Guds Kærlighed er uden Maal og Grænse, alt, hvad vort Hjerte kan tage imod og rumme, faar vi deraf.

Og det er denne Livskraft, der saaledes strømmer ind i vort Hjerte, der skal gøre os selv og andre lykkeligere og rigere og derigennem ogsaa føre til bedre Forhold i Samfundet; thi fra Hjertet udgaar Livet!

Ved Foreninger, gode Fornøjelser, Husflid, Gymnastik osv. kan man værne om Ungdommen. Ved Tvang kan man vel drive Folk til at arbejde. Ved Magt kan man vel holde deres Drifter i Tømme; men om alle disse ydre Foranstaltninger gælder det, at de er kun som Hegnet om Marken. Bliver der ikke saadet god Sæd i Ageren, saa gror der Ukrudt.

Kommer der tilsyneladende noget godt ud af saadanne ydre Foranstaltninger, saa beror det paa, at der under disse Forhold er kommen en levende Forbindelse i Stand mellem Menneskehjerner.

Gymnastik forbedrer ikke Mennesker; men er Lederen et godt og levende Menneske, saa kan han eller hun øve en stor Gerning gennem sin Undervisning.

Jeg tror, at et Menneske ganske ligefrem virker ved den

Sum af Tro og Kærlighed, der lever i hans Hjerter, uden Hensyn til, hvordan hans ydre Virksomhed er.

Vi virker mere ved, hvad vi er, end ved, hvad vi gør og siger.

Selma Lagerlöf fortæller i „Gösta Berlings Saga“ om, hvorledes den fordrukne og elendige Gösta Berling vil gaa fra Majorinden og ud i Natten for at fryse ihjel i Sneen. Hun var stor og stærk og kunde vel have tvunget ham til at blive; men i Stedet for bad hun til Gud, at noget af hendes Ungdoms Skønhed og Uskyld maatte lyse frem i hendes Ansigt, saa det kunde holde ham tilbage; og det skete; han blev, og fik Mod til at leve.

Lad os tænke os en Fader, der er bekymret for, at hans unge Datter skal gaa til i lette Fornøjelser. Han kan da laase hendes Dør, at hun ikke skal komme ud. Men enhver vil forstaa, at dersom han kunde være saadan imod hende, at hun følte, at hos ham var den største Rigdom, da kunde han være anderledes tryk, da kunde han haabe, at hendes Hjerter derved kunde forandres saadan, at hun tabte Lysten til de lette Fornøjelser. Hjertets Vej er den eneste Vej fremad til mere sande og lykkelige Forhold blandt Mennesker; thi fra Hjertet udgaar Livet.

„Jeg er Vintræet, I er Grenene,“ siger Jesus. Fra ham kan Livskraften strømme over i os, saa vort Livs Skud kan grønnes og bære Frugt.

Vi skal vel være med til at arbejde for de mange ydre Ting: Sociale Reformer, Oplysning og Ungdommens Dygtiggørelse. Men det er ligesaa meningsløst at tro, at man derved gør Livet rigere for Mennesker, som at tro, at man kan opvarme en Dampkedel ved at sætte Fyrrummet fuldt af Brænde uden at tænde Ild deri; thi fra Hjertet udgaar Livet.

Gud give os alle at komme i levende Forbindelse med Livets Herre, saa vi kan blive som Porte, hvorigennem Guds Kærlighed kan strømme ud til Mennesker. Ja:

„Gud give os at skinne saa,
som Himmellys, skønt af de smaa!
da randt for os Guldterning.“

Kl. 12 samledes man til middag i gymnastiksalen, der var 425 fremmede.

Talernes række aabnedes af Bækhøj, der bød velkommen. Kristensen-Randers talte om det danske vaabenmærke, og P. Bak takkede varmt for de mange gaver og hilsner, der var strømmede ind til dem på deres sølvbryllupsdag. Værten i Sønderborghus, Kristian Nielsen, bragte Ollerup højskole en tak for, hvad den havde været for sønderjyderne. Bukh, der havde begyndt at udgrave grunden

til sin nye gymnastikhøjskole, bad folk se med velvilje paa de grusdynger; som laa på byggepladsen. Fru Katrine Augustinus Hansen (tidligere gymnastiklærerinde her) ønskede Bukh til lykke med den nye skole og arbejdet i den.

Vejret var ikke rart; det gav stærke byger og blæst. Men vi var heldige: bygerne faldt til de rigtige tider, så folk blev ikke særlig vaade.

Kl. 2 $\frac{1}{2}$ talte

P. BAK:

Ungdommen og Tidens Brydninger.

Ungdomstiden prises i Reglen som den lykkeligste Tid i Menneskelivet. Sindet er fyldt med Livsglæde og Livsmod; men den er nu ikke lutter Fryd og Fest; Ungdommen har sine Kampe at føre med Uklarhed, Tvivl og kødelig Lyst.

Endelig skal man i Ungdomstiden dygtiggøre sig til sin Livsgerning, og dette kræver tit udholdende og selvfor-nægtende Arbejde. I Ungdomstiden støbes man saa nogen-lunde i den Form, man beholder Livet igennem, i den bliver man stillet overfor de forskellige store Livsspørgs-maal, religiøse, politiske og almenmenneskelige, og det er ikke altid lige let, og derfor bliver Ungdomstiden, trods alt sit lyse Livsmod, en Uklarhedens, Tvivlens og Kampens Tid. Det er ikke altid lige let at være ung, og jeg synes næsten, det er sværere i vore Dage end for 30—40 Aar siden, da jeg selv var ung, fordi disse Spørgsmaal, reli-giøse, nationale, politiske tages i vor Tid op til fornyet Undersøgelse, en kritisk Revision, og Krigen har her paa flere Maader grebet ind.

Krigen har saaledes hos en Mængde Mennesker kaldt frem en Materialisme, en Spillesyge af den hæsligste Art. Aldrig har der været danset om Guldkalven i Danmark som i de sidste 2—3 Aar, til Skam og Skade for vort Folk. De let tjente Penge har mange Steder ført til Vel-levned og aandelig Slappelse. Sansen for aandelige Spørgs-maal og Troen paa Aandsmagt er dalet i Forhold til det, som Gulddyrkelsen er stegen.

Her har Nutidens Unge faaet en tung Arv. De maa i de kommende Tider lære at komme i det rette Forhold baade til Aands og Penges Værdi.

Et andet Spørgsmaal, som Krigen har sat under Debat, er det nationale.

Tusinder af Mennesker betragter i vore Dage National-følelse som gammel, dum Fordom, der nu skal afløses af det internationale. Nægtes kan det ikke, at Nationalfølel-sen kan udarte til den hæsligste Nationalisme, som vi har lært den at kende hos det tyske Folk, men trods dette er den god. Et Folk har da Ret til at arbejde for og glæde sig over det, der er dets Ejendommelighed, uden at det derfor behøver at overse eller ringeagte de andres.

Og kun den bliver en god Verdensborger, der er en god national Borger; thi først da har han noget værdi-fuldt at give.

Endelig har Krigen grebet ind i Frihedsbegrebet. Den gamle Frihed byggede paa det nationale og det liberale, den ny, som vel var kendt før, men som Krigen har givet et mægtigt Stød fremad, bygger paa det internationale og den sociale Sammenslutning.

Sammen med Liberalismen kom Frikonkurrencen, og under den er der gjort et dygtigt energisk Arbejde; men den førte hurtigt til, at den stærke undertrykkede den svage, den rige udbyttede den fattige paa en saadan Maade, at en socialistisk Sammenslutning blev nødvendig. Frikonkurrencen skabte store Rigdomme paa Enkeltmands Hænder og Hundreder af fattige Lønarbejdere.

Under Krigen har de mægtige Arbejderskarer lært at kende deres Magt, og nu rykker de frem i taktfast Marsch, krævende kortere Arbejdstid, højere Løn og bedre Levevilkår.

Forstaaet paa rette Maade er alt dette i sin gode Orden. Det er uretfærdigt og meningsløst at en flittig, fattig Mand gør det Arbejde, som en rig Drivert nyder Frugten af. Det er kun retfærdigt, at enhver, saa vidt muligt, nyder det fulde pengelige Udbytte af sit Arbejde; men den sociale Sammenslutning har sine Farer, den behøver maaske ikke at være det, men kan let blive en Hemsko paa Virksomhedstrangen. Og det maa virke sløvende paa den enkelte, naar den dygtige og udygtige, den flittige og den dovne har samme Løn i samme Tid. Her ligger en af Fremtidens store Opgaver, at søge indoptaget i Lighedsstaten saa meget, som det er muligt, af den personlige Friheds Ret til fri Udfoldelse.

Her er et af de store Spørgsmaal, som Ungdommen maa hjælpe til at løse.

Paa det religiøse Omraade har Ungdommen ogsaa i vore Dage store Kampe at bestaa, fordi Kristendommen og den kristelige Moral sættes under Debat paa en saadan Maade, at ethvert tænkende og læsende Menneske maa høre det, og ikke mindst de unge vil lægge Mærke til det; thi de er altid lydhøre for ny Toner. Der er i al god Ungdom en Trang til selv at se, at høre, til selv at tage Ansvaret for sine Handlinger. Denne Selvstændighedstrang gør sig ogsaa gældende paa det religiøse Omraade.

Der kommer for de fleste unge det Tidsrunkt, da de ikke kan nøjes med den Autoritetstro, de tog i Arv fra Hjem og Skole; men den skal omdannes til personlig Tro, og denne Omdannelse koster Kamp, som ofte i kortere eller længere Tid kan føre den unge næsten helt bort fra Kristentroen. Hos nogle er det Tanken, der volder Vanskelighed, de kan ikke forstaa Kristendommen, og derfor

kan de ikke tro, siger de. De vilde saa gerne; men de kan ikke. Men mon den unge, der siger saadan, selv er uden Skyld i, at Troesevnen svigter ham. Har han mon næret sit kristelige Liv ved Læsning, jævnlig Kirkegang og Brug af Nadveren? Har han ikke sluppet sin daglige Bøn?

Saa siger han, at han kan da ikke bede til den Gud, som han tvivler om er til; men det er netop det, han kan. Det, at han tvivler, er jo netop et Vidnesbyrd om, at han ikke har sluppet Gud. Kunde Disciplene bede: „Herre, forøg os Troen,“ kan vi vel ogsaa. Det gælder netop om i Tvivlens Tider at lade al falsk Selvstændighed fare, at bruge Kirkens Naademidler og den daglige Bøn; thi ved egen Kraft sejrer vi ikke, kun ved Guds Hjælp bliver det muligt for os at vinde og bevare vor Tro.

Endvidere er vor Synd en frygtelig Hindring for vor Tro, og jeg tænker her paa den Synd, som ethvert Menneske sikkert erkender som sin særegne Fristelse. Over for den er vi særlig magtesløse, trods de bedste Forsætter falder vi for den Gang efter Gang. Her kan et ungt Menneske tit være fristet til at opgive Kampen i Fortvivlelse over sig selv; men det maa man ikke; „thi at være skyldig og opgive Kampen for det gode, det er Døden, men at være skyldig og dog kæmpe for det gode, det er et ret Menneskeliv.“ Det kristne Menneskeliv er Kamp mod det onde for det gode, og Helliggørelsens Vej er en langsom Vej. I Livskampen udvikles vi, nedad i Ydmyghed, opad i Trang til Gud i Følelsen af, at vi kan ikke undvære hans Hjælp.

Derfor maa den unge ikke fortvivle over sin Tvivl og sin Synd; thi Gud er Kærlighed. Ligesom Jesus saa med milde Øjne til den unge tvivlende Nathanael og drog ham til sig, som Faderen med aabne Arme tog imod den forvildede, fortabte Søn, saaledes tager Gud imod ethvert tvivlende, syndigt, men ærligt søgende, angrende Menneske; thi Gud er Kærlighed.

Lige efter Baks foredrag talte

J. P. KRISTENSEN-RANDERS:

Man skulde tro, at Mennesker, for hvem Evighed er et tomt Ord, heller ikke kunde tillægge Timeligheden

noget synderligt Værd. Saaledes er det dog ikke. Mange af dem kan godt sige med Ingemann:

Gennem de fagre Riger paa Jorden gaar vi —

De finder i den Tilværelse, der ender med Døden, noget, som ikke blot forsoner dem med den, men gør den tiltalende for dem. For Georg Brandes er det de højeste Personligheder. De kan lignedes ved et herligt Tonestykke. „Det kommer ikke an paa, om en Symfoni varer længe kort, men paa, om den er smuk. Dens Værd er uafhængig

Folkedanse.

af den Tid, den fylder.“ Bjørnson trøstede sig over sit Livs Ophør med de Ord:

Det af vort Arbejde, der bliver til Gavn,
vokser i Slægter, der glemte vort Navn.

Andre faar Mening i Livet for eget Vedkommende ved at sige, som der staar i en af Henrik Pontoppidans Bøger: „Lykkelig eller ulykkelig, det er ikke Hovedsagen. Blot vi gør vor Skyldighed, saa kommer vi altid paa en eller anden Maade i et fornuftigt Forhold til Tilværelsen.“ Og en ung dansk Tænkter, Herbert Iversen, for hvem det er aldeles givet, at Menneskelivet i sin Helhed er meningsløst, siger dog: „Men derfor behøver man ikke at sløse med sit Liv og sine Handlinger.“ Livet, hævder han, har Værdier at byde paa. At noget er værdifuldt,

vil hverken sige mere eller mindre, end at det paa et bestemt Tidspunkt opleves som noget værdifuldt.

Alle de Standpunkter, som her er fremstillede i megen Korthed, er, naar alt kommer til alt, en „Strækken Gevær“ overfor Døden.

Som Modsætning til dem staar Kristendommen som den store Livsbekræftelse med sin Tro paa evigt Liv og evig Glæde. Ingen har her til Lands givet den et fyldigere og stærkere Udtryk end Grundtvig. Han kunde ikke blot sige: „Gennem de fagre Riger paa Jorden gaar vi,“ men kunde tilføje: „til Paradis med Sang“. Hos ham var time- ligt og evigt vel forligte. I et jævnt, næsten prosaisk Vers, finder vi Forliget beskrevet saaledes:

Øjeblikket mod Evighed
 Er vel det mindste af alt smaat,
 Øjeblikket for Evighed,
 Det er dog baade stort og godt,
 I det heldigste Øjeblik
 Menneskets Køn sin Frelser fik,
 Øjeblik hvert nu i hans Navn,
 Viselig brugt, gør evig Gavn.

Og i høj Poesi træder Forliget os i Møde i Salmestilen:

O Kærligheds Aand!
 Lad barnlig mig kysse din straalende Haand,
 Som rækker fra Himlen til Jorderigs Muld
 Og rører vort Øje med Fingre af Guld,
 Saa blaalig sig hæver bag buldrende Strand
 Det dejlige Land!

Efter Kristensen-Randers' foredrag havde Bukhs sommer- elever en smuk gymnastikopvisning paa boldpladsen, og derefter gik man ned på mødepladsen bag Møllen, hvor højskoleeleverne dansede folkedanse, lærerinde Mette Jensen ledede.

Vi spiste aftensmad i gymnastiksalen, og kl. 7 $\frac{1}{2}$ læste Baltersen op: Ønskeringen, læste han, og Erik Bøghs: Om tøfler (en forelæsning for giftesindede). Det var morsomt som altid! — Derefter sang højskoleeleverne flerstemmige sange paa skrænten bag Møllen, og en aftensang sluttede dagen. En god dag, trods vejret; en skøn dag.

Referatet af foredragene er meddelt af talerne selv.

Af Aarets Historie.

Beretningen om Aarets Gang i Fjor blev sluttet, inden den spanske Syge var udbrudt. Det vil da være rimeligt at begynde med et Par Ord om den. Vi havde gjort, hvad vi kunde for at bekæmpe Sygdommens Udbredelse; men det blev snart klart, at det intet hjalp. Jeg satte da under Forhandling blandt Eleverne, om de vilde rejse hjem og komme igen efter Jul, eller de vilde blive og tage Sygdommen her. Resultatet blev, at de fleste vilde blive. Omkring 30 var blevet borte af Frygt, andre 30 rejste nu hjem, og der blev saa ca. 105 tilbage.

Vi indrettede os saa godt, vi kunde. Fredensborg og Niels Bukhs Elevfløj blev omdannet til Sygehuse, saa at de raske efterhaanden flyttede over paa Hovedbygningen, og ingen syge blev tilbage der. Da Sygdommen var paa sit højeste, laa vi omkring 70 Mennesker her paa Bakken. 55 Elever, 5 Piger, 3 Karle, 5 Lærere, 6 Børn. Vi havde faaet en ny Sygeplejerske til Oktober, Frk. Henny Øhrberg. Hun ordnede Sygeplejen med stor Indsigt og Omhu. 6 Elever havde meldt sig frivilligt som Sygepassere. Og vi, baade syge og raske, kan ikke være taknemmelige nok mod dem for deres Opofrelse for os og for den rolige Energi, hvormed de gik til deres Gerning. Vor Læge, W. Jacobi, var utrættelig i at paase, at alle, der havde Antydning af Lungebetændelse, fik varmt Omslag paa. Han havde hverken Ro Nat eller Dag, da der var mange syge i Egnen; men han havde ogsaa den Glæde, at der i hans store Kreds kun døde 1 eller 2 af spansk Syge. En Uge efter Sygdommens Udbrud var den saa vidt standset, at nu forefaldt der kun faa nye Tilfælde; men nu blev Sygeplejersken syg med Betændelse i begge Lunger, hun havde nok egentlig gaaet med Sygdommen næsten hele Tiden. Nu sank hun sammen, og vi troede, det blev Døden; men

hun klarede sig. Og snart begyndte Eleverne at staa op i stort Antal. 3 eller 4 var meget haardt angrebne af Lungebetændelse. Men alle kom sig. Den 2. December — 20 Dage efter at de første var bleven syge — var der kun tre i Sengen, og den 8. December holdt vi en lille Glædesfest med en Kop Chokolade. Da var alle oppe og raske. Ingen blev senere syge og ingen fik varigt Mén af Sygdommen. Vi var lykkelige over, at vi var sluppet saa forholdsvis let over den haarde Sygdom.

.Lægen og hans Hjælpere under „Den Spanske“.

Undervisningen var bleven ført nogenlunde igennem hele Tiden. Kristensen-Randers, Bak og Daniel Rasmussen var gaaet fri, og de holdt Undervisningen i Gang, saa der var et Par Foredrag, en Regne- og Skrivetime hver Dag foruden Haandværkertegning. Der var vistnok Dage, da der kun var godt 30 til Foredrag; men det var kun en Uge, saa steg Antallet igen, og i December gik alt helt normalt, undtagen at vi jo manglede ca. 50 Elever.

De offentlige Møder havde vi ikke begyndt paa af Hensyn til Smitten. Men allerede den 30. November var vi dog saa vidt, at vi tog imod Forfatteren Holger Rosenberg, der talte om „Det russiske Virvar“ og viste Lysbilleder.

Den 14. og 15. December havde vi Besøg af den lettiske Forfatter Martin Leepa, der talte om sine „Oplevelser i Rusland under Revolutionen“ og om „Livet i en russisk Landsby“. Hr. Leepa er nu blevet Letlands Gesandt i København.

Efter Juleferien fik vi de tomme Pladser fyldte og havde Resten af Vinteren 163 Elever.

Blandt de fremmede, der besøgte os, vil jeg nævne: Pastor Birk, St Jørgens, 8. Februar, der talte om „Glæden“.

De vil stemme dansk.

Forstander Siewerts, Djurslands Højskole, 15. Februar, der læste Skuespillet „Gulddaasen“ for os. Folketingsmand Kl. Berntsen, 22. Februar, der talte om sine „Erindringer“. Gymnastikinspektør Knudsen med Lærere og Elever fra Statens Gymnastikinstitut i Fastelavnen, de saa paa Gymnastik og Fastelavnsløjer og viste os forskellige Lege. Pastor Nørgaard, Vejstrup, 8. Marts, der talte om „Sønderjylland“. Den nye Forstander for Kjøng Højskole, Juhl-Andersen, 15. Marts, der holdt Foredrag om „Tanker om Tiden“.

Fru Benzons Sangkor fra Svendborg besøgte os 16. Marts, og vi fik atter Lejlighed til at glæde os over dets smukke Sang.

Major Thulin med 31 Damer fra Gymnastikinstituttet i Lund besøgte os den 24. Marts og saa paa Delingsførerernes Afslutningsopvisning.

Foruden ovennævnte Foredrag har der som sædvanlig været holdt Landbrugsforedrag af Lærere og Forstandere for Landbrugsskolerne i Skaarup og Korinth samt af Konsulent Helm fra Svendborg.

Vor sædvanlige Udflugt til Odense blev udeladt i Vinter. I Stedet tog vi en udvidet Taasingetur med Besøg paa det nye Skibsværft, og vi sluttede med at overvære Opførelsen

af Ibsens Skuespil „Et Dukkehjem“ paa Svendborg Teater, ypperligt udført af Direktør Kornbecks Selskab.

Lærer Laursen, Tved, havde ogsaa i Vinter sammenøvet et lille Musikkorps, som flere Gange glædede os med Musik.

Den Vinter, der begyndte under saa mørke Udsigter, fik alligevel et godt Forløb, selv om Undervisningstiden blev kortere og for manges Vedkommende en Del afbrudt af Sygdommen, syntes vi dog, at det havde været en god Vinter.

Sølvbryllup.

Den 17. April fejrede Lærer Bak og hans Hustru deres Sølvbryllup ved en lille Fest i deres Hjem. Den nærmeste

Slægt og Arbejdsfællerne og Venner her fra Ollerup var til Stede og havde en hyggelig Eftermiddag.

Det var i 1889 Bak knyttedes her til Skolen som Lærer, saa han har nu været Lærer ved Højskolen i 30

Fra Sølvbrylluppet den 17. April.

Aar. Hans Undervisningsfag har især været Historie, Dansk og Regning, og i denne Undervisning ved alle, der har været Elever eller Lærere her ved Højskolen, at han har nedlagt et overmaade dygtigt og trofast Arbejde. Derom vidnede da ogsaa den store Mængde af Breve og Telegrammer med Lykønskninger, der strømmede ind fra alle

Landets Egne. Tre af „Danskholdene“ havde hver sendt en smuk Gave i Sølv, og mange var de Taksigelser, der blev sendt for god Hjælp og Vejledning.

Maren Baks Broder, Dr. Marius Kristensen, Askov, havde skrevet en smuk Sang, der blev sunget, og mange Taler gav Udtryk for Taknemmelighed mod Bak og hans Hustru. Der blev mindet om Baks store Trofasthed i Arbejdet og om hans Trofasthed mod Ollerup Højskole. Han har i de senere Aar haft flere Tilbud om selv at blive Forstander for en Højskole; men han har afslaaet dem. Og der blev mindet om hans Omhu for Hustru og Børn. En Datter og to Sønner staar nu snart rede til at tage fat paa hver sit. Gudrun er trolovet med medicinsk Student Gunnar Kjæhr fra Argentina, Viggo læser til Landbrugseksamen, og Tage forbereder sig til at gaa paa Seminarium.

En Højskolelærer er en ustadig Husfader, enten er han optaget i Skolen eller paa Rejser, eller han sidder begravet i Bøger i sin Stue. Det bliver derfor i høj Grad Hustruen, der kommer til at bære Byrderne ved at holde Hjemmet sammen. Maren Bak har forstaaet at at røgte denne Gerning med samme Trofasthed og Omhu, som hendes Mand har røgtet sin i Skolen og Forsamlingshusene. Et var fælles for alle Udtalelser paa Festdagen: En Tak til de to for trofast Arbejde og Vennesind og et Ønske om, at der foran dem endnu maa ligge en god og lang Arbejdsdag.

Sommerskolen begyndte den 3. Maj med 149 Elever. Vi holdt Aabningsmøde den 4; og Arbejdet gik saa sin vante Gang. Den 21. Maj havde vi Besøg af Musikhistoriker Frk. Hortence Panum, der holdt Foredrag om „Langelegen“ og satte nogle af Eleverne i Gang med at spille paa dette gamle Instrument med den den bløde og stilfærdige Tone. Den 25. var vi til Ungdomsmøde i St. Jørgens Præstegaardshave. Den 5. Juni havde vi Grundlovsfest med Taler af Forstander Fenger, Korinth, „Viljens Opøvelse“, Ejnar Skovrup, „Skolelovene“, og Lars Bækhøj, „Redaktør Jens Jessen“ (Flensborg Avis). Om Aftenen var der Sang og Musik i Gymnastiksalen. Anden Pinsedag havde vi en fornøjelig Udflugt til Bernekildegaard, hvor Morten Jensen og hans Hustru atter i Aar havde indbudt os til Kaffe. 15. Juni hejste vi Dannebrog under Sang og Hurra-

raab efter en Tale af Kr.-Randers. 19. Juni var vi paa Udflugt til Taasinge. Den 29. og 30. var Elevmødet. Den 18. Juli havde vi Udflugt til Nyborg, hvor vi deltog i „Svendborg Amts Skytteforening“s Halvtredsaaersjubilæum. Der blev holdt Taler af Klaus Berntsen og Andres Grau fra Sønderborg. Vore Delingsførerelever viste Cymnastik. Den 21. var vi til kirkeligt Møde i Præstegaardshaven. Den 27. nedlagdes Grundstenen til Gymnastikhøjskolen, samtidig holdt vi Afslutningsfest for Sommerskolen ved en Kop Chokolade paa Græsplænen i den stille Sommeraften. Den 31. rejste atter den store Skare.

I August Maaned blev her afholdt to Gymnastikkursus. Et for Folkeskolelærere, der varede i 3 Uger og var besøgt af 32 Deltagere. Det lededes af Lærer Lambertsen fra Haslev og Løjtnant Braae-Hansen, som i flere Aar har været ansat i England. Og et for Ledere af Gymnastik i K. F. U. M. og F. D. F., der varede i 4 Uger, var besøgt af 40 Deltagere og lededes af Niels Bukh.

I September var her Efteraarsmøde.

Den 21. talte Rasmus Bording om „Frimenighedsbevægelsen paa Mors“ og Kr.-Randers om „Evighedslivet“, om Aftenen læste Pastor H. Hansen fra Amerika en oversat Fortælling af Hawthorne „Manden med Sløret“ og fortalte om Oplevelser paa en Rejse i Klippebjergene i U. S. A.

Den 22. talte Rasmus Bording om „Apostelen Peter“, H. Hansen om „Nathanael Hawthorne“ og J. Th. Arnfred om „Retfærdighed i Samfundet“, om Aftenen læste Morten Korch op af sine Fortællinger.

Den 23. talte Arnfred om „Arbejdets Organisation“, Pastor Jørgen Eriksen om „Oplevelser under Krigen“ og Holger Begtrup om „Lydighed“ belyst ved Eksempler fra Jak. Knudsens Barndom; om Aftenen sang Ejnar Skovrup, Fru Lund, Ø. Aaby spillede, og Begtrup læste H. C. Andersens Fortælling: „Krøblingen“.

Den 24. talte Jørgen Eriksen om „Junggren“, Begtrup om „Guds Ord“, d. e. Daabspagtens Oprindelse, og jeg om „Forsagelsen og Troen i den daglige Opbyggelse“; om Aftenen læste Baltersen „Paa Udstilling“ o. fl. Fortællinger.

Deltagerne i de to Gymnastikkursus.

Den rigeligere Tilgang af Elever til Højskolerne har ogsaa kunnet mærkes her, idet Skolen allerede i Juli havde alle Pladser optagne; og vi har maattet sige nej til en stor Skare, der har ønsket Ophold her.

Den 3. November mødte saa den store Flok; og nu har vi 171 Elever, hvoraf 95 paa den almindelige Højskole, 53 paa Delingsførerskolen og 23 paa Haandværkerskolen, et Par af dem, der var indmeldte, sendte Afbud i sidste Øjeblik, derfor har Haandværkerskolen 2 tomme Pladser.

Den 9. holdt vi Aabningsmøde. *Kristensen-Randers* talte om „Bojsenslægten“ og jeg om „Forstands og Hjertelivet“. Arbejdet gaar nu sin vante Gang.

Mette Jensen, som i flere Aar har været Lærerinde paa Sommerskolen, er fra November ogsaa knyttet til Arbejdet paa Vinterskolen. Hun underviser i Regning og Dansk og læser ved Siden af med vore to ældste Smaapiger.

Jeg havde ikke tænkt, at jeg skulde komme til at slutte denne Beretning uden at kunne fortælle om en eller anden Festlighed i Anledning af Genforeningen med Sønderjylland. I Dag er det et Aar siden, Vaabenstilstanden blev sluttet; og endnu ved vi intet om, hvornaar Genforeningen kan finde Sted. Men det ved vi, at selv om Forholdene skulde arte sig saadan, at der ikke bliver en enkelt stor Jubeldag, saa gaar der allerede nu, og vil der gaa i de kommende Tider, en dyb Strøm af inderlig Glæde gennem Tusinder af danske Hjerter over, at det dog blev sandt, hvad Hostrup for ca. 50 Aar siden lod Lærken syng:

Jeg skuer saa langt,
 jeg synger saa fro
 om Vælde, der glipper,
 om Duen, der slipper
 af Ørnens Klo,
 om Freden, der kommer
 med Stordaad og Sang.
 om Sol og Skærsommer
 i Danevang.

Ollerup, den 11. November 1919.

Lars Bækhøj.

Oversigt over elevforeningens regnskab 1918—19.

		Indtægt:	Kr.	Ø.
Kassebeholdning og sparepenge ^{26/6} 1918			44	97
1653	medlemsbidrag à 1,50 for 18-19	2479	50	
121	— for 18-19	158	20	
113	-- forudbetalt for 19-20	146	90	
2	— for 17-18	2	00	
2	— fra Amerika . . .	5	11	
1	— for 17-18 og 18-19	2	50	
			<hr/>	2794 21
Solgte aarsskrifter		250	85	
Gaver		4	00	
Indvundne renter		10	00	
Rabat (17-18) fra Andelsbogtrykkeriet i Odense		100	30	
Andre indtægter		10	08	
			<hr/>	375 23
Laant af forstander Bækhøj			100	00
			<hr/>	3314 41

Udgift:

Aarsskriftet:				
Trykkeriregning		1997	25	
Udsendelse m. m.		659	78	
			<hr/>	2657 03
Understøttelser:				
1 elev, sommeren 1918		45	00	
8 elever, vinteren 1918-19		356	00	
			<hr/>	401 00
Forskelligt:				
Tilbagebetalt laan (af ^{26/6} 1918)..		100	00	
Bestyrelsens rejser		20	00	
4 bloks à 0,25, et stempel rettet 1,50		2	50	
En annonce i Højskolebladet		4	98	
200 ansøgnings-skemaer		11	75	
En sølvbryllupsgave		46	00	
			<hr/>	185 23
			<hr/>	3243 26
Kassebeholdning og sparepenge ^{26/6} 1919			71	15
			<hr/>	3314 41

Foreningsmeddelelser.

Som det vil ses i beretningen om generalforsamlingen skal medlemslisten omordnes „tidssvarende og praktisk“. Den tænkes ordnet efter samme princip som moderne bibliotekataloger. Hvert medlem vil faa sit kort, hvorpå navn, adresse, aarstal for skoleopholdet og nummeret vil faa sin plads. Kortene vil så blive ordnet holdsvis og inden for holdene alfabetisk, hvorpaa de vil blive anbragte i en dertil indrettet kasse.

Vi beder derfor indtrængende alle medlemmerne om at udfylde det brevkort til forretningsførerens adresse, som lægges i bogen iår. — Når dette apparat er i orden, vil fuldstændig medlemsliste blive udsendt.

* * *

Understøttelse af elevforeningen kan faaes ved at indsende ansøgning paa et dertil trykt skema, der faaes paa höjskolen, til formanden, gdr. Jens L. Jensen, Staagerup pr. Ollerup, eller til höjskolens forstander.

* * *

Sønderjydernes medlemsbidrag vil blive opkrævet, når de danske postlove gælder dernede.

* * *

Nærværende aarsskrift kan fåes til købs for 2 kr. + porto ved henvendelse til höjskolelærer Ej. Skovrup, Ollerup.

* * *

Elevmødet 1920

tænkes holdt søndag den 27. juni fra kl. 9 form.

Tilrejsende elever og andre deltagere bedes møde ved Ollerup st. lørdag den 26. juni kl. ca. 7¹/₂ em. Der vil

da være vogne ved stationen til rejsegods. De, der vil bo og spise på skolen, bedes meddele det til forstander Bæk-høj senest lørdag den 19. juni. De bedes medbringe tæpper, lagener og håndklæder.

Også de, der vil spise her, men ikke ønsker nattely på skolen, bedes melde sig senest den 19. juni.

Mødet vil blive sluttet saa tidligt, at afrejse kan finde sted fra Ollerup st. med aftentogene søndag aften.

Ved *Ej. Sk.*

Tak!

Da det var os umuligt at takke hver enkelt, beder vi alle de mange gamle Elever, som paa vor Sølvbryllupsdag glædede os med Gaver, Telegrammer, Breve og Kort, ad denne Vej at modtage vor hjerteligste Tak.

En særlig Tak til Elevforeningen for den smukke Gave, den gav os.

Med Ønsket om en glædelig Jul, en venlig Hilsen til alle gamle Elever fra

M. og P. Bak.

Indhold.

Side

- 3 Breve fra Anton Nielsen. Ved Anders Gommesen.
- 35 Om Thorvaldsen og hans Kunst. Af J. P. Kristensen-Randers.
- 52 Kristian Lohmann. Af Vilh. Hansen.
- 60 Sigrig Sterregaard. Af Lars Bækhoj.
- 63 Brudstykke af en Grundlovstale. Af J. P. Kristensen-Randers.
- 66 Morgensang. Af Ejnar Skovrup.
- 82 Gymnastikhøjskolen. Af Niels Bukh.
- 93 Elevmødet. Af Ejnar Skovrup.
- 104 Af Aarets Historie. Ved Lars Bækhoj.
- 113 Elevforeningens Regnskab.
- 114 Foreningsmeddelelser.
- 115 Tak.

Billeder:

- 17 Anton Nielsen.
 - 39 Thorvaldsen.
 - 42 Jason.
 - 47 Kristus.
 - 53 Kr. Lohmann.
 - 61 Sigrig Sterregaard.
 - 66 Solopgang.
 - 83 Delingsførere ved Elevmødet.
 - 84 Delingsførerelevernes Opvisning.
 - 85 Fra Grundstensnedlæggelsen I.
 - 88 Fra Grundstensnedlæggelsen II.
 - 91 Gymnastikhøjskolen.
 - 94 Blomsterplukning I.
 - 95 Blomsterplukning II.
 - 98 Blomsterplukning III.
 - 102 Folkedanse.
 - 105 Lægen og hans Hjælper.
 - 106 Sønderjyder paa Vinterskolen.
 - 107 Laursen og Musikanterne.
 - 108 Fra Sølvbrylluppet.
 - 111 Gymnastikkursus.
-

H

HOVEDTRÆK
AF
NORDISK DIGTNING
I
NYTIDEN

I November Maaned begynder H. Aschehoug & Co.s Forlag Udsendelsen af et Værk: Hovedtræk af Nordisk Digtning i Nytiden, der i samlende Oversigter og Enkeltskildringer omhandler Litteraturens Historie i Norden fra de sidste halvhundrede Aar.

Værket, som udsendes i 7 à 8 Størhæfter, skrives af danske, finske, norske og svenske Mænd og Kvinder, der saa godt som alle staar Folkehøjskolen nær. — Bl. a. er Bækhøj og Kristensen-Randers Værkets Medarbejdere.

Det udgives af *Ejnar Skovrup*, der sammen med Højskolelærer, Dr. phil. *Marius Kristensen*, Pastor *Oscar Geismar* og Seminarieforstander *P. J. M. Vinther* redigerer det.

